

דוח הדירקטוריון והנהלה

דין וחשבון לשנת 2015
בנק ירושלים בע"מ וחברות מאוחדות שלו

20	1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
20	1.1 תיאור תמציתי של הבנק
21	1.2 מידע כספי תמציתי על המצב הכספי ותוצאות הפעילות
24	1.3 תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
26	1.4 תיאור יעדים והאסטרטגיה העסקית
28	2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
28	2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
31	2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
34	2.3 המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
40	2.4 מגזרי פעילות
48	2.5 חברות מוחזקות עיקריות
49	3. סקירת הסיכונים
49	3.1 סיכון אשראי
56	סיכון אשראי לפי ענפי משק
58	חשיפה למדינות זרות ומוסדות פיננסיים זרים
60	חשיפה לסיכונים סביבתיים
60	סיכונים בתיק הלוואות לדייר
63	סיכוני סליקה וסיכון צד נגדי
64	3.2 סיכון שוק
65	סיכון ריבית
70	סיכון שער חליפין וסיכון אינפלציה
72	סיכון מחיר מניות
72	3.3 סיכון נזילות ומימון
75	3.4 סיכון תפעולי
77	3.5 סיכונים אחרים
87	4. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים:
87	4.1 המדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים,
90	4.2 אומדנים חשבונאיים קריטיים
91	4.3 בקורות ונהלים
92	5. מידע נוסף שלדעת הדירקטוריון וההנהלה ראוי לכלול אותו בדוח הדירקטוריון וההנהלה

דו"ח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2015

להלן הדין וחשבון השנתי של בנק ירושלים בע"מ. דין וחשבון זה יובא לדיון לפני האסיפה הכללית השנתית של בעלי המניות של הבנק.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 23 בפברואר 2016, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק ירושלים בע"מ (להלן: "הבנק" או "בנק ירושלים") והחברות הבנות שלו לשנת 2015 (להלן: "שנת הדוח"). הדוחות ערוכים על פי הוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, והנתונים מוצגים בסכומים מדווחים.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו, במידה ונכללו, במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה מאירועים כלכליים חריגים, כגון: שינויים קיצוניים בשיעורי הריבית, פיחות/תיסוף המטבע והאינפלציה וכן אירועים מדיניים/ביטחוניים בלתי צפויים אשר יכולים לשנות את התנהגות הציבור הן מההיבט של היקף לקיחת האשראי, פירעונו המוקדם, מיחזור או קשיים בפירעונו השוטף בכל מגזרי הפעילות של הבנק והן מההיבט של יכולת גיוס המקורות. כמו כן, שינויים ברגולציה או בהוראות חקיקה, הוראות גורמי פיקוח והתנהגות מתחרים עשויים להשפיע על פעילות הבנק.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "צפוי", "עשוי", "עלול", "הערכה" וביטויים דומים להם. המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא עובדות עבר.

ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר כוללים בין היתר:

- מיזוגים ורכישות במערכת הבנקאית והשפעתם על מבנה התחרות בענף.
- השפעת שינויים בהוראות רגולטוריות על טעמי הלקוחות ו/או על היקף הפעילות במערכת הבנקאית ומבנה התחרות בה ו/או על רווחיות הבנק.
- יכולת התממשות של תכניות הבנק על פי היעדים שנקבעו בהתאם לאסטרטגיה שלו.
- תגובות לא חזויות של גורמים נוספים (לקוחות, מתחרים ועוד) הפועלים בסביבה העסקית של הבנק.
- התממשות בעתיד של תחזיות ענפיות ושל תחזיות מאקרו כלכליות בהתאם להערכות מוקדמות של הבנק.
- תוצאות אפשריות של הליכים משפטיים.
- שינוי בטעמי הצרכנים ו/או בהתנהגותם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על הערכות מקצועיות של הבנק, על תחזיות מאקרו כלכליות של חזאים בדבר מצב המשק והסביבה העסקית, על פרסומים והערכות של גורמים בענף ועל ניתוחים סטטיסטיים שעורך הבנק לגבי התנהגות לקוחותיו.

האמור משקף את נקודת המבט של הבנק והחברות הבנות שלו במועד עריכת הדוחות הכספיים בנוגע לאירועים עתידיים, המבוססת על הערכות שאין ודאיות. מנתונים והערכות אלה נגזרות הערכות הבנק והחברות הבנות שלו והתכניות העסקיות שלהם. כאמור לעיל התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי ולהשליך על התממשות התכניות העסקיות או להביא לשינוי בתכניות אלה.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה.

פרק 1 - סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

1.1 תיאור תמציתי של הבנק

בנק ירושלים בע"מ נוסד בשנת 1963 כחברה ציבורית, כהגדרתה על פי פקודת החברות נוסח חדש התשמ"ג - 1983, בשם: בנק ירושלים לפיתוח ולמשכנתאות בע"מ. בשנת 1992 הציע הבנק את מניותיו לציבור, ובהתאמה הפך לחברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ. בשנת 1996 שונה שם הבנק לשמו הנוכחי. לפרטים בדבר בעלי השליטה ראה במסגרת [פרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי](#).

הבנק הינו תאגיד בנקאי, בעל רשיון בנק על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ופועל כבנק מסחרי החל משנת 1998. הבנק נשען על בסיס לקוחות רחב של משקי בית, תושבי ישראל ותושבי חוץ ופועל בתחומי המשכנתאות, אשראי צרכני, חסכונות ופיקדונות, מימון בניה למגורים, אשראי מסחרי אחר ופעילות בשוק ההון.

הנהלת הבנק שוכנת בקרית שדה התעופה (איירפורט סיטי). נכון לתאריך פרסום הדו"ח הבנק פועל באמצעות 24 סניפים, הפזורים ברחבי הארץ.

תיאור תמציתי של מגזרי הפעילות

הבנק פועל באמצעות מטה הבנק, סניפיו וחברות בנות ומספק מגוון שירותים בנקאיים בארבעה מגזרי פעילות עיקריים. להלן פירוט מגזרי הפעילות המדווחים:

- **מגזר משקי הבית** - לקוחות המגזר הינם משקי בית ועסקים קטנים שלהם סממני פעילות של משקי בית.
- **מגזר בנקאות פרטית** - לקוחות המגזר הינם לקוחות בעלי עושר פיננסי בינוני ומעלה, אשר השירותים להם ניתנים באמצעות סניף המתמחה בבנקאות פרטית בעיקר לתושבי חוץ (רובם מארצות צפון-אמריקה, אנגליה וצרפת).
- **מגזר עסקי** - לקוחות המגזר הינם חברות בניה, קבלנים וחברות נדל"ן, לקוחות עסקיים, תאגידים ועמותות.
- **מגזר ניהול פיננסי** - המגזר כולל את ניהול ההון הפיננסי הפנוי של הבנק והפוזיציות, ניהול תיק הנוסטרו של הבנק וחדרי עסקאות, פעילות מול בנקים בארץ ובחול ומול בנק ישראל, וכן ביצוע עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים.

1.2. מידע כספי תמציתי על המצב הכספי ותוצאות הפעולות

דוח רווח והפסד ורווח כולל מאוחד לחמש השנים האחרונות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2011 ⁽¹⁾	2012	2013	2014	2015	
559.0	555.7	543.2	458.4	406.3	הכנסות ריבית
384.2	324.8	286.0	141.4	72.2	הוצאות ריבית
174.8	230.9	257.2	317.0	334.1	הכנסות ריבית, נטו
15.1	36.0	54.7	18.4	40.4	הוצאות בגין הפסדי אשראי
159.7	194.9	202.5	298.6	293.7	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
					הכנסות שאינן מריבית
6.1	22.6	14.2	18.1	0.9	הכנסות מימון שאינן מריבית
91.9	90.2	91.4	118.3	124.5	עמלות
25.5	0.6	0.9	11.5	17.3	הכנסות אחרות
123.5	113.4	106.5	147.9	142.7	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
					הוצאות תפעוליות ואחרות
135.2	⁽²⁾ 141.6	⁽²⁾ 152.9	⁽²⁾ 171.2	166.3	משכורות והוצאות נילוות
37.6	⁽²⁾ 47.0	⁽²⁾ 57.6	⁽²⁾ 71.2	81.8	אחזקה ופחת בניינים וציוד
51.4	69.8	82.1	110.0	117.7	הוצאות אחרות
224.2	258.4	292.6	352.4	365.8	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
59.0	49.9	16.4	94.1	70.6	רווח לפני מיסים
14.3	⁽²⁾ 16.7	⁽²⁾ 3.7	⁽²⁾ 29.1	22.0	הפרשה למיסים
44.7	33.2	12.7	65.0	48.6	רווח נקי
0.63	0.47	0.18	0.92	0.69	רווח נקי בסיסי ומדולל למניה (ש"ח)
1.0	12.8	⁽²⁾ 0.9	^{(2),(3)} 12.6	2.1	רווח כולל אחר (לאחר השפעת המס)
45.7	46.0	13.6	77.6	50.7	סך הרווח הכולל

- (1) מספרי ההשוואה בשנת 2011 סווגו ומיונו מחדש בעקבות הוראת המפקח על הבנקים בדבר אימוץ מתכונת חדשה לדוח רווח והפסד. יציין כי בשנה זו נכלל בסעיף הכנסות אחרות רווח ממכירת מבנה הנהלת הבנק בסכום של 25.4 מיליון ש"ח ובסעיף הוצאות מס סכום של 4.6 מיליון ש"ח.
- (2) הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים, וכן יישום למפרע בשל הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא הייון עלויות תוכנה, לפרטים ראה [ביאור 1.1.1-2.1.1](#), לדוחות הכספיים
- (3) הוצג מחדש על מנת לשקף למפרע את התיקון הנדרש בסיווג האג"ח המוחזקות לפידיון לאג"ח הזמין למכירה, לפרטים ראה [ביאור 1.1 לדוחות הכספיים](#).

מאזן מאוחד לחמש השנים האחרונות

ליום 31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
נכסים					
792.3	1,360.6	2,833.4	3,278.0	2,071.9	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,490.7	1,163.0	676.6	⁽³⁾ 902.4	1,779.5	ניירות ערך
9,148.8	9,672.1	9,735.5	9,674.4	10,000.9	אשראי לציבור
(91.0)	(90.7)	(108.9)	(107.9)	(111.6)	הפרשות להפסדי אשראי
9,057.8	9,581.4	9,626.6	9,566.5	9,889.3	אשראי לציבור, נטו
⁽²⁾ 78.6	⁽²⁾ 112.8	⁽²⁾ 139.5	⁽²⁾ 149.7	156.9	בניינים וציוד
-	-	2.0	1.6	1.2	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
7.2	20.9	21.7	40.4	195.1	נכסים בגין מכשירים נגזרים
⁽²⁾ 55.2	⁽²⁾ 49.0	⁽²⁾ 160.0	⁽³⁾⁽²⁾⁽¹⁾ 146.2	125.6	נכסים אחרים
⁽²⁾ 11,481.8	⁽²⁾ 12,287.7	⁽²⁾ 13,459.8	⁽³⁾⁽²⁾⁽¹⁾ 14,084.8	14,219.5	סך כל הנכסים
התחייבויות והון					
9,064.6	9,813.7	11,071.1	10,977.2	11,019.0	פיקדונות הציבור
76.2	63.3	51.5	42.5	39.4	פיקדונות מבנקים
0.8	-	0.7	5.0	0.8	פיקדונות הממשלה
-	-	27.5	582.7	387.3	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכם רכש חוזר
1,611.9	1,581.0	1,406.0	1,503.1	1,634.8	אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים
15.0	16.4	12.3	39.0	195.2	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
69.5	123.0	⁽²⁾ 200.2	⁽²⁾⁽¹⁾ 184.9	159.0	התחייבויות אחרות
10,838.0	11,597.4	⁽²⁾ 12,769.3	13,334.4	13,435.5	סך כל ההתחייבויות
643.8	690.3	⁽²⁾ 690.5	⁽³⁾⁽²⁾⁽¹⁾ 750.4	784.0	הון עצמי
11,481.8	12,287.7	⁽²⁾ 13,459.8	⁽³⁾⁽²⁾⁽¹⁾ 14,084.8	14,219.5	סך כל ההתחייבויות וההון

(1) הוצג מחדש בשל התאמת שווי הנכסים שנרכשו על ידי הבנק ויצירת רווח מרכישה במחיר הזדמנותי בסך של 57.1 מיליוני ש"ח. על פי הנחיית המפקח על הבנקים, רווח זה נרשם כהכנסה נדחית אשר תופחת על פני תקופה של 5 שנים בקו ישר (11.4 מיליוני ש"ח לשנה) ממועד הרכישה ביום 15 בדצמבר 2013, ונכללת בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות אחרות.

(2) הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים, וכן יישום למפרע בשל הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היזון עלויות תוכנה לפרטים ראה [ביאור 1.1.1 ו-2.1.1 לדוחות הכספיים](#).

(3) הוצג מחדש על מנת לשקף למפרע את התיקון הנדרש בסיווג האג"ח המוחזקות לפידיון לאג"ח הזמין למכירה, לפרטים ראה [ביאור 1.1 לדוחות הכספיים](#).

להלן יחסים פיננסיים ומדדי ביצוע עיקריים לחמש השנים האחרונות

31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
1.5%	1.7%	1.9%	2.2%	2.3%	הכנסות ריבית, נטו לסך המאזן
1.3%	1.7%	1.9%	2.44%	2.51%	פער הריבית בין נכסים כספיים שהניבו הכנסות בניכוי עלויות על התחייבויות
0.17%	0.37%	0.57%	0.19%	0.41%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו
0.03%	0.11%	0.09%	0.04%	0.08%	מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך האשראי לציבור, נטו
0.14%	0.31%	0.45%	0.15%	0.30%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי לציבור
2.6%	2.6%	2.7%	3.3%	3.4%	סך כל ההכנסות לסך המאזן
55%	44%	36%	42%	39%	הכנסות שאינן מריבית להוצאות תפעוליות ואחרות
41%	33%	29%	32%	30%	הכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות
2.0%	1.9%	2.2%	2.5%	2.6%	סך כל ההוצאות התפעוליות ואחרות לסך המאזן
75%	75%	80%	76%	77%	יחס יעילות - הוצאות תפעוליות ואחרות מסך כל ההכנסות
2.0%	2.0%	2.1%	2.4%	2.4%	עלות ממוצעת כוללת ⁽¹⁾ - יחס הוצאות לנכסים
24%	33%	23%	31%	31%	שיעור ההפרשה למס מהרווח לפני מיסים
0.4%	0.3%	0.1%	0.49%	0.35%	רווח נקי לסך כל הנכסים הממוצעים
7.2%	4.9%	1.8%	9.0%	6.3%	רווח נקי להון ממוצע (תשואה להון)
7.3%	4.8%	2.0%	10.8%	6.6%	רווח כולל להון ממוצע
0.63	0.47	0.18	0.92	0.69	רווח נקי למניה בש"ח המיוחס לבעלי מניות הבנק
79%	72%	72%	68%	70%	אשראי לציבור, נטו למאזן
13%	5%	5%	6%	13%	ניירות ערך לסך המאזן
79%	82%	82%	78%	77%	פיקדונות הציבור לסך המאזן
100%	115%	115%	115%	111%	פיקדונות הציבור לסך האשראי לציבור, נטו
5.6%	5.1%	5.1%	5.3%	5.5%	הון למאזן
9.1%	9.7%	9.3%	9.6%	9.7%	הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון
13.7%	14.4%	13.9%	14.3%	13.4%	ההון הכולל לנכסי סיכון
-	-	-	-	5.2%	יחס המינוף ⁽²⁾
-	-	-	-	403%	יחס כיסוי נזילות (LCR) ⁽²⁾

(1) הוצאות תפעוליות ואחרות מסך יתרה ממוצעת של נכסים (כולל התחייבויות בלתי תלויות ללא נגזרים)
(2) הוראת גילוי זו חלה החל מיום 1.4.2015, לא נדרש לתת גילוי למספרי ההשוואה.

1.3. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים

בהתאם למסמכי מדיניות ניהול הסיכונים השונים של הבנק ולהוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, מבוצע ניטור שוטף אחר הסיכונים אליהם חשוף הבנק. ניטור זה נועד להבטיח היערכות מתאימה לניהול הסיכון, מניעת התממשותו וניטור הימצאות הבנק בתחום המגבלות שנקבעו על ידי הדיקטוריון ובנק ישראל. בנוסף, הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלות או עשויים לחול או להשפיע על הבנק, ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. בטיפול בסיכונים שזוהו, הבנק מבחין, בין היתר, בין הסיכונים המובילים לבין הסיכונים המתפתחים אשר מזוהים באופן הבא:

סיכון מוביל - מייצג גורם סיכון משמעותי אליו חשוף הבנק בעקבות הפעילות הנוכחית שלו או ההסכמים שהבנק צד להם אשר מידת החשיפה של הבנק אליו מדורגת, בהתאם למדיניות הבנק, כחשיפה ברמה "בינונית" או חמורה יותר. לפירוט בדבר הסיכונים ודירוג מידת החשיפה/השפעה על הבנק [ראה להלן בפרק הסיכונים ודרכי ניהולם](#).

סיכון מתפתח - הינו סיכון אשר קיימת אי ודאות בקשר להתממשותו, אם בכלל, ולא ניתן להצביע על מידת ההשפעה האפשרית שלו. עם זאת, סיכון זה יקבל תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק בהתוויית האסטרטגיה העסקית ומסגרת ניהול הסיכון המתאימה.

להלן טבלה המרכזת את הסיכונים המתפתחים בבנק:

הסיכון	תיאור הסיכון
סיכון רגולטורי	השלכות הרגולציה בכל הקשור להטלת מגבלות משמעותיות על פעילות הבנק והצבת דרישות מכבידות נוספות
סיכון ציז	הסיכון שעל תאגיד תוטל סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות צרכניות, חוקי מיסוי, ודרישות בתחום הלבנת הון ומימון טרור.
סיכון סייבר	אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק
סיכון מקר-כלכלי וסיכון משקי	סיכון שהבנק עשוי להיות מושפע ממנו בעקבות הרעה בנתונים מקרו כלכליים בישראל וסיכונים משקיים אחרים ובעיקר בגין שיעורי האבטלה.

תיאור הסיכונים המתפתחים וניהולם:

סיכון רגולטורי: בשנים האחרונות גובשו מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בין היתר, יישום הוראות באזל 3, הטלת מגבלות על מתן הלוואות לדירוג ודרישות בנוגע ליחס המינוף של הבנק. דרישות נוספות או לחילופין הקשחת הדרישות הקיימות בתחומים אלה עלולות להוות מגבלה אפקטיבית במידה ויפעלו באופן נוקשה על הבנק ועשויים להקשות להוציא אל הפועל את האסטרטגיה העסקית של הבנק.

הבנק מנהל את הפעילות העסקית במסגרת תכנון הון המותאם לדרישות הפיקוח תוך שמירה על יעדי הון מעבר לדרישה המזערית הנדרשת. במקביל, פועל הבנק ליישום כלים להפחתת נכסי הסיכון, שיפור פרקטיקות ניהול הסיכונים ולהפחתת דרישות ההון. למידע בדבר תכנון ההון של הבנק ראה להלן [פרק הון והלימות הון](#).

בנוסף, קיימות יוזמות של הפיקוח על הבנקים שמטרתן, בין היתר, הגברת התחרותיות והתייעלות תפעולית במערכת הבנקאית בישראל. לצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום, המלצות ועדת שטרומ, פתיחת תחרות בתחום מתן אשראי על ידי גופים מוסדיים וגופים חוץ-מוסדיים, הקמת מאגר נתוני אשראי, המשך פעילות הפיקוח לביטול גביית עמלות או הגבלתן בסכום ועוד. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך ולאמוד השפעתן על הבנק.

סיכון ציות: המשך מגמת הטלת קנסות ועיצומים על בנקים בהקשר להפרות של הנחיות רגולטוריות, כגון בדבר סיוע בהעלמות מס ומניעת מימון טרור והלבנת הון מהווה מוקד תשומת הלב של הנהלת הבנק בכל הקשור למאמץ מתמשך של הבנק בחיזוק הפרקטיקות לניהול סיכונים אלה ומניעתם. בנוסף, הבנק מקדיש תשומת לב מוגברת לסיכון ההולך ומתגבש בכל הקשור ליחסי בנק-לקוח ופרקטיקות של פניה יזומה ללקוחות ומתן שירות ללקוח (conduct risk). לבנק פונקציית ציות אשר אמונה לפעול למניעה וניהול סיכונים אלה בעקביות עם מדיניות ממשל תאגידי של הבנק ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

סיכון סייבר: הבנק, כמו יתר הבנקים במערכת הבנקאית בישראל חשופים להתקפות סייבר ותקריות קיברנטיות. זהו אחד הסיכונים הלא פיננסיים המהותיים אליהם חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק, אשר עשויה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות או לגרום עיכוב במתן שירות, גניבת נתוני הלקוחות ופגיעה במוניטין הבנק. הנזקים בגין אירועים אלה עשויים להיות גם חשיפת הבנק לתביעות משפטיות ו/או פגיעה בבסיס הלקוחות. דוגמה להתממשות הסיכון, במהלך חודש ינואר 2016 הודיע הבנק על פריצת שנתגלתה לאתר מידע בניירות ערך, הנפרד מהאתר המרכזי של הבנק. דיווח על כך נמסר לפיקוח על הבנקים.

האתר שנפרץ, שהכיל מידע בלבד בתחום ניירות הערך ללא אפשרות לביצוע פעולות, הורד מרשת האינטרנט ביוזמת הבנק. בבדיקות שערך ועורך הבנק, ביעוץ עם גורמים מומחים ובתיאום עם גורמים ממלכתיים האמונים על אכיפת הסייבר בישראל, עולה כי הפריצה בוצעה על ידי גורמים אקטיביסטים העונים את ישראל, השייכים לארגון "אנונימוס". הפעולה בוצעה מחוץ לגבולות המדינה.

הערכת הבנק כי מדובר בכ-38,000 רשומות, מתוכן כ-6,000 חשבונות פעילים של הבנק בתחום ניירות ערך. היתר, לקוחות היסטוריים של חבר הבורסה שנרכש בשנת 2013, שקיבלו מידע במסגרת אתר נפרד זה. הודעה נמסרה למבטחי הבנק.

דוגמה זו ממחישה מוחשיות האיום ולאור מהותיות הסיכון הבנק ממשיך להשקיע בשיפור הגנת מערכות IT בפני ההתקפות הקיברנטיות ונוקט באמצעי ההגנה בפני דלף מידע ושמירת נתוני הלקוחות. בנוסף, לבנק קיימת שמירה של נתונים ואתרים חלופיים אשר נועדו לאפשר לבנק את המשכיות העסקית וחזרה לפעילות תקינה תוך זמן קצר. כמו כן, הבנק נוקט הסדרי ביטוח בפני נזקים אפשריים בגין תקריות קיברנטיות. לפירוט נוסף בדבר הסיכון התפעולי ובדבר סיכון מערכות מידע ראה להלן [פרק הסיכונים ודרכי ניהולם](#).

סיכון מאקרו כלכלי וסיכון משקי: פעילות הבנק תלויה בעיקר בסביבה העסקית ומקרו-כלכלית בישראל. מצב הכלכלה בישראל, מצב המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור וכפועל יוצא רמת ההכנסה של משקי הבית ושיעור האבטלה הם גורמי הסיכון המרכזיים לאיכות תיק האשראי בבנקים שפועלים באשראי קמעונאי ואשראי לדיר. בשלב זה הבנק סבור שלא נשקף סיכון משמעותי, זאת לאור מדדים מקרו-כלכליים טובים של ישראל. עם זאת, התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק ומודלים לביצוע תרחישי קיצון, מביאים בחשבון, בזירות המתחייבת את הסיכונים שעדיין קיימים בכלכלה במשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי ביצועים לתכנון הון שמרני וזהיר וכן בין שיקולי תשואה לסיכון.

1.4. תיאור היעדים והאסטרטגיה העסקית

לבנק תוכנית אסטרטגית אשר במרכזה צמיחה קמעונאית מבוקרת תוך הגדלת בסיס הלקוחות וסל המוצרים והשירותים למשקי בית, תוך גיוון ופיזור תחומי הפעילות הקמעונאיים שלו, דוגמת חשבונות עו"ש, אשראי צרכני, פיקדונות ושירותי מסחר בניירות ערך (להלן בדוח זה: "התכנית" או "התכנית האסטרטגית").

על פי התכנית, אסטרטגיית הצמיחה מלווה בהצעת ערך מבודלת ללקוחות תוך פיתוח התמחותו הקמעונאית של הבנק. בבסיסה של התכנית האסטרטגית, הפחתת הסיכון הסיסטמי של הבנק, על-ידי גיוון הלקוחות ומקורות ההכנסה המימוניים בדגש על פעילות במגזר משקי הבית, הן בגיוס פיקדונות, והן במתן אשראי ובכלל זה אשראי צרכני.

לצורך הגשמת יעדי התכנית כאמור לעיל פועל הבנק במספר קווי פעולה שהוגדרו בתכנית האסטרטגית כדלהלן:

- הרחבת פעילותו של הבנק, בדגש על הרחבת הפעילות בתחומי העו"ש, האשראי הצרכני וניירות הערך.
- שימוש נרחב באמצעים טכנולוגיים לתקשורת עם הלקוח הכוללים בנקאות רב-ערוצית ואפשרות לפתיחת חשבון פיקדון, וחשבון למתן אשראי באינטרנט, תוך הקטנת התלות בפעילות הסניפים הפיזיים.
- הצעת ערך פיננסית טובה יותר ללקוח, הן בתחום החסכונות והפיקדונות והן בשירותים צרכניים נוספים. העמקת מודעות הצרכנים לדימוי הבנק כבנק תחרותי ויצירתי.
- הרחבת הפעילות והעמקת ההתמחות של הבנק בתחומי ניירות ערך, תוך מינוף היכולות המקצועיות ובסיס הלקוחות שנרכשו על ידי הבנק במיזוג שנעשה בין הבנק וכלל פיננסיים בטוחה בשנת 2013.
- השקעה בשיפור, בשדרוג ובפיתוח מערכות המחשוב - במהלך 5 השנים האחרונות השקיע הבנק כ-211 מיליון ש"ח בשדרוג מערכות ה-IT שלו.

הבנק נמצא במהלך הדרגתי שמטרתו גיוס של חשבונות עו"ש בקרב משקי הבית (חשבונות פרטיים) מקרב לקוחות קיימים וחדשים כאחד בשנים הקרובות. לשם כך גיבש הבנק הצעת ערך הכוללת פטור גורף מעמלות עו"ש ליחידים תושבי ישראל.

חשבון העו"ש נחשב למוצר עוגן ולפיכך ההתרחבות בתחום חשבונות העו"ש צפויה לתרום להפחתת סיכונים האשראי על ידי העמקת הקשר עם הלקוחות וגיוון המוצרים הבנקאיים. כמו כן, היא צפויה לאפשר לבנק להרחיב לאורך זמן את בסיס הלקוחותיו. הגדלת הרווחיות צפויה להיות מושגת בעקבות מכירת המוצרים הנלווים.

מטרת הבנק היא לשרת את הלקוחות תוך שמירה על בסיס עלויות צר ומיטבי ולכן פותח קונספט של סניף וידאו (להלן סניפי VC) המאויש על ידי עובד או שניים במשמרת ונשען על טכנולוגיה המאפשרת שיחת וידאו בין הלקוח לבנקאי מתמחה במוקד הטלפוני.

בתחום האשראי הצרכני, ממשיך הבנק בהתאם לתכנית האסטרטגית שלו את המהלך אשר החל בשנת 2010, למתן אשראי צרכני ללקוחות הבנק וללקוחות חדשים, הנמנים על מגזר משקי הבית. מהלך זה מביא בהדרגה לפיזור תיק האשראי של הבנק אשר מרוכז במשכנתאות. מאז שנת 2010 ניתן האשראי הצרכני להיקף נרחב של לקוחות. הדירקטוריון והנהלה ממשיכים לעקוב אחר תהליך חיתום האשראי הצרכני ובכלל זה שיפור מודלי החיתום וביצוע תהליך מתמשך של הפקת לקחים. בשנה האחרונה המשיך היקף התיק והלווים לגדול תוך שיפור באיכות חיתום האשראי. הבנק רואה בתחום זה מנוע צמיחה משמעותי לרווחיו.

בסוף שנת 2014 לאור השינויים התומכים בסביבה הרגולטורית השיק הבנק אפשרות לפתיחת חשבון באינטרנט לצורך קבלת הלוואה ללקוחות חדשים ללא צורך הגעה לסניף. הבנק רואה באפיק זה מנוע צמיחה חשוב להתפתחותו ללא צורך בהגדלה משמעותית של פריסת הסניפים פיזית.

השינוי בהגדרת ליבת הפעילות של הבנק וההרחבה של נקודות המגע עם הלקוח ושל היצע השירותים הקמעונאיים מלווים בבחינה קפדנית על ידי הבנק של השינויים בפרופיל הסיכונים הנגרם ממאפייני הפעילות החדשים ובהקצאות ההון הנדרשות להלימת הסיכונים האמורים.

כמו כן, העמקת השיח הציבורי בישראל לגבי איכות השירות והצעת הערך הפיננסית של לקוחות קמעונאים מביאה לקוחות לבחון את החלופות העומדות בפניהם, ובפרט לשקול מעבר מבנק האם שלהם למוצרים תחרותיים אחרים. בתחום הפיקדונות וניירות הערך בנק ירושלים מציע שירותים באיכות גבוהה, והצעת ערך פיננסית טובה משמעותית, ובניגוד לנהוג במערכת הבנקאית, הבנק מציע שירותים אלו גם ללקוחות קמעונאים קטנים. נדידת הלקוחות הצפויה בשנים הקרובות מהווה הזדמנות משמעותית לגידול בעסקי הבנק. שינוי אפשרי במפת התחרות בשוק כתוצאה מהתמקדות הבנקים בשוק הקמעונאי כאמור, תומנת אתגרים דוגמאת כניסת "שחקנים" חדשים לזירה.

הבנק פועל ליישום מדיניות ענפית סלקטיבית בתחום מתן אשראי למימון פרויקטי ונדל"ן למגורים במסגרת ליווי סגור, בדגש על פוטנציאל צמיחה וללא עליה ברמת הסיכון הקיימת. לצורך כך, פועל הבנק ליצירת שיתופי פעולה בין הבנק לבין חברות ביטוח וגופים מוסדיים אחרים לשם מתן אשראי לליווי פרויקטים (מודל האופרטור) והנפקת בטוחות לפי חוק מכר (דירות) וערבויות אחרות. אסטרטגיה זו מאפשרת לבנק להגדיל את היקף הפרויקטים שבטיפולו, בהתאם למדיניות הבנק, שימוש במומחיות שנצברה, כניסה לעסקאות גדולות ומורכבות ופיזור הסיכון ובהתאמה להגדיל את התשואה להון הנובעת מפעילות זו תוך הקטנת הסיכון.

תהליך תכנון ההון הינו חלק מרכזי בניהול התכנית העסקית וניהול הסיכונים של הבנק בראייה צופה פני עתיד. תכנון ההון נאות מאפשר להתאים את ההון הבנק לסיכונים הצפויים להיווצר לאור האסטרטגיה של הבנק ויעדיו העסקיים ולהבטיח את הלימות ההון הדרושה. במסגרת תהליך תכנון ההון נבחנת השפעת היעדים האסטרטגיים והעסקיים על פרופיל הסיכון ועל ההון הנדרש של התאגיד. כמו כן הבנק בוחן את האופטימיזציה של הרכב ההון בין היתר ע"י גיוס מכשירי חוב המירים להון (CoCo).

תכניות והערכות הבנק המפורטות לעיל, הינן בבחינת מידע צופה פני עתיד והן מתבססות על הנחות ועל תחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בשל גורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי התפתחויות כלכליות בארץ ובעולם, במיוחד לגבי המצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגאו-פוליטיים ושינויים בשוקי ההון, וכן גורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים: העדפות הציבור, הוראות גורמי פיקוח ואחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם.

פרק 2 - הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות בסביבה הכלכלית

המשק הישראלי צמח בשנת 2015 בשיעור של כ- 2.4% (אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) לעומת צמיחה בכלל מדינות ה-OECD בשיעור של 2.1%. כמו כן חל שיפור בשוק העבודה ונתוני הלמ"ס מצביעים על שיעור האבטלה בישראל לסוף שנת 2015 של 5.2%, לעומת שיעור של 5.6% בסוף שנת 2014.

מדד המחירים לצרכן (מדד בגין) בשנת 2015 ירד בשיעור של 1.0%, בהמשך לירידה של 0.2% בשנת 2014. שיעור הנמוך של האינפלציה ב-2015 נבע במידה רבה מהירידה החדה במחירי האנרגיה ומהפחתת המע"מ בשיעור של 1%. שער השקל מול הדולר נחלש בשנת 2015 בשיעור של כ- 0.3% אך התחזק מול האירו ב- 10.1%.

בנק ישראל הוריד בחודש מרץ 2015 את הריבית ב- 0.15%, לשיעור של 0.1% והיא צפויה להישאר ברמה נמוכה עד סוף שנת 2016.

בסיכום שנת 2015 נרשמה מגמה חיובית בשוקי הון. מדד ת"א 25 רשם עליה של כ-4.4%, מדד ת"א 100 רשם עליה של כ-1.6% ומדד איגרות החוב הממשלתיות רשם עליה של כ-2.0%. המחזור היומי הממוצע במניות הסתכם ב- 1.4 מיליארד שקלים, עליה של כ- 19.4% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. מתחילת השנה גויסו בשוק המניות כ- 39.3 מיליארד שקלים, עליה של כ- 163.7% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. במקביל לגידול בפעילות שוק ההון במשק, חל גידול בפעילות נ"ע בבנק ירושלים. ההכנסות מעמלות נ"ע גדלו מ- 47.3 מ"ח בשנת 2014 ל- 55.2 מ"ח בשנת 2015, גידול של כ- 17%.

בשנת 2015 נמכרו 32,370 דירות חדשות, עליה של כ- 40.3% לעומת שנת 2014. בחלוקה לפי מחוזות נרשמה עליה במספר הדירות החדשות שנמכרו: במחוז הצפון כ-118%, במחוז ירושלים כ-31%, במחוז המרכז כ-23%, במחוז תל-אביב כ-25%, במחוז הדרום כ-63% ובמחוז חיפה כ-63%.

במקביל לעליה במכירות של דירות, במהלך שנת 2015 בוצעו 64.7 מיליארד שקלים הלוואות לדיור, לעומת 51.4 מיליארד שקלים אשתקד, גידול של 25.8%. מזה 65% במגזר הלא צמוד ו- 34% במגזר המדדי, לעומת 57% ו- 41% בהתאמה בשנה הקודמת. בנק ירושלים ביצע בשנת 2015 כ- 1.4 מיליארד ש"ח הלוואות לדיור, ומנגד נפרעו כ-1.4 מיליארד ש"ח. ביצועי הבנק מהווים כ- 1.9% מסך הביצועים של המערכת.

חובות של משקי הבית שלא לדיור כבר הגיעו בשנת 2015, לסך של 151 מיליארדי שקלים, עליה של 6.6% ביחס לשנת 2014. 82.8% מסך חובות משקי הבית הם מבנקים, 9.0% מחברות כרטיסי אשראי, 5.0% מגופים מוסדיים, ו- 3.2% מממשלה. בבנק יתרת חובות משקי הבית שלא לדיור הסתכמה בשנת 2015 בכ- 1 מיליארדי שקלים.

בדצמבר 2015 הוגש דוח ביניים של וועדת שטרם, הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים. הוועדה הוקמה על ידי שר האוצר ונגידת בנק ישראל לשם בחינת דרכים להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים בישראל. המלצות שפורסמו במסגרת דוח הביניים של הוועדה התייחסו בין היתר לנושאים הבאים:

- א. הקמת מאגר נתוני האשראי, שיצמצם את פערי האינפורמציה בין הבנקים לבין נתוני אשראי חוץ בנקאיים ויעניק כוח מיקוח ללקוח.
- ב. הפרדת חברות כרטיסי האשראי מבנקים שמשקלם בתחום האשראי הקמעונאי עולה על 20%.
- ג. מדרגה פיקוחית מקלה על גופים שאינם מגייסי פיקדונות, שתקל על גופים חדשים להתחרות בבנקים.
- ד. ביטוח פיקדונות הינו מהלך שיסייע לבנקים הקטנים להתחרות על לקוחות נוספים, ויחזק את יכולתנו להתמודד עם המשבר הבא.

בשלב זה לא ניתן להעריך את השפעת המלצות הוועדה, במידה ויושמו על פעילות הבנק.

מאפייני הפעילות של הבנק בתקופה המדווחת

פעילותו העסקית של הבנק התבצעה בשנת 2015 בעיקר בחטיבה הקימעונאית, בסקטור הנדל"ן ובחטיבה הפיננסית. **החטיבה הקמעונאית** משרתת באמצעות מערך הסינוף, לקוחות משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. היא אחראית על הפעלת שירותים בערוצים הישירים ומרכזת את תחומי המשכנתאות, האשראי הצרכני וחשבונות העו"ש. החטיבה פועלת באמצעות סניפים מסורתיים, סניפי VC, מוקד טלפוני ויחידות גבייה המספקים את מכלול השירותים הבנקאיים.

סקטור הנדל"ן מרכז בתוכו ליווי פרוייקטים לבניה למגורים בפריסה ארצית בעיקר בשיטת הליווי הסגור, מימון פרוייקטים של התחדשות עירונית (לרבות תמ"א 38 לסוגיה) ומימון קבוצות רכישה. הסקטור פועל במחלקה היושבת במטה הבנק המרכז את הפעילות הכוללת בתחום.

החטיבה הפיננסית ממונה על גיוס המקורות לפעילותו של הבנק, ניהול החשיפות הפיננסיות של הבנק הנובעות מפעילויות עסקיות, ובכלל זה על ניהול תחום פקדונות הציבור, ניהול חדרי עסקאות, ניהול נוסטרו וניהול הקשר עם מוסדות פיננסיים זרים. הפעילות מתחלקת בין מספר מחלקות: מחלקת ניהול פיננסי, חדר עסקאות, מחלקת ניירות ערך ומחלקת תפעול בניירות ערך ונגזרים.

שינויים במבנה הקבוצה ובאופן ניהולה

מנכ"ל הבנק

ביום 30 באפריל 2015 הודיע מר אוריאל פז, מנכ"ל הבנק (שכהן באותה עת) על כוונתו לסיים את כהונתו כמנכ"ל הבנק. סיים כהונתו בפועל ביום 31 באוקטובר 2015.

ביום 30 ביוני, 2015 החליט דירקטוריון הבנק למנות את מר גיל טופז לתפקיד מנכ"ל הבנק, בכפוף לאישור המפקח על הבנקים.

ביום 2 באוגוסט, 2015 התקבלה בבנק הודעתו של המפקח על הבנקים ולפיה, אין לפיקוח על הבנקים התנגדות למינויו של מר גיל טופז כמנכ"ל הבנק וכהונתו החלה ביום 1 בנובמבר 2015.

יו"ר דירקטוריון הבנק

ביום 8 בספטמבר 2015 הודיע יו"ר הדירקטוריון, מר זאב גוטמן כי הינו מסיר את מועמדותו כדירקטור לתקופת כהונה נוספת. מר זאב גוטמן חדל לכהן כיו"ר הדירקטוריון ביום 10 לספטמבר 2015 לאחר האסיפה הכללית השנתית.

ביום 17 לספטמבר 2015, החליט דירקטוריון הבנק למנות את מר זאב נהרי כיו"ר דירקטוריון הבנק וזאת על פי סעיף 11ג. (א)(3) לפקודת הבנקאות, 1941 ותקנון הבנק, עד למועד בו המינוי יובא לאישור על ידי האסיפה הכללית המיוחדת שתכנס לצורך זה ובכפוף לאישורים הנדרשים על פי דין.

ביום 11 לאוקטובר 2015 התקבלה בבנק הודעת בנק ישראל, לפיה אין לו התנגדות למינויו של מר נהרי ליו"ר דירקטוריון הבנק. מהמועד הנ"ל מכהן מר נהרי בפועל כדירקטור וכיו"ר דירקטוריון הבנק.

בהמשך, מונה מר נהרי לכהן כדירקטור בבנק על ידי אסיפה כללית מיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 19 בנובמבר, 2015.

[לפרטים נוספים אודות נושאי משרה בכירה ראה בפרק מממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

הפניית תשומת הלב בחוות דעתו של רואה החשבון של התאגיד הבנקאי על הדוחות הכספיים

לאחר קבלת אישור הפיקוח על הבנקים, מכר הבנק איגרות חוב אשר סווגו כאגרות חוב המוחזקות לפדיון. מכירה זאת בוצעה לאחר דיון מקדמי אשר קיים הבנק עם הפיקוח על הבנקים בסופו קיבל הבנק את דרישת הפיקוח אשר קבעה כי מכירה זו תעשה בכפוף להצגה מחדש (Restatement) של הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014 ולשנה שנסתיימה באותו תאריך על מנת לשקף למפרע תיקון טעות בסיווג אגרות החוב מהתיק המוחזק לפדיון לתיק הזמין למכירה למועד הרכישה, לפרטים ראה [ביאור 11](#). לדוחות הכספיים.

שינויים במדיניות חשבונאית קריטית, באומדנים חשבונאיים קריטיים שיש להם השפעה (או שצפויה להיות להם השפעה) מהותית על מצב התאגיד הבנקאי ועל תוצאות פעילותו.

במהלך התקופה, למעט שינויים בנוגע למכתב המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה ולסיווג האג"ח המוחזקות לפידיון לאג"ח הזמין למכירה כמפורט להלן בביאור 1.ד.1 ו- 1.1 לדוח הכספי, לא חלו שינויים במדיניות החשבונאית אשר יש להם השפעה מהותית על מצב הבנק ועל תוצאות פעולותיו.

[לפרטים אודות מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים ראה להלן בפרק 4.1 לדוח זה.](#)

2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי הסתכם בשנת הדוח ב- 48.6 מיליוני ש"ח, לעומת 65.0 מיליוני ש"ח אשתקד קיטון של כ- 25%, עיקר הקיטון נובע מגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי, מקיטון בהכנסות מימון שאינן מריבית ומגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות, מנגד נרשם גידול בהכנסות ריבית, נטו שקיזזו חלקית את ההשפעות הנ"ל.

תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי הממוצע הייתה 6.3% לעומת 9.0% בתקופה המקבילה אשתקד.

הכנסות והוצאות ריבית

הכנסות ריבית, נטו בשנת הדוח הסתכמו ב- 334.1 מיליוני ש"ח, לעומת 317.0 מיליוני ש"ח בשנת 2014 - גידול של כ- 5%. הגידול נובע מהמשך שיפור במרווחים, מגידול ביתרת האשראי הצרכני וכן מהוזלת עלות גיוס המקורות.

ההתפתחויות בשיעורי הכנסות והוצאות

להלן פערי הריבית בין נכסים כספיים שהניבו הכנסות בניכוי עלויות על התחייבויות במגזרי ההצמדה השונים:

2014	2015	
2.59%	2.74%	לא צמוד
2.22%	2.35%	צמוד למדד
2.17%	1.91%	מט"ח וצמוד מט"ח
2.44%	2.51%	סך הכול פער הריבית

להלן היקף הפעילות והתרומה להכנסות ריבית נטו של מגזרי ההצמדה השונים:

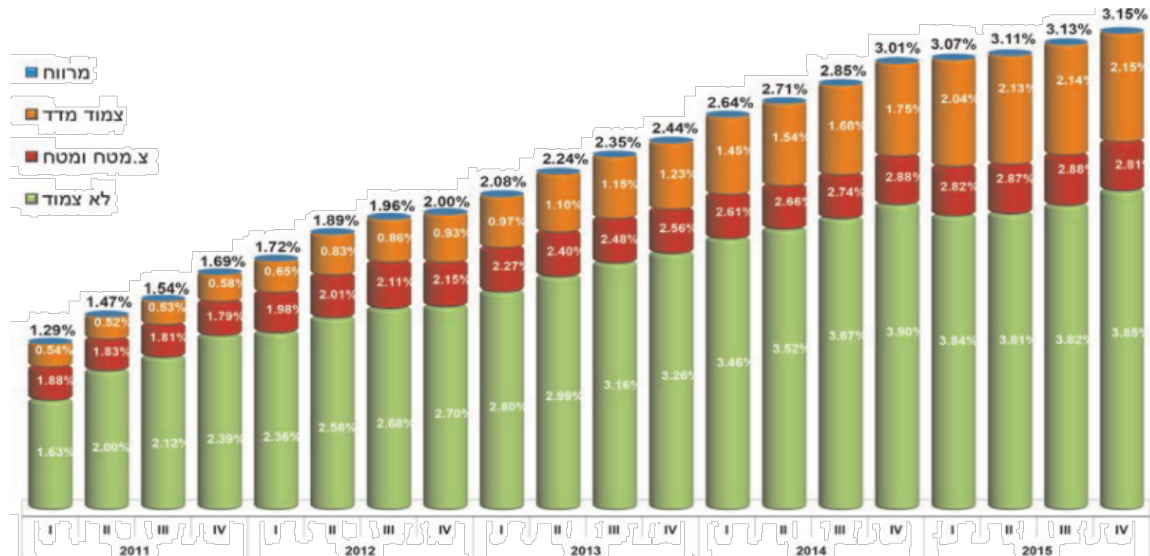
2014			2015			
תרומה להכנסות ריבית, נטו		היקף פעילות	תרומה להכנסות ריבית, נטו		היקף פעילות	
במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	
202.7	64%	60%	217.8	65%	60%	לא צמוד
85.7	27%	30%	81.3	24%	28%	צמוד ⁽¹⁾
28.6	9%	10%	35.0	11%	12%	מט"ח ⁽²⁾
317.0	100%	100%	334.1	100%	100%	סה"כ

(1) הכנסות המגזר הצמוד כוללות גם הפרשי הצמדה.

(2) הכנסות מגזר המט"ח אינן כוללות הפרשי שער על הקרן והשפעת מכשירים נגזרים.

לפירוט נרחב ראה **נספח 1 - שיעורי הכנסות והוצאות ריבית בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי**.

להלן נתוני מרווח האשראי - ממוצע רבעוני בשנים 2011-2015.

הוצאות בגין הפסדי אשראי

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת הדוח הסתכמו בכ- 40.4 מיליוני ש"ח, לעומת כ- 18.4 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר השינוי נובע מהכנסה בסיום תהליך גביית חוב עבר בסך 8.0 מיליוני ש"ח אשר נרשמה בתקופה המקבילה אשתקד וכן מגידול בהפרשה בגין אשראי קימעונאי.

להלן יחס ההוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור נטו (כולל סיכון אשראי חוץ מאזני) בפריסה רב שנתית:

31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
0.17%	0.37%	0.57%	0.19% ⁽¹⁾	0.41%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו
0.14%	0.31%	0.45%	0.15% ⁽²⁾	0.30%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי לציבור

(1) בנטרול ההכנסה בסיום תהליך גביית חוב עבר יחס ההוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו לשנת 2014 עומד על 0.27%.

(2) בנטרול ההכנסה בסיום תהליך גביית חוב עבר יחס ההוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו לשנת 2014 עומד על 0.22%.

[לפירוט נרחב ראה להלן במסגרת הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי המופיעים בפרק ג - סקירת הסיכונים](#)

הכנסות שאינן מריבית

ההכנסות שאינן מריבית הסתכמו ב- 142.7 מיליוני ש"ח לעומת 147.9 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד קיטון של כ- 4% הנובע בעיקר מהסיבות כדלהלן:

הכנסות מימון שאינן מריבית בשנת הדוח הסתכמו ב- 0.9 מיליוני ש"ח, לעומת 18.1 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הקיטון נובע מירידה ברווחי הנוסטרו וכן משערוך של נגזרי מדד.

העמלות בשנת הדוח הסתכמו ב- 124.5 מיליוני ש"ח, לעומת 118.3 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הגידול נובע מגידול בעמלות בגין פעילות בניירות ערך.

הכנסות אחרות בשנת הדוח הסתכמו ב- 17.3 מיליוני ש"ח, לעומת 11.5 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול נובע מרווחי הון ממכירת מבנים.

הוצאות והפרשה למיסים

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת הדוח הסתכמו ב- 365.8 מיליוני ש"ח, לעומת 352.4 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - גידול של כ- 4%. עיקר הגידול נובע מגידול בהוצאות פחת ומיחשוב (מוצג בסעיף הוצאות אחרות) וזאת על רקע השפעת יישום התכנית האסטרטגית של הבנק.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 7](#) בדוחות הכספיים.

הוצאות השכר בשנת הדוח הסתכמו ב- 166.3 מיליוני ש"ח לעומת 171.2 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון נובע בעיקר מירידה בעלות תגמול משתנה.

ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בשנת 2015 בסך של 22.0 מיליון ש"ח. שעור המס האפקטיבי בשנת 2015 הגיע לכ- 31.16% בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי במוסדות כספיים של 37.58% ובהשוואה לשיעור מס אפקטיבי של 30.92% אשתקד. הקיטון מול שיעור המס הסטטוטורי נובע בעיקר בגין הכנסות פטורות ובגין שיעורי מס נמוכים בהכנסות מחברות הבנות.

[לפירוט נוסף אודות תקופות הביניים ראה נספח 2 - רווח והפסד ומאזן רב רבעוני בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיות מידע^{(1),(2)}

היקף ההשקעה בעלויות תוכנה הסתכם בשנת 2015 בכ- 47.9 מיליוני ש"ח

2014 ⁽³⁾	2015	
הוצאות שנרשמו בדוח רווח והפסד		
20.0	18.7	הוצאות בגין שכ"ע ונלוות
31.4	39.5	הוצאות בגין פחת
42.3	49.2	מחשוב (הוצאות אחרות)
93.7	107.4	סך הכל הוצאות
עלויות שנרשמו כנכסים		
7.9	13.8	היוון בגין שכ"ע ונלוות ⁽⁴⁾
34.7	35.0	עלויות תוכנה נוספות וציוד מיחשוב
42.6	48.8	סך הכל
יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע		
97.1	104.5	עלות מופחתת (עלויות תוכנה)
7.2	5.11	עלות מופחתת (ציוד מיחשוב)
104.3	109.6	סך הכל

(1) מערך טכנולוגיית המידע כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 "ניהול טכנולוגיית המידע".

(2) לפרטים אודות מערך טכנולוגיות המידע בבנק ראה להלן [בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי](#).

(3) הוצג מחדש לאור יישום למפרע בשל הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה, לפרטים ראה [ביאור 2.1.1](#). לדוחות הכספיים

(4) הגידול בשנת 2015 נובע בעיקר מקליטה לבנק של עובדי ספק חיצוני לצורך פיתוח עצמי של תוכנה.

התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר

הרווח הכולל האחר (לאחר השפעת המס) הסתכם בשנת הדוח בסך 2.1 מיליוני ש"ח לעומת רווח של 12.6 מיליוני ש"ח בשנת 2014 קיטון של כ- 10.5 מיליוני ש"ח הנובע בעיקרו מהתאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, נטו (לאחר השפעת המס) אשר הסתכמו בשנת הדוח ברווח של כ- 2.6 מיליוני ש"ח לעומת של 13.1 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

לפרטים אודות קרן הונית שלילית בחלוקה לטווחים של משך הזמן ושיעור הירידה ראה [ביאור 12](#) לדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים אודות הרווח הכולל האחר ראה [ביאור 10](#) לדוחות הכספיים.

2.3. המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

ההתפתחויות בסעיפי הנכסים וההתחייבויות

סך כל המאזן ליום 31 בדצמבר 2015, הסתכם ב- 14,220 מיליוני ש"ח, לעומת 14,085 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014, גידול של כ- 1%.

מזומנים, פיקדונות בבנקים וניירות ערך

יתרת הנכסים הנזילים (מזומנים, פקדונות בבנקים וניירות ערך) ליום 31 בדצמבר 2015, הסתכמה ב- 3,852 מיליוני ש"ח, לעומת 4,180 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014 קיטון של כ- 8%.

יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2015, הסתכמה ב- 2,072 מיליוני ש"ח, לעומת 3,278 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014 קיטון של כ- 37%.

יתרת ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2015, הסתכמה ב- 1,780 מיליוני ש"ח, לעומת 902 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014, גידול של כ- 97%.

להלן הרכב תיק ניירות הערך:

יתרה ליום 31 בדצמבר 2014	תנועות שוטפות ⁽¹⁾	שער ⁽²⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015	שינוי יתרות- %
636.4 ⁽³⁾	567.4	7.6	1,211.4	91%
266.0	303.5	(1.4)	568.1	112%
902.4	870.9	6.2	1,779.5	97%

(1) כולל קניות, מכירות, פדיונות ותקבולי ריבית.

(2) כולל רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בניירות ערך זמינים למכירה ובניירות ערך למסחר, הכנסות מריבית, הפרשי שער ושערות.

(3) הוצג מחדש על מנת לשקף למפרע את התיקון הנדרש בסיווג האג"ח המוחזקות לפידיון לאג"ח הזמין למכירה, לפרטים ראה [ביאור 1.1](#).

אשראי לציבור

יתרת האשראי לציבור נטו, הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 9,889 מיליוני ש"ח, לעומת 9,567 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014 גידול של כ- 3%.

להלן טבלת נתוני אשראי:

יתרה ליום 31 בדצמבר 2014	ביצועים בתקופה ⁽¹⁾	פירעונות בתקופה ⁽²⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015	שינוי יתרות- %
6,914	1,440	1,390	6,964	1%
765	766	673	858	12%
7,679	2,206	2,063	7,822	2%
1,069	1,022	963	1,128	6%
387	199	100	486	26%
432	190	169	453	5%
9,567	3,617	3,295	9,889	3%
9,674	3,617	3,290	10,001	3%

(1) כולל מיחזורים

(2) בניכוי צבירת ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער.

לפירוט נוסף ראה [להלן במסגרת הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי המופיעים בפרק 3.1 לדוח זה וכן בדוח על הסיכונים המוצג באתר האינטרנט של הבנק.](#)

פיקדונות הציבור

יתרת פיקדונות הציבור הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 11,019 מיליוני ש"ח, לעומת 10,977 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014.

להלן הרכב פיקדונות הציבור לפי מגזרי הצמדה

השינוי באחוזים	31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
במיליוני ש"ח			
3%	6,662	6,884	פיקדונות שקליים וחשבונות עו"ש
(5%)	2,453	2,324	תכניות חסכון ופיקדונות צמודים למדד
(3%)	1,862	1,811	פיקדונות במט"ח וצמודי מט"ח
0.4%	10,977	11,019	סה"כ פיקדונות הציבור

לפרטים אודות סוגי פיקדונות ופיקדונות לפי סדר גודל ראה [ביאור 19](#) פיקדונות הציבור.

פעילות חוץ מאזנית בניירות ערך המוחזקים בידי הציבור

נכון ליום 31 בדצמבר 2015 מספר הלקוחות המחזיקים תיקי ניירות ערך במשמרת הבנק עומד על כ- 14 אלפי לקוחות בדומה לסוף שנת 2014. יתרת תיקי ניירות ערך של לקוחות אלה הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, לכ- 12.8 מיליארדי ש"ח.

אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים

יתרת אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 1,635 מיליוני ש"ח (מזה - יתרת כתבי התחייבויות נדחים בסך של 406 מיליוני ש"ח) לעומת 1,503 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014 (מזה - יתרת כתבי התחייבויות נדחים בסך של 482 מיליוני ש"ח).

ביום 12 באוקטובר 2015, הנפיקה ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ (חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק) 296.3 מיליוני ש"ח ערך נקוב כהרחבת סדרה נסחרת (סדרה ט') תמורת 314.9 מיליון ש"ח על פי דוח הצעת מדף מיום 11 באוקטובר 2015.

נכסים והתחייבויות בגין מכשירים נגזרים

יתרת נכסים בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 195 מיליוני ש"ח (מזה כ- 191 הינם עבור פעילות לקוחות) לעומת 40 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014. (מזה כ- 19 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות).

יתרת התחייבויות בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 195 מיליוני ש"ח (מסכום זה כ- 191 הינם עבור לקוחות) לעומת 39 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014. (מזה כ- 17 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות)

נכסים והתחייבויות אחרים

יתרת ניירות ערך שהושאלו הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2015, בכ- 387 מיליוני ש"ח, לעומת כ- 583 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014.

ההתפתחויות בסעיפים חוץ מאזניים נוספים

יתרת ההלוואות מפיקדונות לפי מידת גביה (הלוואות לזכאים מכספי ממשלה) הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 1,152 מיליוני ש"ח, לעומת 1,418 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014, קיטון של כ- 19%. הקיטון נובע מצמצום בהיקף יתרות הלוואות לזכאים בין השאר בעקבות מהלך שיזם משרד השיכון, בשיתוף בנק ישראל אשר החל בסוף שנת 2014, לעידוד פירעון מוקדם, או מחזור, של הלוואות אלו. ההכנסות מעמלות גביה לפי מידת גביה הסתכמו בשנת 2015 ב- 12.3 מיליוני ש"ח לעומת 15.5 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

החברה לנאמנות של בנק ירושלים בע"מ (חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק) עוסקת בהחזקת חשבונות ונכסים פיננסיים של תושבי חוץ ואחרים בנאמנות.

יתרת הנכסים בנאמנות בהחזקת החברה לימים 31 בדצמבר 2015 ו-31 בדצמבר 2014, וכן הכנסותיה בשנים אלו, הינן בסכומים שאינם מהותיים.

[לפירוט אודות נתונים רבעוניים ראה נספח 2 - רווח והפסד ומאזן רב רבעוני בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

הון והלימות הון

להלן יחס ההון לרכיבי סיכון:

31 בדצמבר		
2014	2015	
במיליוני ש"ח		

א - הון לצורך חישוב יחס ההון

747.7	778.6	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
-	-	הון רובד 1 נוסף, לאחר ניכויים
359.6	292.1	הון רובד 2, לאחר ניכויים
1,107.3	1,070.7	סך הכל הון כולל

ב - יתרות משוקללות של נכסי סיכון

6,918.9	7,201.1	סיכון אשראי
33.2	72.0	סיכויי שוק
698.7	740.7	סיכון תפעולי
7,650.8	8,013.8	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון

באחוזים		
---------	--	--

ג - יחס ההון לרכיבי סיכון

9.8	9.7	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.5	13.4	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.0	9.3	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.5	12.8	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

הון עצמי	הון עצמי רובד 1	הון רובד 2	הון כולל
750.4	747.7	359.6	1,107.3
רווח נקי לתקופה ⁽²⁾	48.6	-	48.6
דיבידנד	(17.1)	-	(17.1)
רווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס ⁽³⁾	2.1	-	2.1
ניכויים	(2.7)	-	(2.7)
קיטון ביתרת כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון רובד 2	-	(71.9)	(71.9)
גידול בהפרשה קבוצתית המוכרת כהון רובד 2	-	4.4	4.4
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015	784.0	292.1	1,070.7

(1) הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים, ישום למפרע בשל הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היזון עלויות תוכנה, לפרטים [ביאור 1.1.1-2.1.1](#). לדוח הכספי השנתי

כמו כן, ביום 11 בפברואר, 2016 בשל השינויים המהותיים בדרישות הרגולטוריות בקשר ליחס הלימות ההון רובד 1 ולאחר קבלת אישור הפיקוח על הבנקים, מכר הבנק איגרות חוב אשר סווגו כאגרות חוב המוחזקות לפדיון. מכירה זאת בוצעה לאחר דיון מקדמי אשר קיים הבנק עם הפיקוח על הבנקים בסופו קיבל הבנק את דרישת הפיקוח אשר קבעה כי מכירה זו תעשה בכפוף להצגה מחדש (Restatement) של הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014 ולשנה שנסתיימה באותו תאריך על מנת לשקף למפרע תיקון טעות בסיווג אגרות החוב מהתיק המוחזק לפדיון לתיק הזמן למכירה למועד הרכישה.

(2) [ראה לעיל פירוט רווח ורווחיות בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר](#)
(3) [ראה לעיל פירוט התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר](#)

לפירוט נוסף בדבר שינויים בהון העצמי ראה הדוחות הכספיים, דוח על השינויים בהון העצמי.

יתרת כתבי התחייבויות נדחים שהונפקו לציבור ופיקדונות נדחים שגויסו ממשקי בית ומלקוחות מוסדיים, הנכללת בהון רובד 2 לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי הסיכון, הסתכמה ב- 31 בדצמבר 2015, ב- 201 מיליוני ש"ח, לעומת 273 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014.

ביום 30 במאי, 2013 פרסם בנק ישראל הוראות נוהל בנקאי תקין מעודכנות המאמצות את המלצות באזל II ובאזל III החל מיום 1 בינואר 2014 במערכת הבנקאית בישראל (הוראות ניהול בנקאי תקין 201 - 211).

בהוראות הנוהל הבנקאי נקבע כי על התאגידים הבנקאיים וחברות האשראי:

- לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 9% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015, ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 10% החל מיום 1 בינואר 2017.
- לעמוד ביחס הון כולל מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 12.5% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015 ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 13.5% החל מיום 1 בינואר 2017.

ביום 28 בספטמבר 2014, פרסם המפקח על הבנקים הנחיות בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיר, בהתאם להנחיות המערכת הבנקאית נדרשת להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיר. מועד התחילה לעמידה ביעד ההון המזערי הנדרש הינו 1 בינואר 2017. על הבנקים להגדיל את יעד ההון המזערי בשיעורים רבעוניים של 0.125% מיתרת ההלוואות לדיר החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017.

כתוצאה מיישום ההוראה בהסתמך על נתוני המאזן הנוכחי צפוי הבנק להוסיף, באופן הדרגתי, את הדרישה להון נוסף סך של כ- 9 מיליוני ש"ח המהווים כ- 0.1% תוספת ליעד ההון המזערי שקבע המפקח על הבנקים כל רבעון עד לתאריך היעד. על פי האמור, יסתכם בחישוב מצטבר, ליום 1 בינואר 2017 סך של כ- 70 מיליוני ש"ח המהווים כ- 0.9% תוספת לדרישת ההון המזערי.

יצוין כי כל שינוי ביתרת תיק ההלוואות לדיר ישנה את תוספת ההון הנדרש.

בהתאם להנחיות המפקח המצוינות לעיל, יחס הון עצמי רובד 1 מזערי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 עומד על 9.3%. קביעת יעדי ההון מהווה שלב התחלתי ומהותי בתהליך תכנון ההון כאשר, יתר השלבים נגזרים ממנו שכן יעד ההון המזערי שקבע בנק ישראל מהווה, למעשה, מגבלת תכנון. יעד ההון נקבע תוך התחשבות בסביבה הרגולטורית, העסקית והארגונית של הבנק. בהמשך לאמור לעיל ובמסגרת דיוני, הנחה הדירקטוריון את ההנהלה להכין תכנית יחסי הון ארוכי טווח הבנויים על מתווה בו יחס הון רובד 1 יגיע לשיעור של 11% בסוף שנת 2017.

יחס מינוף

31 בדצמבר 2015	
778.6	הון עצמי רובד 1
14,325.6	סך חשיפות מאזניות
614.0	חשיפות חוץ מאזניות אחרות (לאחר מקדמי המרה לחשיפות מאזניות)
55.3	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(5.4)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון עצמי רובד 1
14,989.5	סך החשיפות
5.2%	יחס המינוף
5.0%	יחס המינוף המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

ביום 28 באפריל 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון עצמי רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום סך החשיפות הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ- 5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ- 6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 5%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

הבנק עומד ביחס המינוף הקבוע בהוראה.

חלוקת דיבידנדים

ביום 29 באוגוסט 2013 החליט דירקטוריון הבנק על אימוץ מדיניות חלוקת דיבידנד של עד 30% מהרווח הנקי של הבנק בכל שנה, כמפורט בדוח המידי שפרסם הבנק ביום 29 באוגוסט 2013 (אסמכתא: 132396-01-2013), אשר המידע המופיע בו מובא על דרך ההפניה. (בפועל חלוקת הדיבידנד בוצעה על בסיס רבעוני לפי 30% מהרווח הנקי הרבעוני) יחד עם זאת, השיקולים לחלוקת הדיבידנד וחלוקתו בפועל, ככל שתהיה, יושפעו מהצורך בעמידה ביעדי ההון המעודכנים שיקבע הדירקטוריון ([ראה להלן בפרק הלימות הון אשר בפרק הסיכונים ודרכי ניהולם](#)) וכפופים להוראות המפקח על הבנקים, שייקבעו מעת לעת ולהוראות הדין.

חלוקת הדיבידנד מתבצעת בכפוף להוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 331 הדנה בחלוקת דיבידנדים בתאגידים בנקאיים. המפקח על הבנקים הודיע לבנקים ביום 30 ביוני, 2010 כי בנוסף להוראות ניהול בנקאי תקין מס' 331, בנק שאינו עומד ביעד ההון של 7.5% או שחלוקת הדיבידנד תגרום לו שלא יעמוד ביעד, אינו רשאי לחלק דיבידנד, אלא לאחר קבלת אישור המפקח על הבנקים.

אין באמור לעיל בדבר חלוקת דיבידנד כדי ליצור התחייבות כלשהי כלפי צד שלישי כלשהו (לרבות לעניין חלוקת דיבידנד בפועל ו/או מועדי תשלום דיבידנד ו/או שיעורו)

המידע האמור לעיל בדבר חלוקת הדיבידנד מהווה מידע צופה פני עתיד, העשוי שלא להתממש כולו או חלקו או להתממש באופן שונה מכפי שנצפה. מידע זה מתבסס על הערכות ותחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בגורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי שינויים במצב הכלכלי במשק, חקיקה, הוראות גורמי פיקוח ואחרים ושינויים ברווחיות הבנק בתכנית האסטרטגית, ובתכנית העבודה.

בתקופת הדוח חילק הבנק דיבידנד בסך כולל של 17.1 מיליוני ש"ח לעומת סך כולל של 17.7 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

[לפרטים אודות חלוקת דיבידנדים ראה להלן ביאור 25 לדוחות הכספיים.](#)

2.4 מגזרי פעילות

הבנק פועל ומספק מגוון שירותים בנקאיים בארבעה מגזרי פעילות עיקריים. להלן פירוט מגזרי הפעילות המדווחים:

- **מגזר משקי הבית** - לקוחות המגזר הינם משקי בית ועסקים קטנים שלהם סממני פעילות של משקי בית.
- **מגזר בנקאות פרטית** - לקוחות המגזר הינם לקוחות בעלי עושר פיננסי בינוני ומעלה, אשר השירותים להם ניתנים באמצעות סניף המתמחה בבנקאות פרטית בעיקר לתושבי חוץ (רובם מארצות צפון-אמריקה, אנגליה וצרפת).
- **מגזר עסקי** - לקוחות המגזר הינם חברות בניה, קבלנים וחברות נדל"ן, לקוחות עסקיים, תאגידים ועמותות.
- **מגזר ניהול פיננסי** - המגזר כולל את ניהול ההון הפיננסי הפנוי של הבנק והפוזיציות, ניהול תיק הנוסטרו של הבנק, פעילות מול בנקים בארץ ובח"ל ומול בנק ישראל, וכן ביצוע עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים.

להלן פירוט היתרות הממוצעות של הנכסים וההתחייבויות ששימשו למגזרי פעילות:

התחייבויות			נכסים		
שינוי	2014	2015	שינוי	2014	2015
מגזרים	מיליוני ש"ח		מגזרים	מיליוני ש"ח	
	%			%	
משקי בית	7,387.4	6,548.3	משקי בית	7,446.9	7,371.4
	(11%)			(1%)	
בנקאות פרטית	1,043.7	934.8	בנקאות פרטית	1,153.8	1,279.5
	(10%)			11%	
עסקי	1,771.5	2,179.0	עסקי	1,258.7	1,222.9
	23%			(3%)	
ניהול פיננסי	2,437.9	3,544.1	ניהול פיננסי	3,502.6	4,105.9
	45%			17%	
סך הכל	12,640.5	13,206.2	סך הכל	13,362.0	13,919.7
	4%			5%	

להלן פירוט הרווח מפעולות רגילות ותשואות הרווח מפעולות רגילות להון לפי מגזרי פעילות:

תשואה להון		רווח נקי (הפסד)		
2014	2015	2014	2015	
אחוזים		מיליוני ש"ח		מגזרים
1.2%	-	4.8	(0.2)	משקי בית
1.5%	6.1%	1.1	4.6	בנקאות פרטית
22.9%	14.5%	32.5	22.9	עסקי
60.6%	31.7%	26.6	16.8	ניהול פיננסי
-	-	-	4.5	סכומים שלא הוקצו והתאמות
9.0%	6.3%	65.0	48.6	סך הכל

להלן מספר ממוצע משרות ישירות המיוחס למגזרי הפעילות:

מספר עובדים		
שינוי	2014	2015
מגזרים	מיליוני ש"ח	
	%	
משקי בית	222	222
	-	
בנקאות פרטית	28	26
	(7%)	
עסקי	38	37
	(2%)	
ניהול פיננסי	3	3
	-	
סך הכל	291	288
	(10%)	

מגזר משקי בית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

במסגרת פעילות משקי הבית מספק הבנק מגוון של שירותים ומוצרים פיננסיים. המוצרים העיקריים העומדים לרשות לקוחות הבנק במסגרת מגזר פעילות זה כוללים: הלוואות לרכישת דירת מגורים ונכסים מסחריים, הלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים, הלוואות צרכניות וכרטיסי אשראי, חשבון עו"ש, פיקדונות וחשכונות, מסגרות עובר ושב, הלוואות לרכישת כלי רכב, פעילות בשוק ההון בניירות ערך וייעוץ השקעות.

מרבית לקוחות הבנק המשתייכים למגזר פעילות זה, מקבלים מהבנק שירותי בנקאות באמצעות סניפי הבנק ובאמצעות מוקד הלקוחות של הבנק.

שינויים מהותיים בהיקף הפעילות במגזר וברווחיותו

תמצית תוצאות הפעילות של מגזר משקי הבית לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2015				2014*			
משכנתאות ופיננסים	שוק ההון	סה"כ	משכנתאות ופיננסים	שוק ההון	סה"כ	משכנתאות ופיננסים	שוק ההון
במיליוני שקלים חדשים							
הכנסות ריבית, נטו							
מחיצוניים	125.2	111.3	-	236.5	127.5	99.1	-
בימגזרי	3.7	4.6	-	8.3	3.2	4.0	-
סך הכנסות ריבית, נטו	128.9	115.9	-	244.8	130.7	103.1	-
הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים	28.4	8.0	42.6	79.0	29.2	9.0	34.9
סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)	157.3	123.9	42.6	323.8	159.9	112.1	34.9
הוצאות בגין הפסדי אשראי	(0.4)	(40.4)	-	(40.8)	0.8	(30.0)	-
הוצאות תפעוליות אחרות למעט פחת והפחתות	(64.1)	(129.2)	(55.8)	(249.1)	(63.9)	(127.7)	(51.1)
פחת והפחתות	(9.1)	(18.9)	(6.1)	(34.1)	(7.5)	(15.3)	(4.9)
רווח (הפסד) לפני מיסים	83.6	(64.6)	(19.3)	(0.2)	89.3	(60.9)	(21.1)
הפרשה למיסים על הרווח	(26.6)	20.5	6.1	-	(27.8)	18.8	6.5
רווח נקי (הפסד)	57.0	(44.1)	(13.2)	(0.2)	61.5	(42.1)	(14.6)
תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)	14.8%	(44.7%)	-	-	16.6%	(45.4%)	-
יתרה ממוצעת של נכסים	6,185.3	1,127.9	58.2	7,371.4	6,287.3	1,061.3	98.3
יתרה ממוצעת של התחייבויות	-	6,548.3	-	6,548.3	-	7,387.4	-
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון (באזל 3)	3,910.9	999.7	57.8	4,968.4	3,960.6	979.6	36.3
יתרה ממוצעת של ניירות ערך	-	-	6,373.3	6,373.3	-	-	5,694.7
יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול	1,246.4	-	-	1,246.4	1,525.3	-	-
מרווח מפעילות מתן אשראי	108.8	106.5	-	215.3	103.2	89.9	-
מרווח מפעילות קבלת פקדונות	-	14.9	-	14.9	-	18.3	-
אחר	20.1	(5.5)	-	14.6	27.5	(5.0)	-
סך הכל הכנסות ריבית, נטו	128.9	115.9	-	244.8	130.7	103.1	-

* הוצג מחדש

בשנת 2015 נרשם הפסד במגזר פעילות זה בסך 0.2 מיליוני ש"ח בהשוואה לרווח בסך 4.8 מיליוני ש"ח בשנת 2014. עיקר הירידה נובעת מפעילות המשכנתאות. הכנסות מגזר זה מהוות כ- 68% מכלל הכנסות הבנק והוצאות מגזר זה מהוות כ- 77% מכלל הוצאות הבנק. בפעילות המשכנתאות נרשמה ירידה בהכנסות בעיקר בעקבות ירידה בהכרה בעמלת פרעון מוקדם בהלוואות לדיור. בפעילות בנקאות ופיננסים נרשם גידול בהכנסות ריבית נטו, בהשוואה לשנה קודמת, בעיקר בשל עלייה ביתרות ומרווחי הצרכני. מנגד, נרשמה עלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי בהשוואה לשנה קודמת בעיקר בשל שינויים בשיעורי ההפרשה. בפעילות שוק ההון נרשמה עלייה בהכנסות שאינן מריבית, בעיקר בשל גידול בעמלות ברוקראז'.

בשנת 2015 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר בכ- 222 משרות ישירות בזהה לשנה קודמת. בתחום המשכנתאות - 59 משרות בממוצע, לעומת 60 בשנת 2014. בתחום הבנקאות והפיננסים - 124 משרות בממוצע, לעומת 123 בשנת 2014. בתחום שוק ההון - 39 משרות בממוצע בזהה לשנה קודמת. כמו כן הועמסו על המגזר עובדי מטה והנהלה.

[לפירוט נוסף ראה פרק מגזרי פעילות בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

מגזר בנקאות פרטית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

הפעילות הבנקאית במגזר בנקאות פרטית מספקת שירותים ומוצרים הניתנים למשקי הבית, ולקהל אשר ברובו הינו תושבי חוץ בעלי עושר פיננסי בינוני ומעלה. שירותי המגזר ניתנים באמצעות סניף הבנק המתמחה במתן שירותים ומוצרים אלה לתושבי חוץ. במסגרת מגזר פעילות זה, ניתן דגש רב יותר על מתן שירות אישי ומקצועי גבוה, לרבות הצעת מוצרים המותאמים ללקוחות.

שינויים מהותיים בהיקף הפעילות במגזר וברווחיותו

תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
*2014				2015				
סה"כ	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	משכנתאות	סה"כ	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	משכנתאות	
במיליוני שקלים חדשים								
הכנסות ריבית, נטו								
מחיצוניים	18.9	-	2.9	16.0	22.0	-	1.9	20.1
בינמגזרי	1.1	-	0.5	0.6	1.4	-	0.6	0.8
סך הכנסות ריבית, נטו	20.0	-	3.4	16.6	23.4	-	2.5	20.9
הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים								
סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)	29.9	3.0	9.9	17.0	35.5	3.7	10.2	21.6
הוצאות בגין הפסדי אשראי								
	0.3	-	-	0.3	(0.6)	-	(0.2)	(0.4)
הוצאות תפעוליות אחרות למעט פחת והפחתות								
	(25.4)	(1.4)	(13.9)	(10.1)	(24.3)	(1.8)	(12.4)	(10.1)
פחת והפחתות								
	(3.3)	(0.1)	(1.5)	(1.7)	(3.9)	(0.2)	(1.7)	(2.0)
רווח (הפסד) לפני מיסים								
	1.5	1.5	(5.5)	5.5	6.7	1.7	(4.1)	9.1
הפרשה למיסים על הרווח								
	(0.4)	(0.5)	1.7	(1.6)	(2.1)	(0.5)	1.3	(2.9)
רווח נקי (הפסד)								
	1.1	1.0	(3.8)	3.9	4.6	1.2	(2.8)	6.2
תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)								
	1.5%	-	(104.6%)	6.3%	6.1%	-	(81.1%)	8.9%
יתרה ממוצעת של נכסים								
	1,153.8	-	18.5	1,135.3	1,279.5	-	16.8	1,262.7
יתרה ממוצעת של התחייבויות								
	1,043.7	-	1,043.7	-	934.8	-	934.8	-
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון (באזל 3)								
	673.0	-	39.0	634.0	744.1	-	35.6	708.5
יתרה ממוצעת של ניירות ערך								
	294.2	294.2	-	-	332.2	-	-	-
מרווח מפעילות מתן אשראי								
	17.1	-	0.5	16.6	21.4	-	0.5	20.9
מרווח מפעילות קבלת פקדונות								
	2.9	-	2.9	-	2.0	-	2.0	-
אחר								
	-	-	0.0	-	-	-	0.0	-
סך הכל הכנסות ריבית, נטו	20.0	-	3.4	16.6	23.4	-	2.5	20.9

*הוצג מחדש

הרווח הנקי במגזר פעילות זה בתקופת הדוח הסתכם ב- 4.6 מיליוני ש"ח בהשוואה לרווח בסך 1.1 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד. עיקר הגידול ברווח נובע מעלייה במרווח משכנתאות במט"ח למגזר פעילות זה.

הכנסות מגזר זה מהוות כ- 7% מכלל הכנסות הבנק, הוצאות מגזר זה מהוות כ- 8% מכלל הוצאות הבנק.

בשנת 2015 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 26 משרות ישירות לעומת 28 משרות בשנת 2014.

בתחום בנקאות ופיננסים - 11 משרות בממוצע, בהשוואה ל- 13 משרות בממוצע בשנת 2014. בתחום המשכנתאות - 13 משרות בממוצע לעומת 14 משרות בשנת 2014.

בתחום שוק ההון - 2 משרות בממוצע לעומת 1 משרות בשנת 2014, כמו כן הועמסו על המגזר עובדי מטה והנהלה.

[לפירוט נוסף ראה פרק מגזרי פעילות בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

המגזר העסקי מספק שירותים בנקאיים ללקוחות עסקיים, תאגידים ועמותות. שירותים אלה מועמדים ללקוחות הבנק, באמצעות סקטור הנדל"ן ובאמצעות החטיבה הקמעונאית במסגרת היחידה לבנקאות מסחרית. המגזר כולל פעילות בסקטור הנדל"ן של ליווי פרויקטים לבניה למגורים בעיקר בשיטת הליווי הסגור, בין היתר, מימון פרויקטים לפי תמ"א 38 לסוגיה ומימון קבוצות רכישה. בנוסף, מנהל הבנק אשראי הניתן למימון פרויקטים בתחום האנרגיה הסולארית, בין אם על ידו בלבד ובין אם במימון משותף עם גופים פיננסיים, וכן הלוואות מסחריות. על פי מדיניות האשראי של הבנק, האשראי העסקי הקיים במסגרת היחידה לבנקאות מסחרית וסניף בנקאות פרטית הינו במגמת צמצום מתמשכת בשנים האחרונות, מגמה הצפויה להימשך גם בשנה הקרובה.

שינויים מהותיים בהיקף הפעילות במגזר וברווחיותו

תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקי לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2015				2014*			
בנקאות ופיננסים	בנייה ונדל"ן	שוק ההון	סה"כ	בנקאות ופיננסים	בנייה ונדל"ן	שוק ההון	סה"כ
במיליוני שקלים חדשים							
הכנסות ריבית, נטו							
מחיצוניים	7.2	24.8	-	32.0	8.7	25.8	-
בינמגזרי	1.8	0.8	-	2.6	1.5	0.6	-
סך הכנסות ריבית, נטו	9.0	25.6	-	34.6	10.2	26.4	-
הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים	2.6	23.1	18.9	44.6	3.9	22.0	20.9
סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)	11.6	48.7	18.9	79.2	14.1	48.4	20.9
הוצאות בגין הפסדי אשראי	(0.1)	1.1	-	1.0	1.0	9.4	-
הוצאות תפעוליות אחרות למעט פחת והפחתות	(6.8)	(22.6)	(11.4)	(40.8)	(9.2)	(19.3)	(13.4)
פחת והפחתות	(1.2)	(3.5)	(1.4)	(6.1)	(1.3)	(2.4)	(1.4)
רווח לפני מיסים	3.5	23.7	6.1	33.3	4.6	36.1	6.1
הפרשה למיסים על הרווח	(1.1)	(7.4)	(1.9)	(10.4)	(1.3)	(11.1)	(1.9)
רווח נקי	2.4	16.3	4.2	22.9	3.3	25.0	4.2
תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)	10.3%	12.7%	-	14.5%	12.4%	22.6%	-
יתרה ממוצעת של נכסים	323.1	874.9	24.9	1,222.9	407.7	851.0	-
יתרה ממוצעת של התחייבויות	1,731.9	447.1	-	2,179.0	1,323.2	448.3	-
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון (באזל 3)	231.3	1,289.7	68.2	1,589.2	257.5	1,163.5	65.0
יתרה ממוצעת של ניירות ערך	-	-	4,768.9	4,768.9	-	-	5,456.3
מרווח מפעילות מתן אשראי	6.1	23.2	-	29.3	6.6	23.0	-
מרווח מפעילות קבלת פקדונות	2.1	0.4	-	2.5	3.0	1.3	-
אחר	0.8	2.0	-	2.8	0.6	2.1	-
סך הכל הכנסות ריבית, נטו	9.0	25.6	-	34.6	10.2	26.4	-

*הוצג מחדש

הרווח הנקי במהלך השנה הסתכם ב- 22.9 מיליוני ש"ח, בהשוואה ל- 32.5 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד, ירידה של כ- 30%. עיקר הירידה ברווח נובעת מהכנסות בגין הפסדי אשראי שנרשמו בשנת 2014 עם סיום תהליך גביית חוב עבר.

הכנסות מגזר זה מהוות כ- 17% מכלל הכנסות הבנק, הוצאות מגזר זה מהוות כ-13% מכלל הוצאות הבנק. בשנת 2015 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 37 משרות ישירות לעומת 38 משרות בשנת 2014. בתחום שוק ההון - 9 משרות בממוצע, בהשוואה ל- 11 משרות בממוצע בשנת 2014. בתחום הבנייה והנדל"ן - 22 משרות בממוצע לעומת 19 משרות בשנת 2014. בתחום הבנקאות והפיננסים - 6 משרות בממוצע לעומת 8 משרות בשנת 2014, כמו כן הועמסו על המגזר עובדי מטה והנהלה.

[לפירוט נוסף ראה פרק מגזרי פעילות בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

מגזר ניהול פיננסי

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

הפעילויות במגזר זה כוללות את הניהול הכספי של הבנק, ואין כוללות פעילות מול לקוחות הבנק. תחומי הפעילות העיקריים במגזר זה הם:

- ניהול ההון הפיננסי הפנוי של הבנק.
- ניהול תיק הנוסטרו של הבנק.
- ניהול החשיפות לסיכונים שוק לרבות חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- פעילות מול בנקים בארץ ובח"ל.

שינויים מהותיים בהיקף הפעילות במגזר וברווחיותו

תמצית תוצאות הפעילות של מגזר ניהול פיננסי לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
במיליוני שקלים חדשים		
הכנסות ריבית, נטו		
37.0	43.6	מחיצוניים
(10.4)	(12.3)	בינמגזרי
26.6	31.3	סך הכנסות ריבית, נטו
18.1	0.9	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
44.7	32.2	סה"כ הכנסות לפני הפסדי אשראי
0.1	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(6.0)	(7.0)	הוצאות תפעוליות אחרות למעט פחת והפחתות
(0.3)	(0.5)	פחת והפחתות
38.5	24.7	רווח לפני מיסים
(11.9)	(7.9)	הפרשה למיסים על הרווח
26.6	16.8	רווח נקי
60.6%	31.7%	תשוואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
3,502.6	4,105.9	יתרה ממוצעת של נכסים
2,437.9	3,544.1	יתרה ממוצעת של התחייבויות
463.4	602.8	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון (באזל 3)
-	-	יתרה ממוצעת של קרנות נאמנות
-	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
-	-	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
20.6	26.6	מרווח מפעילות מתן אשראי
-	-	מרווח מפעילות קבלת פקדונות
6.0	4.7	אחר
26.6	31.3	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

רווחיות המגזר הסתכמה השנה ברווח בסך של 16.8 מיליוני ש"ח, בהשוואה לרווח של 26.6 מיליוני ש"ח בשנת 2014. עיקר הירידה ברווח נובעת מירידה ברווחי נוסטרו בהשוואה לשנה קודמת.

הכנסות מגזר זה מהוות כ- 7% מכלל הכנסות הבנק, הוצאות מגזר זה מהוות כ- 2% מכלל הוצאות הבנק.
בשנת 2015 הסתכם מספר המשרות הישירות במגזר ב- 3 בדומה למספר המשרות בשנת 2014.
[לפירוט נוסף ראה פרק מגזרי פעילות בפרק ממשל תאגידי פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי.](#)

2.5 חברות מוחזקות עיקריות

לפרטים על חברות מוחזקות עיקריות ראה [ביאור 15](#) לדוחות הכספיים.

3.1 סיכון אשראי

סקירת הסיכון של ואופן ניהולו

סיכון האשראי הוא הסיכון לפגיעה בשווי הבנק הנובע מהפוטנציאל שלוה או צד נגדי של הבנק ייכשל בעמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו או עקב הרעה באיכות הלווים ושווי הביטחונות שהועמדו על ידם.

סיכון האשראי הוא הסיכון העיקרי של הבנק. מהותיות סיכון זה תואמת את עסקי הליבה של הבנק. הסיכון בא לידי ביטוי בפעילות בעיקר מול לקוחות קמעונאיים, כ- 90% מהפעילות, אך גם מול לקוחות עסקיים ובפעילות הנוסטרו. על מנת לנהל את סיכון האשראי, מוגדרות בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומדיניות אשראי המאשרות מדי שנה על ידי הדירקטוריון.

מדיניות ניהול סיכונים אשראי מתארת את הגורמים היוצרים, מנהלים ומבקרים סיכון זה, את עקרונות ניהול הסיכון, הכלים להפחתת הסיכון וכלי בקרה לניהול הסיכון. כמו כן מתואר בה תהליך קביעת הסמכויות, תהליך הדיווח הסדור ודיווח חריגות.

מסמך מדיניות האשראי המאושר על ידי דירקטוריון הבנק, מתווה את מדיניות מתן האשראי של הבנק ומפרט את העקרונות למתן אשראי, את המגבלות ואת הבטחונות. במסגרת המדיניות נקבעים גם עקרונות וכללים לניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים והן ברמת ענפי המשק וקווי העסקים. פעילות האשראי לציבור מנוהלת במספר מגזרים עיקריים הנבדלים ביניהם במאפייני הלקוחות והשירותים הבנקאיים הנדרשים להם וכן ביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מסוגי הלקוחות:

- מגזר משקי הבית, לקוחות הפעילות הבינלאומית ולקוחות מסחריים נמצאים באחריות החטיבה הקמעונאית.
- לקוחות עסקיים, בעיקר בתחום ליווי פרויקטים בנדל"ן, נמצאים באחריות מחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה למנכ"ל הבנק.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו בנהלי הבנק. מנגנון חיתום ואישור האשראי הינו היררכי, מרמת הסניף ועד לרמת ההנהלה הבכירה על פי מדרג סמכויות שאושר על ידי הדירקטוריון.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב חיתום האשראי, אישורו, הביטחונות הנדרשים בהתאם למדיניות האשראי ולנהלים הרלוונטיים ועד למעקב ולבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות המהוות את קו ההגנה הראשון וביחידות הבקרה הייעודיות. הבנק משקיע מאמצים רבים לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים במתן אשראי וניהולו וכן בפיתוח כלים ממוחשבים שיסייעו בניהולו היעיל.

מערכות מדידה ומעקב - בבנק נעשה שימוש במספר מערכות ממוחשבות לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי. מערכות המחשב מספקות כלי בקרה לקו ההגנה הראשון וכן לקו השני והשלישי, לאיתור סיכונים אשראי.

בין המערכות העיקריות ניתן למנות את מערכת האשראי המסחרי, מערכת ניהול המשכנתאות, מערכות תומכות לקבלת החלטות אשראי קמעונאי ומערכות לדירוג פנימי של תיק האשראי.

לבנק מספר מערכות פנימיות לדירוג לוויים התומכות בקבלת החלטות אשראי: בתחום ליווי הפרויקטים משלבת המערכת פרמטרים מדוחות החשיפה של הפרויקטים כגון בחינת קצב ההתקדמות, מצב הנזילות, שחיקת הרווחיות, שווי המלאי ועוד. באשראי קמעונאי מדורג הלקוח בהתאם למודלי דרוג המתבססים על מאפייני הלקוח בעת בקשת האשראי. במהלך 2015 הוטמעו בבנק מודלים סטטיסטיים נפרדים ללקוחות קיימים ולקוחות חדשים ומודלים אלו משולבים במערכת חיתום אשראי צרכני. בתחום המשכנתאות ברשות הבנק מודל מומחה, במהלך 2014 פותח מודל בקשה סטטיסטי, שתוקף ופיתוח טכנולוגית במהלך 2015, המודל יכנס לשימוש במחצית הראשונה של 2016 וישולב באסטרטגיית תמחור המשכנתא.

בנוסף, ברשות הבנק מודלים התנהגותיים באשראי צרכני ובמשכנתאות החוזים את ההסתברות לכשל בתיק האשראי הקיים בבנק. מודלים אילו משמשים למעקב אחר סיכון התיק הקיים ובנוסף היוו בסיס לבניית סולם דירוג פנימי אחיד עבור האשראי המאזני לציבור כנדרש בנוהל בנקאי תקין 314.

הנהלת הבנק ממשיכה לשכלל את כלי המדידה, הדיווח והבקרה לשם קבלת מידע מקיף יותר המסייע בניהול סיכון האשראי.

הפחתת סיכון האשראי - במטרה להפחית את סיכון האשראי הבנק פועל על פי מדיניות, נהלים ותהליכי עבודה לקבלת בטוחות וניהולן, שיעורי הסתמכות על בטוחות, רישום הבטוחות וכד'.

בטוחות - הבטוחה המרכזית הניתנת לבנק היא שיעבוד נדל"ן. כמו כן מתקבלים בבנק בטוחות נוספים: שעבוד רכב, צ'קים, פיקדונות וני"ע, ערבויות בנקאיות מצדדים שלישיים, ערבויות אישיות של ערבים לחוב ועוד. במדיניות הבנק נקבעו כללי השענות על כל אחד מסוגי הבטוחות, בהתאם לאופי הבטוחה, סחירותה, מהירות המימוש והמעמד המשפטי של הבטוחה. הביטוחות מותאמים לנסיבות ההלוואה.

בנהלי הבנק נקבעו כללים לניהול הביטוחות ולעדכון ערכם.

הפיקדונות והחסכונות אשר יכולים לשמש כמבטיחי אשראי הינם פיקדונות אשר מסומנים במערכת הבנק כמשועבדים כאשר בעל הפיקדון הוא גם בעל החשיפה, וכן פיקדונות אשר רשומים במערכת הבנק ושועבדו לטובת הבנק, כאשר בנוסף השעבוד נרשם ברשם המשכונות או רשם החברות, לפי העניין. קיזוז הפיקדונות והחסכונות מסך האשראי לציבור נעשה בהתאם לעמידת הבטוחה בהוראות האמורות.

תיאור הגורמים הפעילים היוצרים, מנהלים ומבקרים את סיכון האשראי:

הבנק אימץ מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכונים המבוססת על מעגל פיקוח ושלושה "קווי הגנה". מעגל הפיקוח כולל את הדירקטוריון ואת ועדותיו הרלוונטיות (ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים, ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת ביקורת) וכן את ההנהלה. קו ההגנה הראשון כולל את נוטלי ומנהלי הסיכון כגון ועדת האשראי הפנימית, מנהל החטיבה הקמעונאית, סקטור הנדל"ן, מוסמכי האשראי ויחידת הגבייה. קו ההגנה השני כולל את פונקציות ניהול הסיכון בחטיבת הסיכונים בראשות מנהל חטיבת הסיכונים שמשמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק. הקו השני כולל גם את אגף הכספים של הבנק. הקו השלישי כולל את הביקורת הפנימית.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת סיכון האשראי [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 מידע נוסף על הסיכונים](#).

ריכוזיות

סיכון הריכוזיות הוא סיכון הנובע מהיעדר פיזור בתיק האשראי. במטרה לצמצם את סיכון הריכוזיות הנובע מהיעדר פיזור בתיק האשראי של הבנק, פועל הבנק לפיזור תיק האשראי בין לווים רבים מענפי משק שונים.

לסיכון ריכוזיות האשראי בבנק מספר היבטים עיקריים:

- **סיכון ריכוזיות לווים** - סיכון הנובע מאשראי הניתן ללווה או מספר לווים המשתייכים לאותה קבוצת לווים. ככל שהפיזור של תיק האשראי בין הלווים השונים רחב יותר, סיכון ריכוזיות הלווים קטן יותר.

במסגרת היערכות הבנק לשינויים בסביבה העסקית ומתוך רצון להקטין את חשיפת הבנק ללווים גדולים, צמצם דירקטוריון הבנק, מעבר למגבלה שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים, את מגבלות לווא בודד ומסגרת לקבוצת לווים.

הבנק מנהל מעקב שוטף אחרי הלווים הגדולים והעמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון.

ביום 8 בנובמבר, 2011 פורסמו הנחיות המפקח על הבנקים בדבר גילוי נוסף בגין חשיפות משמעותיות לקבוצת לווים. מאחר שלא קיימת בבנק קבוצת לווים (כהגדרתה בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 313) אשר חבותה עולה על 15% מהון הבנק, הבנק אינו נדרש ליתן גילוי נוסף בהתאם להנחיה כאמור.

- **סיכון ריכוזיות ענפי משק** - סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשותייכים לסקטור כלכלי (ענף משק) מסוים.
לצורך הפחתת סיכון האשראי הנובע מריכוזיות ענף הבניה בתחום ליווי הפרוייקטים הבנק משתף פעולה עם חברות ביטוח המנפיקות פוליסות מכר לרוכשי הדירות בפרוייקטים ו/או בטוחות לבעלי קרקע בעסקאות קומבינציה וחולקות עם הבנק בטוחות משותפים - "פארי פסו".
כמו כן הבנק משתף פעולה עם גופים פיננסיים, בתחום ליווי פרויקטים ובתחום אנרגיה סולארית, גופים אלה מעמידים אשראי יחד עם הבנק ביחס שנקבע מראש.
הבנק עומד במגבלות בנק ישראל לגבי החשיפה לענפי משק.
- **סיכון ריכוזיות גיאוגרפית** - סיכון הנובע מחדלות פירעון של לווים המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים או בטוחות המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים.
במדיניות האשראי של הבנק נקבעו מגבלות בנוגע לפיזור גיאוגרפי אשר מטרתן להפחית סיכון זה.
- **סיכון ריכוזיות מגזרי** - סיכון הנובע מחדלות פירעון של לווים השייכים לאותו מגזר אוכלוסייה.
הבנק בוחן חשיפתו למגזרי אוכלוסייה אלו באופן שוטף ומבצע ניתוחי תרחישים מהם עולה כי לא צפוי לבנק הפסד חריג כתוצאה מחשיפת הבנק למגזרים אלו. תוצאות הבחינה מוגשות לדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני.

תהליך ביצוע האשראי בבנק

רוב תיקי האשראי בבנק מנוהלים בחטיבה הקמעונאית, האשראי בתחום ליווי פרויקטים ומימון בניה, מנוהלים במחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה ישירות למנכ"ל. בשתי היחידות קיימת חלוקה ברורה לסמכויות אשראי, סוגי אשראי, סוגי לקוחות וסכומי אשראי. תהליך חיתום האשראי אף הוא מוגדר, וכל בקשת אשראי נבחנת ומאושרת על פי מדרג סמכויות ובהתאם לעקרונות שאושרו על ידי דירקטוריון הבנק.

באשראי הקמעונאי פועל מרכז חיתום, המעלה לאישור כל בקשת משכנתא, החורגת מסמכות אישור מנהל סניף, בפני מדרג הסמכויות לאישור האשראי.

בנוסף, בבנק קיים מערך בחינה מרכזי הבוחן תיק משכנתא טרם ביצועו בפועל. תהליך הבחינה מתמקד בסקירת מסמכי מתן האשראי והביטחונות, עמידה בהתניות שנקבעו בעת אישור האשראי, וכל זאת מתוך מטרה לקיים פונקציית ניטור על תהליך הייצור של ההלוואה, להפחית את החשיפה לסיכון התפעולי בפעילות המשכנתאות ולהביא את הבנק כולו לעבודה על פי סטנדרטים אחידים ומבוקרים. מערך הבחינה כפוף לחטיבת המשאבים ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים לבין בחינתם.

במחלקת סקטור הנדל"ן נערכות בקשות האשראי על ידי צוות בקרה ודוחות, ולא על ידי הרפרנטים (יוצרי הסיכונים), והן עוברות בחינה של יחידת נס"א (הכפופה למנהל חטיבת הסיכונים), בטרם הן מוגשות לאישור בוועדות האשראי הרלוונטיות על פי מדרג הסמכויות שנקבע.

במסגרת בחינת תיקי האשראי והביטחונות, היחידה אף בודקת את הימצאות כל המסמכים והביטחונות הנדרשים, טרם מתן האשראי, ומאשרת לצוותי האשראי להעמיד אשראי ללקוח. במסגרת ניתוח סיכוני אשראי, יחידת נס"א נותנת חוות דעת נוספת ובלתי תלויה על בקשת האשראי המוגשת לאישור במוסדות הבנק במסמך נפרד ועצמאי (להלן - "מסמך נס"א"). יודגש כי בקשות אשראי אינן מובאות לדיון במוסדות הבנק ללא מסמך נס"א שהוגש במקביל לבקשה. מנהל יחידת נס"א מדווח לחטיבת הסיכונים על מסמכי נס"א שהוכנו על ידו.

במחלקת ליווי הפרוייקטים ומימון בניה, מתנהל כל פרויקט בליווי צמוד של מפקח בניה, המדווח דיווחים תקופתיים על מצב התקדמות הפרוייקט. אשראי נוסף הנדרש לצורך השלמת הבניה מאושר רק לאחר בחינת דוח החשיפה המעודכן של הפרוייקט, בהתחשב בקצב ההתקדמות שלו ובתנאי שהלווה עומד בפרמטרים ובאבני הדרך שנקבעו. בנוסף, במהלך

חיי הפרויקט, בדרך כלל אחת לחודש (עם קבלת דוח הביצוע של המפקח), נבדקת איתנותו הפיננסית של הפרויקט על ידי הרפרנטים באגף.

בתחום האשראי המסחרי מובאות בקשות האשראי לחידוש, לפחות אחת לשנה (למעט אשראי סולארי). תיק האשראי והביטחונות נבדקים הן במועד מתן האשראי הראשוני והן במועד חידושו. גם בתחום זה נערכות בדיקות לגבי איתנותם הפיננסית של הלואים ולגבי הדוחות הכספיים. כמו כן מתבצעות בקורות יומיות על חריגה ממסגרות אשראי וביטחונות.

זיהוי וטיפול באשראי בעייתי

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכוני האשראי, קיימת מתודולוגיה לאיתור וזיהוי חובות בעייתיים המיושמת בכל קווי העסקים. המתודולוגיה כוללת תהליך שוטף מסודר ומובנה, שבמסגרתו נערכת סריקה יסודית של תיק האשראי, תוך שימוש בקריטריונים המהווים התראה מוקדמת להפיכתו של חוב לבעייתי.

במסגרת הסקירה מאותרים לקוחות בעלי תסמינים שליליים כגון חוב בפיגור, קשיים תזרימיים המתבטאים בקושי בתשלומי הקרן ו/או הריבית בהלוואות, הרעה בפעילות העסקית וכד', ונבחן הצורך במתן המלצת סיווג חדש ללקוח או שינוי סיווג ללקוח בעל סיווג קיים או הכללתו ברשימת מעקב (לקוחות בעלי תסמינים שליליים, על פי קריטריונים שהוגדרו בנהלי הבנק, ואשר הוחלט כי אין צורך בסיווגם). ההמלצות מוגשות לוועדות לחובות בעייתיים על פי מדרג הסמכויות שנקבע, אשר דנות בהן ומקבלות לגביהן החלטות על סיווג או ביצוע הפרשה, ההמלצות מדווחות למחלקת החשבות באגף הכספים.

כאשר מזהה מחלקת סקטור הנדל"ן או היחידה לבנקאות מסחרית שבמערך אשראי ותפעול סניפים כי לווה נקלע לקשיים או עולה חשש כי הוא עלול להיקלע לקשיים מתקיים דיון מיידי בהשתתפות הגורמים העיקריים המטפלים בלקוח ומתקבלות החלטות מיידיות באם להעבירו לטיפול מחלקת הגביה בבנק, טיפול משפטי מחוץ לבנק, הטלת כינוס, פירוק או עריכת הסדר על החוב.

באשראי הקמעונאי - כאשר הלוואה נכנסת לפיגור - מוקד הגביה מטפל בגביית פיגורים עד עומק פיגור 3, הלוואות שמעבר לעומק הפיגור הנ"ל מועברת לטיפול מחלקת הגביה. במקרים חריגים בהם יש חשש לזיוף, מרמה, חשד לבריחת לווים לחו"ל וכד' העברת התיק על ידי הסניף למחלקת הגביה מתבצעת מיידיית ללא תלות בגובה הפיגור.

מחלקת הגביה מרכזת את כל ההליכים במסגרת פעולת הגביה בבנק, ומפקחת על עבודת עורכי הדין וקבלני המשנה המעורבים בהליכי הגביה.

הנהלת הבנק שואפת להסדיר עם לווים שבפיגור את חובם לבנק ואת ההמשך השוטף של התשלומים החודשיים, ובלבד שבתיק ההלוואה קיימים בטחונות מספיקים.

במקרים בהם הללוים אינם משתפים פעולה ו/או נמנעים מתשלום החוב, יינקטו הליכי כינוס שהם בבחינת מוצא אחרון לסילוק החוב.

קיים בבנק מערך נהלים מסודר הדן באיתור, סיווג וטיפול בחובות בעייתיים וקיימת מערכת קשרי עבודה משותפים בין מנהלי האשראי למחלקת הגביה.

בקרית אירועים מהותיים העלולים להשפיע על קבוצת לקוחות או על תיק האשראי, הבנק בוחן את השפעת האירוע על תיק האשראי ומגיב בהתאם. התגובה יכולה להיות בדרך של שינוי המדיניות או בדרך של פעולה מול הללוים הקיימים.

הדירקטוריון וועדותיו מקבלים דיווחים תקופתיים בדבר התפלגות האשראי, פילוחו למגזרים, לווים גדולים ופרמטרים נוספים המודדים את החשיפה לסיכון האשראי.

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קובע את ההפרשות להפסדי אשראי בהלוואות בשעבוד דירת מגורים על פי נוסחת עומק פיגור כפי שנקבעה בהוראה מס' 314 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים. בנוסף, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, מחושבת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין יתרת הלוואות לדיור שלא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות לדיור שלא מוחזקת בגין הפרשה לפי עומק הפיגור או הפרשה פרטנית.

ביתר האשראי הקמעונאי וכן באשראי העסקי, הבנק קובע הפרשותיו בהתאם לחוזר המפקח על הבנקים בנושא: "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" שפורסם ביום 31 בדצמבר, 2007. החוזר מבוסס, בין היתר, על תקני חשבונאות בארה"ב ועל הוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב.

על פי החוזר, הבנק קובע כחשבון התחייבותי נפרד, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים, כגון התקשרויות למתן אשראי וערבויות.

ההפרשה הנדרשת לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת, באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" ו"הפרשה קבוצתית".

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי - הבנק מזהה לצורך בחינה פרטנית כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות שאין כרוכות בויתור חשבונאי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר. כן מזהה הבנק לצורך הערכה פרטנית, חובות אחרים (למעט הלוואות לדירוג לגביהן חושבה הפרשה לפי נוסחת עומק הפיגור) אשר ההפרשה לירידת ערך בגינם אינה נכללת בהפרשה קבוצתית. ההפרשה הפרטנית תוכר לגבי כל חוב שסווג כפגום. חוב יסווג כפגום כאשר על פי מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו על פי התנאים החוזיים של החוב. חוב מסווג כפגום כאשר החוב נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גבייה. בנוסף, חוב מסווג כפגום כאשר מבוצע ארגון מחדש לחוב בעייתי.

ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב, או כאשר החוב מגובה בביטחון או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי בניכוי עלויות מכירה.

ההפרשה להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי - מיושמת עבור הפרשות לירידת ערך של קבוצות גדולות של חובות קטנים והומוגניים (כגון: חובות בכרטיסי אשראי, הלוואות לדירוג וחובות צרכניים הנפרעים בתשלומים) וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים. ההפרשה הספציפית להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, למעט הלוואות לדירוג לגביהן חושבה הפרשה לפי נוסחת עומק הפיגור, תחושב בהתאם לכללים שנקבעו בתקן חשבונאות אמריקאי **FAS 5: Accounting for Contingencies** (להלן - "FAS 5"). בהתבסס על אומדן עדכני של שיעור הפסדי העבר בגין כל אחת מהקבוצות ההומוגניות של חובות בעלי מאפייני סיכון דומים. הנוסחה מבוססת על ממוצע שיעורי מחיקות חשבונאיות נטו שנרשמו בפועל בחמש השנים האחרונות בענפי המשק השונים בחלוקה בין אשראי לא בעייתי ואשראי בעייתי.

ב- 19 בינואר 2015 פורסם חוזר של בנק ישראל בדבר 'הפרשה קבוצתית בגין אשראי לאנשים פרטיים שאינו לדירוג' במסגרתו נדרשו התאגידים הבנקאיים להביא בחשבון הן את הפסדי העבר בגין אשראי לאנשים פרטיים והן התאמות איכותיות בגין גורמים רלוונטיים לסיכויי הגבייה. שיעור ההתאמות האיכותיות לא יפחת מ- 0.75% מיתרת האשראי לאנשים פרטיים לא בעייתיים לאותו מועד, כאשר מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב. כמו כן, תאגיד בנקאי אשר בכל אחת מהשנים שבטווח השנים רשם בגין אשראי לאנשים פרטיים שיעור הפסד הנמוך מ- 0.3%, יהיה רשאי לשקול לעשות שימוש בהתאמות בגין גורמים סביבתיים כאמור בשיעור שלא יפחת מ- 0.5%. כמו כן לא יחולו התאמות בגין גורמים סביבתיים על תאגיד בנקאי אשר לגביו מסר הפיקוח על הבנקים הנחיות ספציפיות. הבנק מיישם את הוראות הפיקוח בנושא.

ההפרשה הנדרשת בהתייחס למכשירי האשראי החוץ מאזניים מוערכת בהתאם לשיעור ההפרשה הקבוצתית בגין האשראי המאזני מוכפל בשיעור המימוש הצפוי של מכשירי האשראי החוץ מאזניים. בסיווג פגום שיעור המימוש הצפוי הוא 100%. בנוסף לכך, נקבעו בהוראה הגדרות וסיווגים שונים של סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, כללי הכרה בהכנסות ריבית מחובות פגומים וכן כללי מחיקה חשבונאית של חובות בעייתיים. בין היתר, הבנק פועל למחוק חשבונאית כל חוב המוערך על בסיס פרטני שנחשב שאינו בר גבייה (**Uncollectible**) ובעל ערך נמוך עד כדי כך שהותרתו כנכס אינה מוצדקת או חוב בגינו מנהל התאגיד הבנקאי מאמצי גבייה ארוכי טווח. לגבי החובות המוערכים על בסיס קבוצתי, נקבעו כללי המחיקה בהתבסס על תקופת פיגור שלהם (נכלל, כאשר בפיגור של 150 ימים או יותר. בארגונים מחדש לחובות בעייתיים שכשלו - כאשר בפיגור של 60 ימים) וביטחונותיהם.

החל מיום 1 בינואר, 2011 נכנסה לתוקפה ההוראה בנושא "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי". ההוראה מתאימה את כללי הדיווח החלים על התאגידים הבנקאיים בישראל בנושא זה לאלו החלים על בנקים בארה"ב והיא מבוססת, בין היתר, על תקני חשבונאות בארה"ב ועל הוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב.

הוראה זו יושמה בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי, החל מיום 1 בינואר 2011 (בהוראה המקורית - בינואר 2010). ההוראה לא יושמה למפרע בדוחות הכספיים לתקופות קודמות.

להלן טבלה המציגה סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים:

יתרת סיכון אשראי ⁽³⁾ ליום					
31 בדצמבר 2014			31 בדצמבר 2015		
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני
1. סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾					
47.2	6.3	40.9	28.0	2.3	25.7
33.4	1.3	32.1	18.1	0.9	17.2
204.0	-	204.0	177.1	-	177.1
284.6	7.6	277.0	223.2	3.2	220.0
סך הכל סיכון אשראי בעייתי*					
214.8		214.8	178.4		178.4
*מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 יום או יותר (בעיקר דיור) ⁽⁴⁾					
2. נכסים שאינם מבצעים:					
36.5	6.3	30.2	15.8	2.3	13.5
36.5	6.3	30.2	15.8	2.3	13.5
סך הכל נכסים שאינם מבצעים					

1. סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
2. לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 יום או יותר.
3. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים;
4. לא כולל חובות שהכרת הכנסות בגין נעשית על בסיס מזומן.

יתרת החובות הפגומים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 25.7 מיליוני ש"ח לעומת 40.9 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014, הקיטון הושפע בעיקר מהקטנת חוב בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 9.4 מיליוני ש"ח לעומת 5.6 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014, הגידול הושפע בעיקר מהגידול בשיעור ההפרשה לחובות בעייתיים בענף "אנשים פרטיים אחר".

כמו כן, יתרת חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015, ב- 23.3 מיליוני ש"ח לעומת 19.9 מיליוני ש"ח בתום שנת 2014.

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי (במיליוני ש"ח) של הלוואות לדיור אשר לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314

31 בדצמבר 2015								
עומק הפיגור (מיליוני ש"ח)								
סך הכל	סך הכולל מעל 90 ימים	בפיגור של 90 ימים או יותר					בפיגור של 30 ועד 89 ימים	90 ימים ועד 6 חודשים
		סך הכולל מעל 90 ימים	מל 33 חודשים	מל 15 חודשים עד 33 חודשים	מל 6 חודשים עד 15 חודשים	מל 3 חודשים עד 6 חודשים		
19.5	-	18.8	12.0	1.7	2.3	2.8	0.7	סכום הפיגור
4.4	-	4.4	4.3	0.1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽¹⁾
196.8	9.8	154.8	11.2	25.1	42.4	76.1	32.2	יתרת חוב רשומה
30.1	1.4	28.7	9.5	11.3	7.9	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽²⁾
166.7	8.4	126.1	1.7	13.8	34.5	76.1	32.2	יתרת חוב נטו

(1) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(2) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

(3) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פרעון.

להלן פרטים בנוגע לשיעורי הפרשה מסיכון אשראי לציבור:

31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
0.31%	0.13%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית מיתרת האשראי לציבור
2.22%	1.78%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.12%	1.12%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
357%	827%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית ⁽³⁾
44%	58%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר
2.56%	1.88%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
0.19%	0.41%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור ^{(1),(2)}
0.20%	0.37%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור הממוצעת ^{(1),(2)}
17.7%	32.9%	שיעור המחיקות נטו בגין האשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור ^{(1),(2)}

(1) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הושפעו מההכנסה בסיום תהליך גביית חוב עבר בסך 8.0 מיליוני ש"ח.

(2) במונחים שנתיים אפקטיביים.

(3) היחס מושפע מהרכב תיק האשראי של הבנק שהינו מוסה הלוואות לדיור, כאשר לרוב סיווג חוב כפגום אינו רלוונטי להלוואות לדיור.

סיכון האשראי לפי ענפי משק

סכומים מדווחים במיליוני ש"ח

31 בדצמבר 2015										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)						סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי (4)										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה			סך הכל	בעייתי (5)	דירוג ביצוע אשראי (7)	סך הכל	
			פגום	בעייתי (5)	חובות (2)					
ציבור - מסחרי										
-	-	-	-	-	0.1	0.5	-	0.5	0.5	חקלאות
-	-	-	-	-	2.4	2.4	-	2.4	2.4	כרייה וחציבה
-	-	-	0.3	0.3	2.4	2.7	0.3	14.1	14.4	תעשייה
5.6	-	(0.8)	7.6	8.4	1,131.6	1,834.1	8.4	1,749.7	1,834.1	בינוי ונדל"ן - בינוי (6)
2.8	-	0.2	3.1	7.1	488.9	515.9	7.1	508.8	515.9	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
-	-	-	-	-	0.1	0.1	-	0.1	0.1	אספקת חשמל ומים
0.2	0.6	0.3	0.8	0.8	27.4	28.6	0.8	27.8	28.6	מסחר
-	-	-	-	-	3.3	3.4	-	3.4	3.4	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
0.1	-	(0.1)	0.2	0.3	16.8	18.5	0.3	18.2	18.5	תחבורה ואחסנה
-	-	-	-	-	6.7	7.6	-	7.6	7.6	מידע ותקשורת
0.3	0.1	0.1	-	-	165.8	168.4	-	360.3	360.3	שירותים פיננסיים
-	-	(0.1)	-	-	27.0	34.1	-	34.1	34.1	שירותים עסקיים ואחרים
0.1	-	-	-	-	13.1	15.2	-	16.1	16.1	שירותים ציבוריים וקהילתיים
9.1	0.7	(0.4)	12.0	16.9	1,885.6	2,631.5	16.9	2,743.1	2,836.0	סך הכל מסחרי
60.2	4.8	0.5	-	170.1	7,023.9	7,537.4	170.1	7,255.8	7,537.4	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
45.1	31.2	40.3	16.0	36.2	1,091.4	1,530.5	36.2	1,469.1	1,530.5	אנשים פרטיים - אחר
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	11,468.0	11,903.9	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	2.5	2.5	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1,299.4	1,299.4	ממשלת ישראל
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	12,769.9	13,205.8	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1.6	1.6	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	458.1	458.1	ממשלות בחו"ל
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	13,229.6	13,665.5	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות - 10,000.9 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,771.0 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 195.1 מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,698.5 מיליוני ש"ח.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות)
- (5) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 76.0 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 145.2 מיליוני ש"ח.
- (7) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

סיכון אשראי לכי ענפי משק (המשך)

סכומים מדווחים במיליוני ש"ח

31 בדצמבר 2014										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)						סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי (4)										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה			סך הכל	בעייתי (5)	דירוג ביצוע אשראי (7)	סך הכל	
			פגום	בעייתי (5)	חובות (2)					
ציבור - מסחרי										
-	-	-	-	-	0.2	0.6	-	0.6	0.6	חקלאות
-	-	-	-	-	2.5	2.5	-	2.5	2.5	כרייה וחציבה
	0.1	-	-	-	1.9	4.0	-	15.6	15.6	תעשייה
6.4	(9.3)	(10.0)	22.7	38.9	1,068.6	1,699.9	38.9	1,630.1	1,699.9	בינוי ונדל"ן - בינוי (6)
2.6	0.3	0.5	1.5	8.0	389.9	415.8	8.0	407.8	415.8	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
-	-	-	-	-	0.1	0.1	-	0.1	0.1	אספקת חשמל ומים
0.5	0.2	0.2	3.5	3.5	25.1	25.9	3.5	22.4	25.9	מסחר
-	-	-	-	-	7.8	7.9	-	7.9	7.9	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
0.2	-	(0.2)	0.3	0.3	20.1	20.5	0.3	20.2	20.5	תחבורה ואחסנה
-	0.1	0.1	-	-	13.9	13.9	-	13.9	13.9	מידע ותקשורת
0.3	-	0.1	-	-	91.1	92.7	-	112.1	112.1	שירותים פיננסיים
0.1	(0.3)	(0.4)	0.1	0.3	61.8	77.0	1.0	76.0	77.0	שירותים עסקיים ואחרים
0.1	0.1	0.1	-	-	22.1	24.2	-	25.3	25.3	שירותים ציבוריים וקהילתיים
10.2	(8.8)	(9.6)	28.1	51.0	1,705.1	2,385.0	51.7	2,334.5	2,417.1	סך הכל מסחרי
64.5	4.1	(1.3)	0.5	197.9	6,977.2	7,415.7	197.9	7,014.9	7,415.7	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
36.0	23.8	29.3	12.3	35.0	992.1	1,288.3	35.0	1,228.3	1,288.3	אנשים פרטיים - אחר
110.7	19.1	18.4	40.9	283.9	9,674.4	11,089.0	284.6	10,577.7	11,121.1	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	38.9	38.9	-	65.3	65.3	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	853.9	853.9	ממשלת ישראל
110.7	19.1	18.4	40.9	283.9	9,713.3	11,127.9	284.6	11,496.9	12,040.3	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	4.7	4.7	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ממשלות בחו"ל
110.7	19.1	18.4	40.9	283.9	9,713.3	11,127.9	284.6	11,501.6	12,045.0	סך הכל

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל חובות - 9,713.3 מיליוני ש"ח, אג"ח - 876.7 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 40.4 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,414.6 מיליוני ש"ח.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, בסך של 122.2 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 151.9 מיליוני ש"ח.

(7) יתרה נמוכה מ 0.1 מיליוני ש"ח אינה מוצגת בתוספת זו.

חשיפה למדינות זרות

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מהון, לפי הנמוך

31 בדצמבר 2015												
חשיפה מאזנית ⁽²⁾						חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים	סך כל החשיפה המאזנית	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חובות פגומים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	מאזני	בעייתי	לפרעון מעל שנה
ארצות הברית	366.8	0.1	262.8	-	-	629.7	-	-	-	21.1	-	354.1
אחרות	91.4	89.9	130.8	-	-	312.1	-	-	-	26.1	-	126.1
סך כל החשיפות למדינות זרות	458.2	90.0	393.6	-	-	941.8	-	-	-	47.2	-	480.2
סך כל החשיפות למדינות LDC	-	-	5.4	-	-	5.4	-	-	-	-	-	5.4
סך כל החשיפות למדינות ה-GIIPS ⁽⁵⁾	-	-	1.0	-	-	1.0	-	-	-	-	-	1.0

31 בדצמבר 2014												
חשיפה מאזנית ⁽²⁾						חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים	סך כל החשיפה המאזנית	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חובות פגומים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	מאזני	בעייתי	לפרעון מעל שנה
ארצות הברית	-	23.4	306.7	-	-	330.1	-	-	-	28.7	-	304.8
אחרות	-	134.9	201.5	-	-	336.4	-	-	-	35.4	-	197.9
סך כל החשיפות למדינות זרות	-	158.3	508.2	-	-	666.5	-	-	-	64.1	-	502.7
סך כל החשיפות למדינות LDC	-	-	6.2	-	-	6.2	-	-	-	-	-	6.2
סך כל החשיפות למדינות ה-GIIPS ⁽⁵⁾	-	-	7.7	-	-	7.7	-	-	-	-	-	7.7

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים וגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) ממשלות, מוסדות, רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2015

מדינת חשיפה: גרמניה

סך החשיפה המאזנית המצרפית בחלק זה הינה: 116.7 מיליון ש"ח (מזה: סך של 71.6 מיליון ש"ח לבנקים).

ליום 31 בדצמבר 2014

מדינת חשיפה: בריטניה

סך החשיפה המאזנית המצרפית בחלק זה הינה: 121 מיליון ש"ח (מזה: סך של 80.5 מיליון ש"ח לבנקים).

חלק ג' - מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות לשנת 2015

א. תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות:

ליום 31 בדצמבר 2015							
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	ספרד	רוסיה	ארגנטינה	ונצואלה	
19.9	2.4	4.2	1.1	3.2	4.1	4.9	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
(9.9)	(2.4)	(4.2)	(0.1)	(2.4)	(0.4)	(0.4)	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
10.0	0.0	0.0	1.0	0.8	3.7	4.5	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח
ליום 31 בדצמבר 2014							
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	ספרד	רוסיה	ארגנטינה	ונצואלה	
18.2	2.4	4.0	1.0	3.7	3.7	3.4	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
1.7	-	0.2	0.1	(0.5)	0.4	1.5	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
19.9	2.4	4.2	1.1	3.2	4.1	4.9	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

חשיפות ⁽¹⁾⁽²⁾ אשראי למוסדות פיננסיים (3) זרים על בסיס מאוחד במיליוני ש"ח:

ליום 31 בדצמבר			
2014	2015	דרוג אשראי חיצוני	
32	15	AAA עד AA-	
105	10	A עד A-	
22	100	BBB עד BBB-	
8	63	ללא דרוג	
167	188	סך הכול חשיפה	

(1) פיקדונות ויתרות עו"ש במוסדות פיננסיים זרים, לבנק אין סיכויי אשראי חוץ מאזני, יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח אינן מוצגות.

(2) לא קיימים מוסדות פיננסיים אשר מסווגים כחוב פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(3) מוסדות פיננסיים זרים הינם בנקים, חברות אחזקה של בנקים, בנקים להשקעות וברוקרים.

(4) לא קיימת הפרשה להפסדי אשראי.

היתרות הנכללות בטבלה לעיל כוללות בעיקר מוסדות הפועלים ארה"ב, גרמניה, בלגיה, ודנמרק.

הבנק קבע מגבלות על החשיפה המרבית המותרת למוסדות פיננסיים בחו"ל, ומנהל מעקב שוטף על חוסנם של גופים אלה בהסתמך על דירוג

החברות ונתוני שוק אחרים המעידים על מצבן הכלכלי.

חשיפה לסיכונים סביבתיים

בשנים האחרונות חלה עלייה במודעות העולמית ובישראל לנושא החשיפה לסיכונים סביבתיים, הבאה לידי ביטוי בהרחבת הרגולציה. מגמה זו מחייבת את הבנק להתייחס לחשיפה פיננסית פוטנציאלית הנובעת מסיכונים סביבתיים. הבנק מחויב כלפי ציבור לקוחותיו ובעלי המניות לניהול עסקיו באופן רווחי ואחראי. כחלק ממחויבות זו, פועל הבנק לזהות, להעריך ולנהל את הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בפעילותו ובפעילות לקוחותיו. התיאבון של הבנק לסיכון בתחום זה נמוך ולכן הבנק פועל על פי עקרונות שמרניים לניהול סיכונים סביבתיים בפעילות פיננסית.

הפעילות הנוכחית של הבנק מתמקדת בלוחים מהמגזר הקמעונאי אשר להם חשיפה נמוכה לסיכון הסביבתי. כפועל יוצא חשיפת הבנק לסיכון זה אינה משמעותית. גם פעילות הבנק במתן אשראי בתחומי הבניה הנדל"ן ופעילות מסחרית לתאגידים ויחידים אינה חושפת את הבנק לסיכון סביבתי משמעותי בין היתר לאור הימנעות הבנק מממן אשראי בענפים המועדים לזיהום הסביבה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

במסגרת ניהול סיכונים אשראי, הבנק נוקט אמצעים שונים להפחתת סיכונים הנובעים מממן אשראי לדיור. הבנק קבע במסגרת מדיניות האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. הפרמטרים העיקריים להגדרת תיאבון הסיכון בתחום הלוואות לדיור הינם: שיעור המימון (LTV), מיקום הנכס, יחס החזר מהכנסה (PTI), מטרת ההלוואה ותקופת ההלוואה. הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות לנוכח תיאבון הסיכון שקבע.

מאפייני תיק האשראי לדיור של הבנק

פעילות הבנק בתחום הלוואות לדיור הינה בכללותה עם אוכלוסיות מהעשירון האמצעי ומעלה ובנכסים הנמצאים ביישובים בהם קיימים סניפים של הבנק וביישובים הסמוכים להם.

ככלל עדיפות הבנק ללקוחות בעלי הכנסה משפחתית ברוטו שאינה פוחתת מההכנסה הממוצעת במשק ולנכסים ביישובים בעלי סחירות נכסים גבוהה, או בנכסים הממוקמים בעיר בה קיים סניף של בנק ירושלים.

החל משנת 2011 ירד שיעור המימון בהלוואות לדיור שנותן הבנק באופן ניכר ובשנת 2015 כ- 87% מההלוואות ניתנו בשיעור מימון שאינו עולה על 60% משווי הנכס.

שיעור המימון הממוצע בבנק, המבטא את יתרת ההלוואה חלקי שווי הנכסים המשוערך, כפי שנבדק ביחס לתיק האשראי הקיים בבנק, נמוך ועומד על כ- 29% (שווי הנכסים המשוערך מחושב ממועד השמאות האחרונה, על פי מדד מחירי הדיור שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בחלוקה על פי אזורים גיאוגרפיים ועפ"י מספר חדרים).

התפתחות ביצועי האשראי לדיור ומדדי ביצוע עיקריים

התפתחות ביצועי האשראי לדיור ומדדי ביצוע עיקריים					
31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
1,246	1,224	1,206	1,064	1,053	ביצועים במטבע ישראלי
243	252	158	105	190	ביצועים במט"ח
1,489	1,476	1,364	1,169	1,243	סה"כ ביצוע ^{(2),(1)}
(25%)	(1%)	(8%)	(14%)	6%	אחוז הגידול ביחס לשנה קודמת
731	328	360	330	356	ביצועים בריבית משתנה בתדירות קצרה מ- 5 שנים
226	221	215	208	215	תקופת ההלוואה ממוצעת בחודשים
3,740	4,136	4,450	4,708	4,460	הכנסה לנפש בממוצע (ש"ח)
					התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור מימון הנכס (LTV) ^{(2),(1)}
87%	92%	85%	87%	87%	0%-60%
12%	7%	14%	12%	13%	61%-75%
1%	1%	1%	1%	—⁽³⁾	מעל 75%
					התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור החזר מהכנסה (PTI) בהלוואות למטרת מגורים ^{(2),(1)}
75%	72%	70%	90%	93%	0%-40%
25%	28%	30%	10%	7%	מעל 40%
3%	4%	8%	4%	1%	אחוז הביצועים בעלי שיעור מימון מעל 60% ושיעור החזר מעל 40%
					התפלגות מספר הסכמים במטבע ישראלי על פי סכום ביצוע (באלפי ש"ח):
72%	74%	70%	68%	64%	0-500
19%	18%	21%	21%	24%	500-1,000
9%	8%	9%	10%	12%	מעל 1,000 ⁽⁴⁾
458	510	450	426	450	סכום הלוואה ממוצעת

(1) הלוואות חדשות בלבד.

(2) הנתונים לפי דיווח 876 לפיקוח על הבנקים.

(3) פחות מ- 1%.

(4) בשנת 2015 ניתנו 48 הלוואות בסך העולה על 2 מיליון ש"ח להלוואה בסכום כולל של 138 מיליון ש"ח.

להלן פרטים בגין מאפייני סיכון שונים בתיק ההלוואות לדיור (במיליוני ש"ח):

יתרה ליום 31 בדצמבר 2015							
גיל ההלוואה (זמן שחלף ממועד מתן ההלוואה)							
שער מימון	שיעור ההחזר מההכנסה הקבועה	עד 3 חודשים	עד 3 חודשים עד שנה	1-2 שנים	2-5 שנים	5-10 שנים	10 שנים ומעלה
סך הכל							
עד 60%	עד 40%	254.2	768.4	682.8	1,424.7	702.8	365.8
	40%-50%	20.2	68.1	101.8	271.5	125.8	54.1
	50%-80%	8.7	30.4	66.7	296.1	162.3	52.5
	מעל 80%	0.7	0.9	3.8	115.1	74.4	9.5
סך הכל		283.8	867.8	855.1	2,107.4	1,065.3	481.9
עד 60%-75%	עד 40%	47.6	105.8	95.9	165.1	430.7	47.1
	40%-50%	3.3	5.2	11.1	28.8	58.8	9.3
	50%-80%	0.2	7.2	3.6	38.6	68.1	12.3
	מעל 80%	-	-	-	14.7	21.5	1.6
סך הכל		51.1	118.2	110.6	247.2	579.1	70.3
מעל 75%	עד 40%	8.2	11.0	17.2	38.6	42.1	30.8
	40%-50%	-	1.6	1.8	5.9	9.0	6.7
	50%-80%	-	0.2	0.9	11.1	18.1	3.9
	מעל 80%	-	-	-	11.0	8.2	0.7
סך הכל		8.2	12.8	19.9	66.6	77.4	42.1
שיעורים אחרים	עד 40%	0.1	5.2	3.7	6.0	3.0	6.5
	40%-50%	-	-	0.5	1.0	0.5	-
	50%-80%	-	-	-	4.2	0.5	0.1
	מעל 80%	0.1	0.4	0.9	2.1	0.3	-
סך הכל		0.2	5.6	5.1	13.3	4.3	6.6
סך הכל		343.3	1,004.4	990.7	2,434.5	1,726.1	600.9
							7,099.9

איכות לקוחות:

אוכלוסיית נוטלי המשכנתאות כוללת לקוחות בשנות ה-40 לחייהם בממוצע מהעשירונים 10-5. כמו כן יחס ההחזר להכנסה הממוצע עומד בדרישות המוגדרות במדיניות האשראי של הבנק.

שיעור ההחזר מההכנסה הקבועה:

שיעור ההחזר מההכנסה בהלוואה לדיור משמש מדד ליכולתו של הלקוח להיפרע מההלוואה אותה נטל. ביום 29 באוגוסט 2013 פרסם המפקח על הבנקים הוראת הנחיות המגבילות, בהתייחס להלוואות לדיור, את שיעור ההחזר מן ההכנסה, את חלק ההלוואה שניתן בריבית משתנה ואת התקופה הסופית לפירעון ההלוואה בחודש ספטמבר 2014 פורסם על ידי בנק ישראל הנחיות מרכזות בנושא מגבלות על הלוואות לדיור.

הבנק מקפיד ששיעור ההחזר החודשי של ההלוואה המבוקשת יעמוד בכללי הוראות בנק ישראל ובהתאם לכך בביצועי הלוואות לדיור בשנת 2015 שיעור יחס החזר להכנסה הממוצע עמד על כ-23% לעומת 28% בתקופה המקבילה אשתקד. כמו כן, בכ-5% מתיק האשראי לדיור ניתן ללקוחות בעלי יחס החזר להכנסה גבוה מ-40% ששיעור המימון שלהם היה גבוה מ-60%.

התפלגות התיק לפי שיעור מימון:

במדיניות האשראי של השנים האחרונות הבנק החליט להקטין את החשיפה לסיכונים אשראי על-ידי הגבלת שיעור המימון המרבי, עד ל- 75% מערך הנכס המשועבד, בעקבות ההוראות שפרסם המפקח על הבנקים.

על פי מדיניות האשראי, הבנק לא מעניק הלוואות בהן קיים אלמנט של דחיית תשלומי קרן וריבית לתקופות ארוכות. יתרת ההלוואות המובטחות בשעבוד משני או כאשר זכות הביטחון של הבנק אינה מובטחת אינה מהותית. אין בבנק הלוואות לדיור בהן המידע אינו שלם.

בהתאם להוראות בנק ישראל הבנק לא מעניק הלוואות לתקופה העולה על 30 שנים.

בשנת 2015 כ- 13.5% מסך ביצועי האשראי לדיור (192 מיליוני ש"ח) ניתנו לתקופה העולה על 25 שנים לעומת כ- 12% (148 מיליוני ש"ח) בתקופה המקבילה אשתקד.

תקופת ההלוואה המקורית של 86.5% מיתרת תיק האשראי לדיור נמוכה מ 25 שנים.

התפלגות התיק לפי אזור גיאוגרפי

תיק האשראי לדיור של הבנק מפוזר בין לווים רבים שרובם רכשו נכסים ומרוכז במרכז הארץ. 51% מהתיק ניתן לנכסים באזור גוש דן וירושלים רבתי.

תהליך מתן אשראי לדיור

פעילות המשכנתאות כוללת בעיקר מתן הלוואות לדיור וכנגד שעבוד דירת מגורים לתושבי ישראל בבסיסי הצמדה שונים ועל-פי מגוון מסלולי ריבית ולתושבי חוץ במט"ח במטבעות עיקריים (בעיקר דולר ארה"ב, לירה שטרלינג ואירו). ההלוואות נחלקות לשני סוגים: הלוואות מכספי בנק, והלוואות מכספי ממשלה ובאחריותה לזכאי משרד הבינוי והשיכון (להלן: "הלוואות תקציב"). לבנק אין סיכון אשראי על הלוואות התקציב.

תהליך הערכת ואישור האשראי בשעבוד דירת מגורים הינו תהליך מובנה וסטנדרטי. האישור להלוואה מבוצע בסניף ו/או מועבר לדרג מאשר בכיר יותר, על-פי מדרג הסמכויות שקבע דירקטוריון הבנק.

התהליך מחייב הפרדת תפקידים (קצין האשראי אינו רשאי לאשר את הבקשות אותן הוא מעריך - מערכת המחשב חוסמת אפשרות זו) כך שגם בקשות בסמכות הסניף אינן יכולות להתבצע על-ידי בעל תפקיד אחד.

בקשות החורגות מסמכות מנהל סניף מועברות לאישור מרכז חיתום. תפקיד מרכז החיתום הוא לבחון את הבקשה מחדש, לאשר או לדחותה. במידה ובקשת האשראי בסמכות גבוהה מסמכות מרכז החיתום, מרכז חיתום מגבש המלצה ומעבירה לאישור גורם בכיר (מנהל אגף, מנכ"ל או וועדות האשראי) לפי הסמכות הרלוונטית.

כחלק מתהליך ייצור ההלוואה, תיקי האשראי במסגרת פעילות המשכנתאות נבדקים על ידי יחידת בחינה מרכזית הבודקת את שלמות התיק לאחר שאושר וקבלת כל המסמכים והביטחונות הנדרשים. יחידה זו כפופה למערך התפעול האחורי בחטיבת המשאבים, ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים ובין בחינתו בטרם ביצוע.

פעילות האשראי הקמעונאית נתמכת באופן הדוק בליווי משפטי של עורכי דין מהמחלקה המשפטית בבנק, אשר בוחנים בין השאר, את הנאותות המשפטית של הסכמים וסוגי הביטחונות.

למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכונים אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים [ראה בדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק](#).

סיכונים סליקה וסיכון צד נגדי

סיכון סליקה הוא הסיכון שצד נגדי לא יקיים את חלקו ולא יעביר לבנק במועד הקבוע לכך את הסכום הנדרש בעת סליקת עסקה, זאת על אף שהבנק מילא את חלקו בעסקה והעביר לצד הנגדי את התשלום. הסיכון קיים רק כאשר התמורות בעסקה לא מועברות סימולטנית. החשיפה לסיכון סליקה היא למשך זמן קצר ובדרך כלל היא תוך יומית.

סיכון צד נגדי הינו סיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה. ערך השוק של העסקה, שיכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים, תלוי למעשה בתנודות בגורמי השוק. רק במידה שהעסקה

תהיה בעלת שווי הוגן חיובי לבנק והצד הנגדי יהיה בכשל - עשוי להיגרם הפסד כלכלי לבנק בעת הכשל. החשיפה לסיכון צד נגדי יכולה להיווצר במשך כל חיי העסקה.

עד לחודש ספטמבר 2007, השתמשה המערכת הבנקאית בסליקת ממסרים, בעיקר באמצעות מערכת מס"ב, בנוסף למערכת סליקת שיקים. בנוסף, החל מחודש ספטמבר 2007, החלה המערכת הבנקאית להפעיל את מערכת RTGS, שהיא מערכת לסליקת תנועות כספיות בזמן אמת. סכום התנועה המחייב העברה ב- RTGS נקבע על ידי בנק ישראל ל- 1 מיליון ש"ח. מערכות אלו מפחיתות את הסיכון בהעברות רגילות במידה משמעותית.

המקור העיקרי לחשיפת הבנק לסיכונים סליקה הינו סליקת עסקאות בנגזרים (OTC). הבנק אינו פועל מול לקוחותיו בנגזרות OTC, אלא במכשירים נגזרים הנסחרים בבורסות שונות, בהם סיכון הסליקה מזערי. הבנק חשוף לסיכונים סליקה בפעילותו עבור עצמו, ואולם היקפי הפעילות הללו אינם מהותיים. בנוסף, לבנק חשיפה לסיכונים סליקה הנובעים ממסחר בניירות ערך זרים המתבצע מול ברוקרים באמצעות תהליכי סליקה מסוג Non-DVP. היקף העסקאות אשר אינן נסלקות DVP קטן יחסית.

עיקר חשיפות הבנק לסיכון צד נגדי מתהווה מול בנקים בארץ ובחו"ל ומוסדות פיננסיים מוכרים בחו"ל בגין סליקת עסקאות בנגזרים (OTC) ומול ברוקרים ונותני שירות קסטודיאן בניירות ערך בגין סליקת עסקאות בניירות ערך זרים. מסגרות הפעילות עם מוסדות אלו מאושרות לפחות אחת לשנה בדירקטוריון הבנק כחלק ממסגרות האשראי של אותם מוסדות. בתשעת החודשים הראשונים של השנה לא התממשו סיכונים סליקה או סיכון צד נגדי בבנק.

הפחתת סיכון - הבנק חתם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA מול רוב הבנקים מולם מתבצעת הפעילות בנגזרים. הדבר מאפשר קיזוזים של העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל-ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

3.2 סיכון שוק

סקירת סיכונים השוק ואופן ניהולם

בקבוצת סיכונים זו כלולים מספר סוגי סיכונים ספציפיים, המפורטים בהמשך והמנוהלים בבנק באופן דומה, על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ומגבלות שקבע הדירקטוריון.

הבנק אימץ מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכונים המבוססת על מעגל פיקוח ושלושה "קווי הגנה". מעגל הפיקוח כולל את הדירקטוריון ואת ועדותיו הרלוונטיות (ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים וועדת ביקורת) וכן את ההנהלה הבכירה. קו ההגנה הראשון כולל את נוטלי ומנהלי הסיכון כגון ועדת נכסים והתחייבויות, ועדת השקעות ואת מנהל החטיבה הפיננסית. קו ההגנה השני כולל את פונקציות ניהול הסיכון בחטיבת הסיכונים בראשות מנהל חטיבת הסיכונים שמשמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק. הקו השני כולל גם את אגף הכספים שך הבנק. הקו השלישי כולל את הביקורת הפנימית.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת ניהול סיכונים שוק [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים](#).

האופן וההיקף של מערכות הדיווח

הבנק מנהל את סיכוניו בין השאר בעזרת מערכת ALM, המערכת חולשת על תזרימי המזומנים של הבנק, הנגזרים ממגוון פעולותיו הפיננסיות. מערכת זו מאפשרת ניהול נכסים והתחייבויות ALM - (Asset and Liability Management) ובין היתר מאפשרת כימות של סיכונים השוק על פי מתודולוגית הערך הנתון לסיכון - VaR. בנוסף המערכת מאפשרת מעקב אחר מדדי סיכון נוספים כגון: חשיפות ריבית ובסיס ומבחני קיצון (Stress Testing). במהלך שנת 2012 מערכת ה-ALM עברה תהליך תיקוף בהתאם להוראות בנק ישראל בנושא תיקוף מודלים.

ה- VaR אומד את ההפסד המקסימאלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכונים השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש על פי תנאי השוק שנצפו בעבר. החישוב בבנק מבוצע, אחת לחודש, לתקופת החזקה של

10 ימים וברמת מובהקות של 99%. הבנק מודד את הסיכון הכולל שלו באמצעות ה-VaR של סך התיק הבנקאי וכן את החשיפה לסיכון של התיק למסחר שלו באמצעות מערכת זו. בנוסף לניהול ובקרה באמצעות מודל ה-VaR, משתמש הבנק גם במודלים אחרים לכימות הסיכונים.

התוצאות העסקיות, השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות, ההון העצמי, תזרימי המזומנים וערך הבנק חשופים לסיכונים שוק שמקורם בתנודתיות בשיעורי הריבית, בשיעורי החליפין, במדד המחירים, במחירי ניירות ערך בארץ ובחול ובמדדים כלכליים נוספים.

הבנק קבע מגבלות לערך הנתון לסיכון (ה-VaR הכלכלי): סך ה-VaR 20 מיליוני ש"ח. ביום 31 בדצמבר 2015 עמד ערך ה-VaR ההיסטורי לתקופת החזקה של 10 ימים ותקופת דגימה של 2,000 ימים על 10.1 מיליוני ש"ח לעומת 11.3 מיליוני ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014. הערך המרבי של ה-VaR הכלכלי (סופי חודש) היה במהלך התקופה המדווחת 12.0 מיליוני ש"ח, לעומת ערך מרבי של 13.8 בשנת 2014.

מדיניות גידור ו/או הפחתת סיכונים

מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים של הבנק מבוססת על ניהול החשיפות לסיכונים שוק ונזילות על ידי קביעת מגבלות כמותיות התואמות את תאבון הסיכון של הבנק. האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות כוללים בין השאר: קנייה ומכירה של ניירות ערך סחירים (בעיקר אגרות חוב של ממשלת ישראל), גיוס של פיקדונות לא סחירים (מלקוחות פרטיים ומוסדיים), גיוס פיקדונות סחירים ופעילות במכשירים פיננסיים נגזרים.

סיכון הריבית

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

סיכון הריבית נובע מההבדל שבין רגישות הנכסים לשינויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות הנובע מהפער בין מועדי הפירעון ומועדי שינוי הריבית של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד מהמגזרים. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות ו/או להביא לשחיקת ההון של הבנק. פעילות הבנק כמתווך פיננסי יוצרת חשיפה לסיכון זה, והבנק פועל להקטנתה. החשיפה העיקרית של הבנק היא במגזר השקלי הלא צמוד בשל הגידול בהיקף הפעילות בתחום האשראי עקב הוראות בנק ישראל שמגבילות את היקף ההלוואות לדיר בריבית משתנה, ובתיק הנוסטרו. חשיפה קיימת גם במגזר הצמוד למדד, שכן במגזר זה מרבית הנכסים וההתחייבויות הם בריבית קבועה לטווח ארוך.

הבנק מנהל מעקב אחר מדדים מקובלים לאמידת סיכון הריבית של ההלוואות כנגד הפיקדונות, במטרה להתאים את ההשפעה של שינוי אפשרי בשיעורי הריבית על שווי התזרים הפיננסי הנקי שלו לתיאבון הסיכון של הבנק. בין כלים אלו נממדים פערי מח"מ, מבוצע כימות באמצעות VaR ונאמדת החשיפה במגוון של תרחישים. כמו כן עוקב הבנק אחר היקף הפירעונות המוקדמים בהלוואות, להם השפעה מהותית על המח"מ האפקטיבי.

בחודש יולי 2014 נכנסה לתוקף הוראה לניהול בנקאי תקין 333, שמטרתה להסדיר את אופי ניהול סיכון הריבית בבנקים. ההוראה שמה דגש על ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי, וקובעת כלים ושיטות בהם יש לעשות שימוש בעת כימות סיכון הריבית, וכללים לניהול סיכון הריבית ברמה התאגידית. בנק ירושלים עשה שימוש בכלים דומים לנדרש בהוראה עוד לפני יישומה, ולקראת תאריך תחילת ההוראה התאים והרחיב את המדדים בהם הוא עושה שימוש לפי הנדרש בהוראה.

מדיניות הבנק, בניהול החשיפה לסיכון ריבית, נקבעת בהתחשב בצפייות להתפתחות בשיעורי הריבית השונים, תוך בחינת העלויות לצמצום החשיפה לסיכון זה ובהתחשב באומדן שיעור הפירעון המוקדם בהלוואות ובגורמים המשפיעים עליו. ההערכה של שיעור הפירעון המוקדם מתבצעת על סמך נתוני העבר ועל בסיס הנחות הבנק על מספר גורמים המשפיעים על שיעור זה, ובהם בעיקר שיעור הריבית. הנחת פירעון המוקדם של ההלוואות משמשת במגזר הצמוד למדד לצורך חישוב פערי המח"מ והחשיפה לסיכון ריבית.

להערכת הבנק, בהתחשב בהיקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות ובחשיפות בכל מגזרי ההצמדה, החשיפה לסיכון כתוצאה משינוי לא צפוי של 1 נקודת האחוז בשיעור הריביות נמוכה, וזאת יחסית לשווי התזרים הנקי המהוון של הבנק. הערכה זו של הבנק הינה "מידע צופה פני עתיד" העשויה להתממש באופן שונה מכפי שנצפה לאור העובדה כי היא מבוססת על היקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות והחשיפות בכל מגזרי ההצמדה וייתכן כי היקף הפירעונות בפועל בעתיד, יהיה שונה.

להלן מידע לגבי השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני ש"ח):

א. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות המאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית):

ליום 31 בדצמבר 2015					
מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי			
סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,885.9	289.1	1,485.5	3,528.8	8,582.5	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
624.0	43.5	223.6	198.2	158.7	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
13,275.7	298.2	1,532.3	3,711.8	7,733.4	התחייבויות פיננסיות
624.1	34.6	177.9	-	411.6	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
610.1	(0.2)	(1.1)	15.2	596.2	שווי הוגן נטו

ליום 31 בדצמבר 2014					
מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי			
סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,877.3	195.0	1,237.4	3,657.5	8,787.4	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
1,237.5	136.1	863.2	-	238.2	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
13,321.5	256.9	1,629.9	3,584.8	7,849.9	התחייבויות פיננסיות
1,236.1	69.8	442.9	-	723.4	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
557.2	4.4	27.8	72.7	452.3	שווי הוגן נטו

(1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

(2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

(3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

ב. השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים:

ליום 31 בדצמבר 2015						
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)						
שינוי בשווי הוגן						
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	השינוי בשיעורי הריבית
(0.30%)	(1.80)	(1.4)	(0.8)	30.4	580.1	גידול מיידי מקביל של נקודת אחוז אחד
(0.03%)	(0.20)	(0.3)	(1.1)	16.8	594.5	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
0.60%	3.65	1.1	(1.7)	(0.8)	615.1	קטון מיידי מקביל של נקודת אחוז אחד

ליום 31 בדצמבר 2014						
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)						
שינוי בשווי הוגן						
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	השינוי בשיעורי הריבית
(1.40%)	(7.8)	4.1	31.9	88.2	425.2	גידול מיידי מקביל של אחוז אחד
(0.47%)	(2.6)	4.7	27.8	73.3	448.8	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
1.95%	10.9	4.5	23.6	56.2	483.8	קטון מיידי מקביל של אחוז אחד

(1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

(2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

(3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

סכומים מדווחים					31 בדצמבר 2015
עם דרישה עד חודש	מל עד 3 חודשים	מל עד 3 חודשים	מל עד 3 חודשים	מל עד 3 חודשים	מל עד 3 חודשים
מיליוני ש"ח					
מטבע ישראלי לא צמוד					
נכסים פיננסיים	5,686.4	299.8	1,253.1	598.7	223.2
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	32.5	0.0	126.2	-	-
סה"כ שווי הוגן	5,718.9	299.8	1,379.3	598.7	223.2
התחייבויות פיננסיות	(6,070.4)	(66.4)	(653.4)	(441.1)	(497.2)
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	(211.5)	(200.1)	-	-	-
סה"כ שווי הוגן	(6,281.9)	(266.5)	(653.4)	(441.1)	(497.2)
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(563.0)	33.3	725.9	157.6	(274.0)
החשיפה המצטברת במגזר	(563.0)	(529.7)	196.2	353.8	79.8
מטבע ישראלי צמוד למדד					
נכסים פיננסיים	129.9	135.9	675.9	1,347.8	658.2
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	-	198.2	-	-	-
סה"כ שווי הוגן	129.9	334.1	675.9	1,347.8	658.2
התחייבויות פיננסיות	(247.7)	(465.2)	(725.4)	(1,048.5)	(562.5)
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	-	-	-	-	-
סה"כ שווי הוגן	(247.7)	(465.2)	(725.4)	(1,048.5)	(562.5)
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(117.8)	(131.1)	(49.5)	299.3	95.7
החשיפה המצטברת במגזר	(117.8)	(248.9)	(298.4)	0.9	96.6
מטבע חוץ⁽²⁾					
נכסים פיננסיים	883.8	135.9	268.6	267.7	117.9
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	256.6	9.1	-	-	-
סה"כ שווי הוגן	1,140.4	145.0	268.6	267.7	117.9
התחייבויות פיננסיות	(1,154.5)	(241.3)	(356.1)	(77.9)	-
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	(77.1)	(8.9)	(126.5)	-	-
סה"כ שווי הוגן	(1,231.6)	(250.2)	(482.6)	(77.9)	-
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(91.2)	(105.2)	(214.0)	189.8	117.9
החשיפה המצטברת במגזר	(91.2)	(196.4)	(410.4)	(220.6)	(102.7)
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית					
סך כל הנכסים	6,700.1	571.6	2,197.6	2,214.2	999.3
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	289.1	207.3	126.2	-	-
סה"כ שווי הוגן	6,989.2	778.9	2,323.8	2,214.2	999.3
סך כל ההתחייבויות	(7,472.6)	(772.9)	(1,734.9)	(1,567.5)	(1,059.7)
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	(288.6)	(209.0)	(126.5)	-	-
סה"כ שווי הוגן	(7,761.2)	(981.9)	(1,861.4)	(1,567.5)	(1,059.7)
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(772.0)	(203.0)	462.4	646.7	(60.4)
החשיפה המצטברת במגזר	(772.0)	(975.0)	(512.6)	134.1	73.7

(1) בטור "ללא תקופת פירעון" מוצגות יתרות מאזניות.

(2) פעילות מקומית, לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

הערות

- פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר לפי סעיפי המאזן השונים יימסרו לכל מבקש.
- בלוח זה, התונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של זממי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעור הריבית.

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2014			31 בדצמבר 2015						
משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	ללא תקופת פירעון ⁽¹⁾	מעל 20 שנים	מעל 10 שנים עד 20 שנים	מעל 5 שנים עד 10 שנים
שנים	%		שנים	%		מיליוני ש"ח			
0.72	3.29	8,787.4	0.91	3.31	8,582.5	7.4	30.1	81.9	401.9
0.42		238.2	0.48		158.7	-	-	-	-
0.71	3.29	9,025.6	0.90	3.31	8,741.2	7.4	30.1	81.9	401.9
0.50	0.83	(7,849.5)	0.37	0.42	(7,733.4)	-	-	(1.4)	(3.5)
0.11		(723.4)	0.09	-	(411.6)	-	-	-	-
0.47	0.83	(8,572.9)	0.35	0.42	(8,145.0)	-	-	(1.4)	(3.5)
0.24	2.46	452.7	0.55	2.89	596.2	7.4	30.1	80.5	398.4
		452.7			596.2	596.2	588.8	558.7	478.2
3.06	3.45	3,657.5	3.23	3.86	3,528.8	-	25.2	232.5	323.4
-		-	0.11		198.2	-	-	-	-
3.06	3.45	3,657.5	3.07	3.86	3,727.0	-	25.2	232.5	323.4
2.72	1.05	(3,584.8)	2.34	1.15	(3,711.8)	-	-	(4.9)	(657.6)
0.13		-	-		-	-	-	-	-
2.72	1.05	(3,584.8)	2.34	1.15	(3,711.8)	-	-	(4.9)	(657.6)
0.34	2.40	72.7	0.89	2.71	15.2	-	25.2	227.6	(334.2)
		72.7			15.2	15.2	15.2	(10.0)	(237.6)
0.70	3.09	1,432.4	1.44	2.67	1,774.6	-	35.2	9.4	56.1
0.13		999.3	0.09	-	267.1	-	1.4	-	-
0.70	3.09	2,431.7	1.26	2.67	2,041.7	-	36.6	9.4	56.1
0.15	0.26	(1,886.8)	0.20	0.37	(1,830.5)	-	-	(0.1)	(0.6)
0.33		(512.7)	0.38	-	(212.5)	-	-	-	-
0.19	0.26	(2,399.5)	0.22	0.37	(2,043.0)	-	-	(0.1)	(0.6)
0.51	2.83	32.2	1.04	2.30	(1.3)	-	36.6	9.3	55.5
		32.2			(1.3)	(1.3)	(1.3)	(37.9)	(47.2)
1.34	3.31	13,877.3	1.57	3.37	13,885.9	7.4	90.5	323.8	781.4
0.19		1,237.5	0.19		624.0	-	1.4	-	-
1.24	3.31	15,114.8	1.51	3.37	14,509.9	7.4	91.9	323.8	781.4
1.05	0.81	(13,321.1)	0.90	0.62	(13,275.7)	-	-	(6.4)	(661.7)
0.20		(1,236.1)	0.19		(624.1)	-	-	-	-
0.98	0.81	(14,557.2)	0.86	0.62	(13,899.8)	-	-	(6.4)	(661.7)
0.26	2.50	557.6	0.64	2.75	610.1	7.4	91.9	317.4	119.7
		557.6			610.1	610.1	602.7	510.8	193.4

שמוכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 21 בדוח הכספי, בעקביות להנחות שלפיהם חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. ג. שיעור תשואה פנימי היינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 21 בדוח הכספי.

ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן שיגרם כתוצאה משינוי קטן בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

להלן תמצית החשימות לשינויים בלתי צפויים בריבית (במיליוני ש"ח):

השינוי הפוטנציאלי ברווח השנתי - רוח (הפסד)		השינוי הפוטנציאלי ברווח הכלכלי - רווח (הפסד)		ליום 31 בדצמבר		השפעת שינוי מיידי מקביל בעקום התשואות
2014	2015	2014	2015	2014	2015	
עלייה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	
מגזר						
5.8	17.2	31.5	(27.2)	18.9	(16.1)	לא צמוד
(2.4)	(2.2)	(16.5)	15.5	(16.0)	15.2	צמוד
14.0	7.3	(4.1)	3.9	0.8	(0.9)	מטח
17.4	22.3	10.9	(7.8)	3.7	(1.8)	סה"כ
(20.0)	(20.0)	(60.0)	(60.0)	(60.0)	(60.0)	מגבלה
23.4	23.4	29.3	(3.7)	15.2	0.2	מקסימום במהלך התקופה
1.9	15.2	3.8	(25.9)	1.0	(12.3)	מינימום במהלך התקופה

תיכלל הפנייה למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכונים אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי

סיכון שער חליפין וסיכון אינפלציה

במסגרת ניהול סיכונים השוק, הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציות במגזרי ההצמדה השונים באמצעות מגוון הכלים הפיננסיים שלרשותו, זאת תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים ובקרה שוטפת על הסיכונים הנובעים מחשיפה זו. המגבלות נקבעו תוך שמירה על גמישות הבנק ויכולתו לשנות את הפוזיציות השונות בתקופה קצרה בהתאם לתחזיות הכלכליות. כדי להגביל את החשיפה לסיכון זה, קבע דירקטוריון הבנק את שיעוריה המרביים של החשיפה בכל מגזר הצמדה.

להלן המגבלות על שיעורי החשיפה בכל מגזר הצמדה כפי שקבע הדירקטוריון (שאיננה בהכרח החשיפה המשפיעה על חשבון רווח והפסד). המגבלות הינן על סכומי העודף (הגרעון) של הנכסים על ההתחייבויות בכל מגזר:

ליום 31 בדצמבר 2015			
המגבלה המאושרת ⁽¹⁾ באחוזים מההון הפיננסי ⁽²⁾		המגבלה המאושרת במיליוני ש"ח	
מקסימלית	מינימלית	מקסימלית	מינימלית
50%	(25%)	301	(151)
6.5%	(6.5%)	39	(39)
125%	50%	753	301

(1) המגבלות המרביות לפי אישור דירקטוריון הבנק. המגבלות עודכנו על ידי הדירקטוריון בחודש דצמבר 2015.

(2) ההון הפיננסי הינו ההון העצמי בניכוי נכסים לא כספיים במיוחד.

הבנק מודד את הפוזיציות שלו בבסיסי ההצמדה השונים מדי יום באמצעות מערכת המידע שלו. מידע זה מדווח ליחידות האחראיות על ניהול הפוזיציה והתאמתה למגבלות החלות עליה. המידע בדבר גובה הפוזיציות מדווח באופן שוטף בישיבות של הוועדה לניהול נכסים והתחייבויות, ובישיבות של פורומים אחרים הפעילים בניהול סיכונים.

להלן החשיפה הכלכלית (שאיננה בהכרח החשיפה המשפיעה על חשבון רווח והפסד) בפועל בכל מגזר הצמדה (במיליוני ש"ח):

חשיפה ליום 31 בדצמבר 2015			חשיפה במהלך תקופת הדוח ⁽¹⁾
מיליוני ש"ח			
מרבית	מזערית	ממוצעת	
(6)	290	(41)	131
הצמדה למדד			
5.2	5.2	(5.8)	0.3
במט"ח ובהצמדה למט"ח			

(1) החשיפה במגזר הצמוד למדד מוצגת ל- 15 לכל חודש.

להלן נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים במדד המחירים לצרכן (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי הכולל השפעת השינוי על השווי הכלכלי של תיק הנוסטרו שלא נכלל בחישוב הפוזיציה כתוצאה מהתרחיש במיליוני ש"ח):

ליום 31 בדצמבר 2015	מקסימום שנת 2015	מינימום שנת 2015	תרחיש
0.1	12.7	(5.5)	עלייה של 5% במדד

להלן נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים בשערי מטבע במיליוני ש"ח (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש, כאשר תרחיש התחזקות פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל):

ליום 31 בדצמבר 2015		מקסימום שנת 2015		מינימום שנת 2015		תרחיש
דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר	
0.4	1.7	1.2	2.3	(0.4)	0.1	התחזקות של 10%
0.2	0.8	0.6	1.1	(0.2)	0.0	התחזקות של 5%
(0.4)	(1.7)	0.4	(0.1)	(1.2)	(2.3)	החלשות של 10%
(0.2)	(0.8)	0.2	-	(0.6)	(1.1)	החלשות של 5%

כחלק מהאסטרטגיה הכוללת של הבנק לניהול רמת החשיפה לסיכוני שוק, מבצע הבנק בין היתר עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים כדי להקטין את החשיפה שלו לסיכונים אלו. פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים הינה כמתווך, סוחר או כמשתמש סופי. לבנק מכשירים פיננסיים נגזרים כגון עסקאות עתידיות להחלפה בין מטבעות (Swap) וחוזים עתידיים להגנה על שערי מטבע (Forward).

העסקאות במכשירים הפיננסיים הנגזרים נרשמות לפי שווי הוגן ושינויים בשווי ההוגן נרשמים באופן שוטף בדוח רווח והפסד. כמו כן, הבנק מתקשר בחוזים שבפני עצמם אינם מכשירים נגזרים אך הם מכילים נגזרים משובצים. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכוני שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. החשיפה הבין-מטבעית מנוהלת במסגרת מצומצמת ובגבולות שאושרו על ידי דירקטוריון הבנק.

הפניה לביאור בדוח הכספי בדבר נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה.

הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציה במטבע חוץ. דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על סכומי העודף (גרעון) של הנכסים על ההתחייבויות. הבנק פועל רק במטבעות מרכזיים ובהיקפים מידתיים ביחס להון הפיננסי. חישוב העודף (גרעון) כולל השפעה של נגזרים.

סיכון מחיר מניות

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

במסגרת מדיניות הסיכונים הפיננסיים (סיכוני שוק), דירקטוריון הבנק קבע מסגרת מצומצמת לתעודות סל על מניות בתיק למסחר ובתיק הזמין למכירה (אין מסגרת לרכישת מניות בתיק הבנקאי). יתרת המניות ליום 31 בדצמבר (בתיק למסחר ובתיק הזמין) הסתכמה ב- 8.5 מ' ש"ח בהשוואה ל- 3.7 מ' ש"ח ליום 31 בדצמבר 2014.

3.3 סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות

סקירת הסיכון ואופן ניהולו.

"נזילות" מוגדרת כיכולתו של התאגיד לממן גידול בנכסים ולעמוד בפירעון התחייבויותיו. סיכון הנזילות הינו הסיכון לפגיעה בהון וביציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו בשל אי-וודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם, ולגבי היכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. החשיפה נובעת ממתן הלוואות לזמן ארוך (אך אם ניתן בריבית משתנה) הממומנות על ידי מקורות לטווח קצר.

הבנק חשוף לסיכוני נזילות ולחשש מפני האטה ביכולת הגיוס של חוב סחיר או ממוסדיים עקב שינויים בשוק, שינויי חקיקה ו/או שינויים בטעמי המפקידים. במטרה להתמודד עם סיכון זה מפעיל הבנק מזה שנים מדיניות של הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההישענות על מפקידים גדולים, ובפרט התמקדות בגיוס פיקדונות ממשיקי בית. בנוסף לכך מושם דגש על שמירה של רמת נזילות גבוהה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהיקף נכסים נזילים זמינים, ובפערי תזרים קטנים בין פירעון הנכסים להתחייבויות. לאופי האשראי והמפקידים, לשיעורי הפירעונות המוקדמים במגזרי ההצמדה השונים וכן למידת המחזור של הפיקדונות קצרי המועד יש השפעה מהותית על אומדן החשיפה לסיכון זה.

יחס נזילות מזערי

הבנק בוחן את מצב הנזילות שלו מידי יום באמצעות מודל יחס נזילות המזערי שהינו היחס בין כרית הנזילות לבין התזרים הפוטנציאלי היוצא נטו בתרחיש קיצון. לצורך המודל אסף הבנק נתונים על שיעור הפירעונות המוקדמים, על עיתוים ועל שיעור המחזור של הפיקדונות והחסכונות. יחס הנזילות המזערי נבחר בארבעה תרחישים: תרחיש עסקים רגיל, תרחיש "לחץ" ספציפי לבנק, תרחיש "לחץ" מערכתי ותרחיש משולב ספציפי לבנק ולחץ מערכתי. התרחישים השונים נבדלים זה מזה בעיקר בשיעור המחזור של הפיקדונות וביכולת המימוש של הנכסים הנזילים. תוצאות יחס הנזילות המזערי נבדלים מתוצאות יחס כיסוי הנזילות בעיקר כתוצאה הנחות מחזור פקדונות מלקוחות פרטיים שמרניות באופן מהותי מההנחות שיש לקחת על פי נוהל בנקאי תקין 221 ביחס כיסוי הנזילות. יחס נזילות המזערי המינימאלי על פי התרחישים הנ"ל עמד ביום 31 בדצמבר 2015 על 120%.

יחס מימון יציב NSFR

בנוסף הבנק עוקב אחר נזילות ארוכת הטווח באמצעות מודל יחס מימון יציב בהתאם לעקרונות מודל ה- NSFR (Net Stable Funding Ratio) בהוראות באזל III בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342. יחס המימון היציב עמד ביום 31 בדצמבר 2015 על 120%.

יחס כיסוי נזילות LCR

ביום 28 בספטמבר 2014, במסגרת ההיערכות ליישום באזל III, פירסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא יחס כיסוי הנזילות (LCR - Liquidity Coverage Ratio).

ההוראה נועדה להבטיח שתאגיד בנקאי יחזיק מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה לא משועבדים, המורכב ממזומן או מנכסים שניתן להמירם למזומן בשווקים פרטיים ללא אובדן ערך או עם אובדן ערך קטן. על מנת לענות

על צורכי הנזילות של התאגיד הבנקאי בתרחיש קיצון של נזילות הנמשך 30 ימים. לכל הפחות, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שאינם משועבדים צריך לאפשר לתאגיד הבנקאי לשרוד עד היום ה-30 של תרחיש הקיצון, ובפרק זמן זה ההנחה היא שההנהלה והמפקחים יוכלו לנקוט פעולות מתקנות נאותות, או שניתן יהיה לפרק את התאגיד הבנקאי בצורה מסודרת. בנוסף, תקופה זו מעניקה לבנק המרכזי זמן נוסף לנקוט באמצעים המתבקשים במקרה שאלה ייתפסו כהכרחיים.

יחס כיסוי הנזילות מכיל שני מרכיבים:

- שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets - HQLA) בתנאי קיצון (מונה)
- סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדרים הבאים (מכנה)

על פי ההוראה, למעט מצב של לחץ פיננסי (financial stress), ערכו של היחס לא יפחת מ-100%. דהיינו, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ישתווה לכל הפחות לסך תזרים המזומנים היוצא נטו על בסיס שוטף.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס כאמור החל מיום 1 בינואר 2017, אולם תאגיד בנקאי אשר עומד בדרישה ליחס כאמור במועד תחולת ההוראה, ה-1 לאפריל 2015, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

הבנק עומד ביחס הנזילות הקבוע בהוראה.

יחס כיסוי נזילות

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר	
2015	
באחוזים	
403	יחס כיסוי נזילות
100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

להערכת הבנק, בהתחשב בשיעורי מיחזור הפיקדונות בשנים האחרונות, החשיפה לסיכון האמור אינה גבוהה, בין היתר, משום שהבנק מגוון את מקורות המימון שלו, מקפיד להרחיב את בסיס המפקידים ולצמצם את מידת ההישענות על מפקידים גדולים ולשמר כרית נזילות מספקת הבאה לידי ביטוי בכך שיחס הנכסים הנזילים גבוה מהיחס הנדרש. נכון למועד הדוח יתרת סך פיקדונות הציבור של שלושת קבוצת המפקידים הגדולות עומד על כ-543 מיליוני ש"ח.

תיכלל הפניה לגילוי על סיכון נזילות שנכלל בדרישות הגילוי על נדבך 3 (פרק 651) פרק ולביאור בדוח הכספי השנתי בדבר נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ולפי תקופה לפירעון.

סיכון המימון

הבנק קבע לעצמו מדיניות ארוכת טווח של הרחבת גיוס המקורות, תוך הגדלת משקל המקורות ממשקי בית מסה"כ פיקדונות הציבור, ושמירה על יכולת גיוס המקורות מלקוחות מוסדיים. גיוס פיקדונות לזמן ארוך נעשה בהתייחס להיקף ביצועי אשראי חדש לזמן ארוך. בנוסף, הבנק, באמצעות החברה הבת ירושלים מימון והנפקות, מגייס פיקדונות על פי צרכי הגיוס של הבנק וכתבי התחייבות נדחים על פי צרכי ההון שלו.

הנהלת הבנק קובעת יעדים ספציפיים לסניפים וליחידות המטה בכל תחומי הפעילות ומנוהל מעקב שוטף אחר עמידתם ביעדים.

הבנק פועל להשגת היעדים באמצעות גיון סל המוצרים והתאמתו לצרכי הלקוחות והתנאים המשתנים בשוק. בנוסף, עורך הבנק מבצעים לציבור המפקידים באמצעות פרסום באמצעי התקשורת השונים ודיוור ישיר ללקוחות קיימים ופוטנציאליים. הבנק גם מציע שירות בנקאות במערכת סגורה המאפשר גיוס כספים מלקוחות כל הבנקים כמפורט להלן. מעבר לאמור לעיל, הבנק רואה חשיבות בשימור הקשר ושיתוף פעולה עם לקוחות מוסדיים כחלק מניהול המקורות והנזילות באופן שוטף.

הבנק ערך מיפוי של כלל מקורות המימון העומדים לרשותו (לרבות מקורות מימון פוטנציאליים). מקורות אלו מפורטים בטבלה להלן. הבנק דואג לשמר את מקורות המימון פעילים ולהשתמש בהם מדי פעם, אך אם מצד הנזילות לא היה צורך ממשי.

לבנק יכולת לקבל הלוואה Overnight מבנק ישראל במקרי חירום וללא מכסה. כמו כן הבנק יכול דרך עסקאות SWAP להעביר נזילות ממט"ח לשקלים ולהיפך.

הבנק מעריך באופן שוטף את יכולת ההישענות שלו על כל מקור מימון ופועל בהתאם להערכות אלו. בחינה מעמיקה של זמינות מקורות המימון תיערך אחת לשנה במסגרת ההכנה לדיון במדיניות ניהול הסיכונים.

להערכת הבנק, במקרה של התממשות אחד מתרחישי הקיצון, מקורות המימון העיקריים שהבנק יהיה יכול להישען עליהם הם בעיקר הקופה ותיק ניירות הערך. בנוסף צפוי תזרים נכנס גם מפרעון שוטף ומוקדם של הלוואות. בכל תסריט הבנק בוחן האם ניתן יהיה להגדיל את מקורות המימון הצפויים להישאר עם הבנק.

מקורות המימון של המערכת הבנקאית בשקלים ובמטבע חוץ הם בעיקר פיקדונות ממשקי בית, מחברות, מגופים מוסדיים, מבנקים בארץ ובחוץ לארץ ומגיוס חוב סחיר בשוק ההון.

המקורות כוללים בין השאר פיקדונות בכל מגזרי ההצמדה, הנושאים ריבית קבועה או משתנה, ומופקדים לתקופות שונות החל מיום ועד לשמונה עשרה שנים.

להלן פרטים אודות שיעבוד מזומנים וניירות ערך:

31 בדצמבר 2015			
לא משועבד	משועבד כבטוחה	ערך במאזן	
במיליוני שקלים			
2,041.7	30.2	2,071.9	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,372.9	406.6	1,779.5	ניירות ערך
31 בדצמבר 2014			
לא משועבד	משועבד כבטוחה	ערך במאזן	
במיליוני שקלים			
3,261.7	16.3	3,278.0	מזומנים ופיקדונות בבנקים
641.0	261.4	902.4	ניירות ערך

תיכלל הפניה לגילוי על סיכון מימון שנכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים (פרק 651)

3.4 סיכון תפעולי

תיאור הסיכון, מדדים כמותיים לחשיפה לסיכון וסקירה של אופן ניהולו.

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. הגדרת הסיכון כוללת סיכונים משפטיים אך היא איננה כוללת סיכונים אסטרטגיים או סיכונים מוניטין. הסיכונים התפעוליים גלומים בכל הפעילויות הבנקאיות השונות ומובנים בכל תהליכי העבודה בבנק. הבנק פועל במגוון פעילויות פיננסיות וחשוף לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, המשכיות עסקית ואבטחת מידע. יתכנו השלכות גם על סיכונים אחרים כגון סיכונים אשראי וסיכונים שוק.

בדצמבר 2015 אושרה בבנק מדיניות עדכנית לניהול סיכונים תפעוליים, הכוללת הגדרת מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים בבנק, סובלנות הסיכון של הבנק וכן, את המסגרת הארגונית, שבאמצעותה מיישמות יחידות הבנק את תהליכי השליטה והבקרה למזעור הסיכונים.

האחריות לניהול הסיכונים התפעוליים מוטלת על הנהלות היחידות והן קו הגנה ראשון, הכולל גם פונקציה לניהול טכנולוגיית המידע, אבטחת מידע והמשכיות עסקית. היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, קצין הציות והייעוץ המשפטי מהווים קו הגנה שני. קו ההגנה השלישי הוא הביקורת הפנימית, המבצעת סקירה בלתי תלויה של הבקורות, ואתגור התהליכים והמערכות לניהול סיכון תפעולי בבנק.

ניהול הסיכונים התפעוליים מושתת על תהליך מתמשך של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, דיווח ובקרה/הפחתה של הסיכונים באמצעות מתודולוגיה שמתווה בבנק יחידת סיכונים תפעוליים שבחטיבת הסיכונים.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת סיכון התפעולי [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים](#).

מוקדי הסיכון התפעולי:

הסיכונים התפעוליים המהותיים עימם מתמודד הבנק הם סיכונים המצויים בכל גוף פיננסי. בשנים האחרונות התרבו הסיכונים מבחץ, בעיקר בהבט סיכונים סייבר והבנק משקיע משאבים רבים להגנת משאבי הבנק מפני גורמים עוינים ופועל עפ"י הנחיות בנק ישראל תוך סיוע של יועצים חיצוניים. להלן מוקדי הסיכון העיקריים:

- סיכונים סייבר ואבטחת מידע
- המשכיות עסקית והתאוששות מאסון
- כשל מערכות
- מעילות והונאות

הפחתת הסיכון התפעולי:

הבנק מקיים מסגרת מקיפה של תהליכים ושיטות על מנת להקטין את החשיפה להפסדים הנובעים מסיכונים תפעוליים. מסגרת זו כוללת, בין היתר, את האמצעים הבאים:

- כל הפעילויות המבוצעות בסניפים ובהנהלה מעוגנות בנהלים המבוססים על הוראות בנק ישראל, הניסיון המצטבר בבנק ובסיוע יועצים / מומחים חיצוניים. זאת על מנת לשפר ולייעל את שיטות העבודה, תהליכי הבקרה הפנימיים ולמנוע טעויות אנוש.
- הקטנת החשיפה התפעולית באמצעות נקיטת אמצעי בקרה מתמשכים ודרישה לביצוע בקרה כפולה בכל תהליך בו קיים סיכון תפעולי מהותי.
- ביצוע בקורות רוחביות על תחומי פעילות שונים בהתאם לסיכון הטמון בתהליך, תוך דגש על תהליכים בהם לא מתקיימת בקרה כפולה בתהליך.
- ביצוע סקרי סיכונים תפעוליים וסקר מעילות והונאות וגיבוש תוכניות להפחתת הסיכונים שזוהו בסקר.

- הטמעת תרבות ארגונית לניהול הסיכון התפעולי והגברת המודעות אליו בקרב העובדים.
- יישום תהליך אישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדש - המחייב ביצוע סקר סיכונים מקיף, בניית תוכנית הפחתה מותאמת לרמת הסיכון, ואישור כל מוצר חדש מהותי בפורום ניהול סיכונים בראשות המנכ"ל ובוועדת ניהול סיכונים הדירקטוריונית.
- איסוף מידע על ארועי הפסד או כמעט הפסד וביצוע הפקות לקחים - הבנק אוסף נתונים על אירועי כשל תפעולי שאירעו וגרמו לנזק תפעולי בפועל או שהיה בהם פוטנציאל להפסד תפעולי. באירועים מהותיים או רוחביים מבוצע תחקיר והפקת לקחים של כל הגורמים המעורבים הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים דיווח על אירועים תפעוליים בהם נגרם הפסד ואירועים בהם היה פוטנציאל להפסד.
- מפת הסיכונים התפעוליים, תוכניות הפחתה של הסיכונים ודיווח אירועי הפסד וכמעט הפסד - מנוהלים במערכת ייעודית לניהול הסיכונים התפעוליים.
- מינוי רפרנטים חטיבתיים לניהול סיכונים תפעוליים - לשם שיפור והטמעה של ניהול הסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק. מדי רבעון מדווח להנהלה ולדירקטוריון מסמך סיכונים עבור סיכונים תפעוליים במסגרתו דיווח על אירועי הכשל שאירעו בתקופת הדוח, מוקדי הסיכון הקיימים, כולל סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, המשכיות עסקית ומצב ההתקדמות ביישום תכנית ההפחתה.
- על מנת להפחית את הסיכונים התפעוליים להם הבנק חשוף, רוכש הבנק מידי שנה ביטוח אחריות מקצועית וכן ביטוח נכסים. החל משנת 2015 רוכש הבנק גם ביטוח סייבר אשר מקנה כיסוי ביטוחי מורחב לנזקים בגין פשעי מחשב ולכשלים בתחום הטכנולוגי.

סיכוני IT, הגנת הסייבר ואבטחת מידע:

הבנק הרחיב את יחידת הגנת הסייבר ואבטחת מידע ומשפר באופן תמידי את תחום אבטחת מידע כולל הערכותו ליישום הוראת בנק ישראל נב"ת 361 להגנת הסייבר. קימת הפרדת אנשי אבטחת מידע מאנשי התשתיות. הבנק פועל באופן תמידי להפחתת סיכוני סייבר ומשקיע משאבים רבים בתחום של הגנת הסייבר ואבטחת המידע החל מהטמעה של מוצרי אבטחת מידע, ביצוע בקורות, ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה וחדירות ועוד. כל מוצר חדש או שינוי בתהליך/ פעילות/ מוצר קיים עובר בדיקות מקיפות של אבטחת מידע.

כמעט כל מערכות הבנק עברו שדרוג מסיבי בארבע השנים האחרונות, כך שבתום שנת 2015 מערך המחשוב של הבנק מבוסס על מערכות חדשות ומערכות שעברו שדרוג מסיבי. הבנק מנהל בצורה מתודולוגית את סיכוני טכנולוגיית המידע. קיים סט נהלים ומתודולוגיית עבודה המהווים תשתית טובה למעקב ובקרה על סיכוני טכנולוגיית המידע. הבנק מחזיק מפת סיכוני טכנולוגיית המידע וקיימת תוכנית עבודה רב שנתית של ריענון הסקרים לזיהוי והערכת סיכוני IT. בכל הפרויקטים המרכזיים שבפיתוח מתנהל תהליך סדור של ניהול סיכונים על פי מתודולוגיה אחידה. לכל פרויקט מתקיימות ישיבות סיכוני פרויקט אחת לחודש בשיתוף אנשי מערכות מידע, הגורמים העסקיים, ומנהלת סיכונים תפעוליים. מתנהל מעקב סדיר אחר כלל הסיכונים המזוהים של טכנולוגיות המידע. הבנק מתחזק באופן קבוע אתר אתר מחשב משני המהווה אתר גיבוי, אתר חליפי, במקרה של כשל באתר המחשב המרכזי של הבנק.

ניטור ובקרה - הניטור והבקרה על זמינות המערכות מהווים נדבך חשוב באיתור תקלות לפני התרחשותן וביצוע פעולות למניעת הכשל. בבנק קיימת מערכת שליטה ובקרה המאפשרת איתור וזיהוי מהיר של תקלה לפני או בעת התרחשותה ויכולת לבצע דיאגנוסטיקה מהירה הבנת מהות התקלה ותיקונה בזמן קצר.

מדדים לחשיפה לסיכון תפעולי:

הבנק הגדיר את תאבון (סובלנות) הסיכון עבור סיכונים תפעוליים. ההגדרה כוללת מגבלה על שיעור סיכון גבוה מתוך כלל הסיכונים (כלומר כמה סיכונים גבוהים הבנק מוכן להכיל), מגבלה על הפסד כספי שנתי בגין סיכונים תפעוליים, מגבלה על הנזק בגין תרחיש קיצון תפעולי. ברמה פרטנית הוגדרה מגבלה על תלונות ציבור, ומגבלה על זמינות המערכות המשפיעות על השירות ללקוח.

מבוצע מעקב שוטף אחר העמידה במגבלות אלה והבנק עומד בהן.
הפנייה לגילוי על סיכון תפעולי שנכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים (פרק 651).

3.5 סיכונים אחרים

המשכיות עסקית

במטרה לשמור על הרציפות העסקית, השרידות והמשכיות הפעילות של הבנק לאחר ארוע של אסון או תקלה, ובהתאם להוראת בנק ישראל 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית נערך הבנק למצבי חירום. מערך המחשוב של הבנק מושתת על שני אתרי מחשוב - אתר ראשי במטה הבנק בקרית שדה תעופה, ואתר חלופי בירושלים. פעילות הבנק לשם מוכנות להתאוששות במצב חירום מורכבת מהפעילויות הבאות:

1. תשתיות טכנולוגיות לגבוי מערכות המידע.
2. תכניות פעולה ונהלים - הבנק יצר ומתחזק תשתית נהלים מקיפה להתמודדות וביצוע פעילות במצבי חירום שונים כולל חלופות עבודה ידניות ואפשרויות להעתקת פעילויות קריטיות. הבנק הכין תוכניות מגירה להתמודדות עם תרחישי קיצון: מלחמה, מגיפה, רעידת אדמה.
3. ביצוע תרגולים - הבנק לוקח חלק בתרגילים לאומיים, ואף מבצע תרגולים פנימיים לבדיקת אתרי הגבוי ופעילות במצבי חירום בהתאם לנהלי המשכיות עסקית.

סיכוני טכנולוגיית המידע

טכנולוגיית המידע הינה מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול תקין של הבנק. סיכוני טכנולוגיית המידע נובעים מפעילות השוטפת של מערכות המידע של הבנק, תהליכי טכנולוגיית המידע רוחביים ופיתוח פעילויות חדשות (פרוייקטים ומערכות). סיכוני טכנולוגיית המידע כוללים גם סיכוני סייבר ואבטחת מידע וסיכוני בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק. מנהל חטיבת המשאבים אחראי על ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע בבנק.

הבנק פועל באופן תמידי לפיתוח ושיפור מערכות המידע שלו. הפרוייקטים הקיימים מתנהלים לפי מתודולוגיה סדורה להערכת סיכוני פרויקטים וניהולם. נבנית תכנית הפחתה סדורה לניהול סיכוני פרויקט ומתבצע מעקב שוטף אחר יישום תכנית הפחתת הסיכונים.

בנוסף, אגף המחשוב ממשיך להתנהל תוך הערכת סיכונים בפעילויות המבוצעות. בסוף כל רבעון מבוצע עדכון להערכת הסיכונים בהתאם לפעילות הפחתה שבוצעה ברבעון ושינויים בדגשים עסקיים ומבוצעת הערת סיכונים למערכות/טכנולוגיות חדשות ביצור.

אבטחת מידע

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357, מונה בבנק מנהל אבטחת מידע, הכפוף למנהל חטיבת המשאבים. באחריות מנהל אבטחת המידע להמליץ על מדיניות אבטחת המידע ולהביאה לאישור מוסדות הבנק, לפתח תכנית אבטחת מידע, לעקוב אחר יישומה וכן לטפל באירועים חריגים בתחום אבטחת מידע.

ניהול סיכוני סייבר ואבטחת מידע תומך במענה לאיומים ולסיכונים ובשמירה על נכסי המידע ומערכות טכנולוגיית המידע של הבנק.

בשנתיים האחרונות הורחבה משמעותית בבנק היערכות בתחום אבטחת המידע נוכח התגברות האיומים ומתקפות טרור קיברנטי בעולם. הבנק רכש כלים מיכניים לניטור אבטחת מידע ואף הגדיל את מספר העובדים ביחידת אבטחת מידע.

כל מערכת חדשה או תהליך/מוצר חדש הרלבנטי ל- IT עובר בחינה של מנהל אבטחת מידע, כולל סקרי חדירות - ולא מתבצעת הפעלת המוצר טרם אישור מנהל אבטחת המידע.

הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסיכור - [לפרטים ראה להלן בפרק עדכוני חקיקה והוראות בנק ישראל](#)
[הבנק נערך ליישום ההוראה.](#)

סיכונים משפטיים

הגדרת הסיכון המשפטי הינה - סיכון הנובע מהפוטנציאל להפסד כתוצאה מהפרה של חוקים, תקנות, או הוראות רגולציה, או כתוצאה מזכויות או חובות של הבנק שאינן מבוססות כנדרש; הסיכון חל גם כאשר ישנם חוזים ללא יכולת אכיפה, תביעות משפטיות, או שיקול דעת מוטעה, אשר עלולים להקשות על מימוש או לפגוע בזכויות הבנק.

הסיכון המשפטי עלול לנבוע מתשתית משפטית לקיחה או שגויה אשר בהסתמך עליה נתן הבנק שירות ללקוח, קיבל שירות מספק ו/או קיבל בטוחה מלקוח או מצד שלישי כגון: התקשרות שאינה מגובה בהסכם נאות, בטוחה שאינה ניתנת למימוש כתוצאה מפגם ביצירתה או ברישומה, או מכיוון שהבטוחה נגנבה או איבדה את ערכה וכד'.

בנוסף, עלול להיווצר לבנק סיכון משפטי כתוצאה מגורמים חיצוניים אשר אינם תלויים בבנק, כגון: שינוי הוראות חוק, תקנות או הוראות פיקוח שונות (הוראות המפקח על הבנקים, הוראות רשות ניירות ערך, הרשות לאיסור הלבנת הון וכד'), או פסיקה חדשה של בית המשפט לפיה נדרש הבנק לפעול בנושא מסוים באופן שונה מהאופן בו נהג לפעול עד למתן אותה פסיקה.

הסיכונים המשפטיים הינם חלק ממכלול הסיכונים התפעוליים אליהם חשוף הבנק. עו"ד שרית ויסטוק, סמנכ"ל והיועצת המשפטית, היא הממונה על ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק, ונעזרת לשם כך בעובדי המחלקה המשפטית של הבנק. הסיכון המשפטי והרגולטורי מנוהל בבנק בצורה מוסדרת ומובנית, המעוגנת בנהלים ומדיניות כתובים במטרה למזער עד למינימום האפשרי את התממשותם של סיכונים אלו ולמזער את הנזקים הנגרמים לבנק במקרה וסיכון כזה אכן יתממש בפועל.

לפי מדיניות הבנק ונהליו כל סוגיה משפטית העולה במסגרת ניהול עסקי הבנק מועברת לטיפול המחלקה המשפטית (וכל אחד בתחום אחריותו). כל תביעה, הליך משפטי, או איום בתביעה המגיעים אל מי מעובדי הבנק מועברים לטיפול המחלקה המשפטית, כל פניה של לקוח לעובד בנק בשאלה משפטית מופנית למתן מענה על ידי המחלקה המשפטית או בסיועה.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין הוא סיכון להפסד הנובע מפגיעה בשמו הטוב של הבנק או פגיעה בהערכה חיצונית של יכולותיו הבנקאיות או של איתנותו הפיננסית. סיכון כזה עלול להיגרם כתוצאה מגורמים בתוך הבנק כגון: כשל תפעולי של מערכות בבנק, כשלים במניעת אירועים הקשורים להלבנת הון, מעילה והונאה של עובדים וכד', או כתוצאה מגורמים שהינם חיצוניים לבנק כגון: משבר כלכלי בארץ או בעולם, כשלים בבנקים אחרים, תובענה ייצוגית וכד'.

סיכון המוניטין מתאפיין בשני גורמי סיכון עיקריים - סיכון מדרגה ראשונה וסיכון מדרגה שנייה. סיכון מדרגה ראשונה הינו סיכון מוניטין טהור הנובע מהתממשות סיכון המנוהל בבנק ופוגע ברווחי הבנק. למשל, סיכון האשראי, שהינו סיכון מדרגה ראשונה, יכול לגרום להפסד מעצם התממשות תרחיש לפיו לווים מסוימים לא יפרעו את חובם לבנק. סיכון מדרגה שנייה הינו סיכון הנובע מהתממשות סיכונים אחרים. למשל, התממשות סיכון תפעולי של גניבה בהיקף גדול יכול להוביל לירידה במוניטין (וזאת ללא קשר להפסד מהגניבה עצמה) המתבטאת בירידה ברווחי הבנק.

בין גורמי הסיכון, נכללים גם מספר סיכונים נוספים כגון הסיכון התפעולי, סיכון הציות והסיכון האסטרטגי.

ניהול סיכון המוניטין מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.

ברמת מניעת הסיכון תופס סיכון המוניטין מקום מרכזי בהתנהלות הבנק. התיאבון לסיכון, הנהלים, המגבלות, ותחומי הפעילות מכוונים באופן ברור לצמצום החשיפה לסיכון המוניטין. הבנק מבצע ניטור לסיכון מוניטין באמצעות מעקב אחר נושאים מרכזיים המשקפים את המוניטין שלו, כגון פרסומים במדיה הכתובה והאלקטרונית, תלונות ציבור, תביעות לקוחות ועוד.

הדירקטוריון נושא באחריות העליונה לניהול ופיקוח על סיכון המוניטין וליצירת סביבת סיכון נאותה. ההנהלה הבכירה היא אחראית הכללית לצמצום ולניהול סיכון המוניטין. מנהל החטיבה הקמעונאית מוגדר כמנהל סיכון זה. בנוסף מעורבים בניהול הסיכון יחידות הבנק השונות. יחידת השיווק ויחסי ציבור משמשות כאחראית ברירת מחדל לטיפול בכל אירוע מתגבש או פוטנציאלי, ריכוז ודיווחו למנהל החטיבה הקמעונאית. יחידות נוספות המעורבות בניהול הסיכון הינן: היחידה לתלונות הציבור, המחלקה המשפטית, קצין הציות, אחראי יישום חוק איסור הלבנת הון, מנהלת סיכונים תפעוליים, גורמים המעורבים בניהול סיכונים, ומשאבי אנוש. מדיניות הבנק בניהול הסיכונים מגדירה שלושה סוגי אירועים שעשויים להיות אירועי סיכון:

1. אירועים צפויים שניתן להיערך אליהם מראש.
 2. אירועים "מתגלגלים" שמתפתחים בהדרגה ועשויים להיחפך לאירוע סיכון מוניטין.
 3. אירועים לא צפויים מראש המתרחשים בפתאומיות.
- הטיפול בכל אירוע סיכון מנוהל ומרכז על ידי דוברות הבנק בשיתוף עם מנהל החטיבה הקמעונאית כאשר ביחס לכל אחד מסוגי האירועים האמורים, הוגדרו דרכי פעולה וזהות הגורמים הרלבנטיים הנוספים שיעבדו מולם.

סיכוני הציות

סיכון הציות הינו הסיכון שעל תאגיד תוטל סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציות להוראות צרכניות.

הוראות צרכניות הינן החוקים, התקנות וההוראות המסדירים את הפעילות הבנקאית בישראל בכל הנוגע ליחסים שבין הבנק לבין הלקוח במסגרת החובות המוחלות על הבנק כלפי ציבור לקוחותיו.

ביום 3 ביוני 2015 פורסם תיקון להוראת ניהול בנקאי תקן 308 "קצין ציות". התיקון מרחיב את ניהול סיכון הציות אל מעבר להוראות צרכניות כך שיכלול בחובו את מכלול הוראות החקיקה והרגולציה החלות על הבנק ולא מגביל אותו רק אל מישור היחסים המצומצם של הבנק על לקוחותיו.

התיקון להוראה ניכנס לתקפו ביום ה- 1/1/2016, והרחיב משמעותית את היקף אחריות קצין הציות מעבר לתחום יחסי בנק- לקוח כך שיכלול בחובו את כלל הוראות הדין והרגולציה החלות על הבנק כתאגיד. הוראה זו מציבה אתגר משמעותי החל מרמת ההנהלה והדירקטוריון ועד למנהלי המוצרים והגורמים העיסוקיים.

תיקון זה עתיד משנה את תפיסת ניהול סיכון הציות בבנק באופן משמעותי ויוצר אתגר ניהול, בקרה ושליטה מורכבים תוך שהוא מטיל חובת בקרה ופיקוח על ההנהלה והדירקטוריון. בשנים האחרונות בנקים בעולם ספגו עיצומים משמעותיים בגין אי ציות להוראות רגולציה שונות וניהול סיכון הציות הפך מורכב יותר מבעבר. הבנק נערך על מנת לעמוד בהוראה במועד. במסגרת האכיפה הפנימית, מנוהל סיכון ה- FATCA.

על פי הוראות תקנות ה- FATCA, הבנק מינה (Responsible Officer RO) אשר אחראי על הטמעת התקנות בבנק, להיות איש הקשר מול רשויות המס ולתת הצהרות שונות בשם הבנק. דירקטוריון הבנק קבע כי ה- CRO של הבנק ישמש גם כ- RO לעניין ה- FATCA.

הבנק סיים את מוכנותו לדיווח הראשון שהיה אמור להתבצע ב- 30/6/2015, אך בשל העדר חקיקה מקומית בנושא, הדיווח טרם הועבר לרשות המיסים, אך מוכן לשליחה בכל רגע נתון עפ"י דרישה.

במרץ 2015 הוציא המפקח על הבנקים חוזר בנושא "ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות" CROSS BORDER. חוזר זה טומן בחובו חובות המוטלות על התאגיד הבנקאי בכל הנוגע לחבויות המס של לקוחותיו. האחריות לניהול סיכונים ה- CROSS BORDER מוטלת על מנהל הסיכונים הראשי, באמצעות קצין הציות. כחלק מיישום ההוראה הוקם בבנק פורום לניהול סיכון חוצה גבולות בראשות מנהל הסיכונים הראשי, נבנתה מדיניות לניהול סיכון חוצה גבולות, נקבעו כללים לזיהוי לקוחות בעלי סיכון גבוה ונבנתה תכנית עבודה.

בעקבות פרסום חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אומץ בבנק ירושלים מנגנון אכיפה מנהלית וראש חטיבת הסיכונים מונה לממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבנות. מנגנון האכיפה המנהלית

חוסה תחת דיני ניירות ערך ואומץ גם בתחומים נוספים כגון שוק ההון (ביטוח), דיני עבודה, הגבלים עסקיים, הגנת הפרטיות, סיכונים סביבתיים ושימוש עובדים ברשתות חברתיות.

בהתאם לעקרונות שהותוו על ידי רשות ניירות ערך, גיבש הבנק תוכנית אכיפה פנימית מקיפה אשר נועדה למזער את חשיפת הבנק לסיכון כי יוטלו על הבנק סנקציות כספיות או אחרות בגין אי ציות של הבנק ו/או עובדיו להוראות הדינים החלים עליו. תוכנית האכיפה הפנימית כוללת, בין היתר, מנגנונים להטמעת נהלי הבנק וערכי הציות באמצעות עריכת סקר אכיפה מקיף לבדיקת תהליכי העבודה בבנק והנהלים הקיימים, לאיתור ומיפוי הפערים וסגירתם, בניית בקורות מתאימות לוודא עמידה בנהלים, פיתוח מערך הדרכות לעובדי הבנק והקמת מערך לקליטת וטיפול בדיווחי עובדים בדבר כשלים ביישום הנהלים ו/או הפרות, לרבות ביצוע תחקירים, הפקת לקחים מתאימים ותיקון תהליכי העבודה והנהלים בהתאם לצורך.

סיכוני הלבנת הון ומימון טרור

כללי

סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן: "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון מוניטין. במסגרת פעילותו חשוף הבנק לסיכוני הלבנת הון ומימון טרור. חשיפתו זו מתמקדת הן בשלב פתיחת החשבון והן במהלך ניהול החשבון. הבנק עשוי להיחשף לגורמים המעוניינים "לנצל" לצורך הלבנת כספים שמקורם בעבירות שהוגדרו "כעבירות מקור" בחוק איסור הלבנת הון והן לצורך מימון טרור באמצעותו.

על הבנק חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקן 411, חוזרים שונים ועוד.

ניהול סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן: "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון מוניטין. במסגרת פעילותו חשוף הבנק לסיכוני הלבנת הון ומימון טרור. חשיפתו זו מתמקדת הן בשלב פתיחת החשבון והן במהלך ניהול החשבון.

על הבנק חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקן 411, חוזרים שונים ועוד.

ניהול סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

ניהול הסיכון בבנק מתבצע ע"י קצין הציות, הכפוף ישירות לראש החטיבה לניהול סיכונים - CRO, שהינו חבר הנהלת הבנק. הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו נהלים ומדיניות בנושא של איסור הלבנת הון ומימון טרור. הנחיות קצין הציות הינן בהתאמה ובכפוף להוראות החוק. תפקידיו כוללים, בין היתר, מעקב קפדני אחר פעילויות בנקאיות בחשבונות, במטרה לאתר את אלו הנחזות להיות בלתי רגילות ולדווח עליהן לרשות לאיסור הלבנת הון, ביצוע בקורות אחר דיווחים על פי סוג וגודל הפעולה ודיווחם לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון, ביצוע בקורות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי הפרופיל שלהם, עדכון המדיניות והנהלים בהתאם לעדכוני חקיקה והוראות הדין, מתן ייעוץ שוטף לסניפים בתחום זה ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. ההדרכות מכוונות להגביר את מודעות הבנקאים להתנהלות בלתי רגילה של לקוחות ולדווח עליהם בהתאם.

לשם יישום החוק והטמעה דווקנית של הוראותיו, מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים ובמטה (להלן: "הנאמן"). הנאמן מהווה גורם מקצועי הצמוד למקום ביצוע העסקאות, מבצע הדרכות לעובדים ביחידתו ונותן מענה מיידי לשאלות המתעוררות בסניפים. תפקידו לסייע לאתר בעיות או קשיים ביישום ההוראות בדבר איסור הלבנת הון ככל האפשר בזמן אמת ולהוות כתובת מקצועית ראשונה לעובדי הסניף או היחידה בהם הם עובדים בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור.

הנאמן מקבל הדרכות ימי עיון מוגברות במטרה להעלות את רמתו בתחום ומהווה גורם מקשר בין קצין הציות לבין הסניף. קצין הציות עורך ימי עיון לכל נאמני ציות ואיסור הלבנת הון, מעביר הדרכה בכנסי מנהלי סניפים, הדרכות בסניפים באופן שוטף, השתלמויות והדרכות לכלל העובדים במסגרת הקורסים בבנק.

השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

הבנק נדרש, כמו יתר התאגידים הבנקאיים, לכלול טבלת גורמי סיכון בכל אחת מהקטגוריות המפורטות להלן, ולהעריך את השפעתו של כל גורם סיכון על עסקיו. במסגרת הערכות אלו יש לאמוד הן את פוטנציאל החשיפה או הנזק כתוצאה מהתרחשות של אירוע מסוים והן את ההסתברות שאותו אירוע אכן יקרה. כמו כן, להלימות הבקרה לסביבת הסיכון, כמו ליתר הפעולות שעושה הבנק לצורך ניהול הסיכון, יש השפעה על רמת החשיפה לסיכון. לפיכך, הערכת הסיכונים המפורטת בטבלה להלן הינה הערכה סובייקטיבית של הבנק את השפעת הסיכון השיורי על עסקיו.

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
1	השפעה כוללת של סיכונים אשראי סיכון הנובע מכך שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על פי הסכם. הרעה ביציבותם של הלווים השונים ו/או ביכולתם לפרוע את האשראי עלולה להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ועל רווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות מדיניות האשראי בבנק ומגבלות חשיפה לגבי סוגי לוויים שונים במגזרי הפעילות השונים.
1.1	סיכון בגין איכות לוויים וביטחונות סיכון הנובע מהרעה באיכות הלוויים ו/או בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי לבנק, העלולים להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ולפיקח על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הגדרה ברורה של מדיניות האשראי, הקפדה על תהליך חיתום, והגבלת פעילות לסוגי לוויים ספציפיים במגזרי הפעילות והמוצרים השונים.
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללוויים המשתייכים לענף משק מסוים ביחס לתיק האשראי. הרעה בתוצאות הפעילות העסקית של אותו ענף משק, יכולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הביטחונות שניתנו על-ידי חלק מהלוויים המשתייכים לענף זה וכתוצאה מכך להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל לעניין זה ואלו של הדירקטוריון באשר להיקף חשיפה מקסימאלי לענפי המשק השונים. הבנק אינו חורג מהמגבלות האמורות.
1.3	סיכון בגין ריכוזיות לוויים/קבוצת לוויים סיכון הנובע מהרעה במצבו של לווה גדול או של קבוצת לוויים גדולה (יחסית לתיק האשראי) שכתוצאה מכך עלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ועל שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל ושל הדירקטוריון על היקף חשיפה מקסימאלי ללווה ולקבוצת לוויים. כן מתקיימת בקרה שוטפת על עמידה במגבלות אלו. הבנק אינו חורג מהמגבלות האמורות.
2	השפעה כוללת של סיכונים שוק סיכון הנובע משינויים של מחירים או שערים בשווקים הפיננסיים או של פרמטרים כלכליים אחרים, המשפיעים על שווי הנכסים או ההתחייבויות של הבנק, ועלולים להביא לשחיקת ההון שלו או לפגוע ברווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע לגבי כל סיכון בנפרד כמפורט להלן, וכן במרוכז באמצעות מודל ה-VaR.

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
2.1 סיכון ריבית	נמוכה
סיכון הנובע מההבדל שבין רגישות שווי הנכסים לשינויים לא צפויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות - שינויים העלולים להביא לשחיקת ההון של הבנק. כתוצאה מהחשיפה לריבית בבסיסי ההצמדה השונים עלולה להיגרם ירידה עתידית (לאורך חיי הנכסים או ההתחייבויות) בהכנסות המימון. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות על רגישות מהתזרים הפיננסי הנקי המהווה של הבנק לתרחיש של שינוי בעקומי הריבית השקלית והריבית הצמודה למדד. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	
2.2 סיכון אינפלציה	נמוכה
סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזר הצמוד למדד. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	
2.3 סיכון שערי חליפין	נמוכה
סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזרי המט"ח והצמוד למט"ח. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכונים שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	
2.4 סיכון מחירי מניות ואג"ח	נמוכה
סיכון הנובע מירידת ערך של המניות והאג"ח שהבנק מחזיק. לבנק תיק ניירות ערך שמרביתו אג"ח ממשלתי ומיעוטו אג"ח קונצרני. מדיניות הבנק אינה מאפשרת פעילות משמעותית במניות (בין לצרכי מסחר לבין צרכי השקעה). שיעור ההחזקה (לרבות החזקה עקיפה) של הבנק במניות ובמדדי מניות הינו זניח. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע באמצעות מגבלות על סכום ההשקעות, אופיין, סחירותן, מח"מ התיק וגובה ההפסד הצפוי מהשקעות אלו. המגבלות מתנהלות הן באמצעות מודל ה-VaR והן באמצעות תרחישי קיצון.	

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
3	סיכון נזילות נמוכה סיכון הנובע מאי-הוודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם (בלי להשפיע השפעה חריגה על המחירים) ולגבי היכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים עלולה להיווצר עלות בלתי מתוכננת של גיוס המקורות העלולה להשפיע על הכנסות המימון. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההשענות על מפקידים גדולים, הארכת מח"מ המקורות ושמירה על רמת נזילות גבוהה. לבנק מערכת בקרה המבוססת על מודל פנימי הבוחן מספר תרחישים. כמו כן בוחן הבנק, לאורך זמן, את התנהגות לקוחותיו אשר עשוי להיות לה השפעה על החשיפה לסיכון זה.
4	סיכון תפעולי בינונית סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות סקר סיכונים תפעוליים, כתיבת נהלים, יישום בקורות והטמעת מערכות בנושאים להם השפעה על החשיפה לסיכון כגון משאבי אנוש, אבטחת מידע, תהליכים וכדומה. בבנק קיים תהליך סדור לאישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדשים, הכולל בחינת הסיכונים ויישום בקורות הולמות. הבנק מקיים מעקב אחר אירועי הפסד וכמעט הפסד תפעוליים לצורך הפקת לקחים ושיפור הבקרה.
5	סיכונים טכנולוגיים המידע בינונית סיכון הנובע מכשל בפעילותם השוטפת של מערכות המידע של הבנק המורכבות מתהליכי העבודה המתבצעים ביחידות המחשוב השונות או מפעילות שוטפת של מערכת ו/או רכיב תשתית של חומרה או תוכנה. לרבות, סיכונים סייבר ואבטחת מידע וסיכונים בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק. כמעט כל מערכות הבנק עברו שדרוג מסיבי בארבע השנים האחרונות. הבנק מיישם מוצרי מדף או מפתח מערכות בהתאם לצרכים עסקיים ותפעוליים. כל הפרויקטים מתנהלים לפי מתודולוגיה סדורה לניהול סיכונים ומתבצעים סקרי סיכונים בהתאם להוראות רגולציה.
6	סיכונים סייבר אבטחת מידע בינונית סיכון לפגיעה במידע הקיים בארגון, בעיקר דרך פגיעה בנכסים הטכנולוגיים והסביבה הפיזית של המערכות הממוחשבות. הבנק משקיע משאבים רבים בתחום הגנת סייבר ואבטחת מידע. ניהול סיכונים סייבר ואבטחת מידע בבנק תומך במענה לאיומים ולסיכונים ובשמירה על נכסי המידע ומערכות טכנולוגיות המידע של הבנק ומתבצע בהתאם למקובל בארץ ובעולם.

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
7	סיכון משפטי נמוכה סיכון הנובע מאירועים בלתי צפויים כגון תביעות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות, חוסר יכולת לאכוף חוזים, או פסיקות של ערכאות משפטיות לרעת הבנק העלולים לגרום לפגיעה ברווחיות הבנק. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בקורות משפטיות ומערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני. ניסיון העבר מלמד שאירועים כאמור לא חשפו את הבנק להפסדים משמעותיים.
8	סיכון רגולטורי בינונית סיכון רגולטורי הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה שיש בהם להשפיע באופן מהותי על פעילות הבנק והחובות המוטלות עליו. הבנק, כתאגיד בנקאי וכחברה ציבורית כפוף להוראות רגולטריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה, ומדיניות והוראות ביצוע של רשויות וגופי פיקוח שונים. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות קיום מעקב שוטף אחר הצעות ותזכירי חוק, הוראות חוק, וטיוטות והוראות של הרגולטורים השונים (הפיקוח על הבנקים, רשות ני"ע, הרשות לאיסור הלבנת הון, הרשות למידע וטכנולוגיה במשרד המשפטים, וכד'). כמו כן, מתבצע מעקב אחר פסיקה חדשה של ערכאות המשפט השונות בישראל. בכדי לוודא שלמות ההוראות לגביהן מבוצע המעקב, מנויה המחלקה המשפטית על פרסומים מקצועיים שוטפים של מספר משרדי עו"ד מובילים בישראל בתחומי הבנקאות, שוק ההון, מקרקעין, דיני עבודה, וכד'.
9	סיכון מוניטין בינונית סיכון הנובע מפגיעה בדימוי הבנק כמוסד פיננסי יציב ואמין בעקבות פרסומים, נכונים או שגויים, בעיני לקוחותיו, משקיעים, וגופי רגולציה שונים. הפגיעה במוניטין עלולה להביא להסטה של פעילות הלקוחות לספקי שירותים פיננסיים אחרים, תוך הרעה בפעילות וברווחיות הבנק. ניהול החשיפה מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.
10	סיכון אסטרטגיה בינונית סיכון האסטרטגיה נובע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. הסיכון נובע גם בין היתר, מכניסה לתחומים חדשים, הרחבת שירותים קיימים והגדלת השקעות בתשתיות לשם מימוש האסטרטגיה העסקית. סיכון זה הינו פונקציה של התאמה בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, התכניות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בניית תהליך אסטרטגי סדור, קבלת ייעוץ חיצוני ממומחים בתחום ופעולות נוספות להפחתת הסיכון.

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
11 סיכון ציות	בינונית סיכון הציות נובע מכשלון הבנק לציית להוראות צרכניות, הוראות חוק, הוראות המפקח על הבנקים והוראות רגולציה רלוונטיות אחרות. החובות הצרכניות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון רחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים. הוראת ניהול בנקאי תקין 308 מחייבת את הבנקים לפעול לקיום ההוראות הצרכניות החלות על יחסי הבנק עם לקוחותיו. ניהול החשיפה לסיכון מנהל בכל רמות הארגון, מקצין הציות, נאמני הציות בסניפים ובמטה ועד למחלקות ניהול המוצרים ומתבצע בהתאם לתהליך מובנה על פיו כל שינוי בהוראות הצרכניות המשפיע על הבנק יוטמע בנהלי הבנק, בתהליכי העבודה, בטפסים ובהדרכה.
12 סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור	נמוכה סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון המוניטין. במטרה למזער את החשיפה לסיכון מונה אחראי איסור הלבנת הון האחראי על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן לרבות קיום הדרכות לכלל עובדי הבנק בנושא. כמו כן מונו נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים ובמטה.
13 סיכון אכיפה מנהלית	נמוכה סיכון אכיפה מנהלית הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים ו/או עיצומים על הגבלת עיסוק על מי מבין עובדי הבנק, בגין חוסר ציות לדיני ניירות ערך. הבנק נערך להקטנת הסיכון דרך מינוי מנהל חטיבת הסיכונים לתפקיד הממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבנות, הקמת מחלקת אכיפה פנימית בחטיבת הסיכונים, גיבוש תכנית אכיפה פנימית על פי העקרונות שנקבעו על ידי רשות ניירות ערך, עריכת סקר למיפוי פערים בתחום וטיפול בהשלמת הפערים, ביצוע פעילות הדרכה והטמעה, וטיפול שוטף באירועים העלולים להיחשב כהפרות לרבות הפקת לקחים מתאימה. לפרטים אודות המידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכונים אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

פרק 4 - מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים

4.1 מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ועל פי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי של בנק. עיקרי המדיניות החשבונאית מפורטים בביאור מס' 1 לדוחות הכספיים. יישום כללי החשבונאות על ידי הנהלת הבנק במהלך עריכת הדוחות הכספיים כרוך בהנחות, בהערכות ובאומדנים שונים המשפיעים על הסכומים המדווחים של הנכסים וההתחייבויות (לרבות התחייבויות תלויות) ועל התוצאות המדווחות של הבנק. השימוש באומדנים כרוך במידה רבה של אי וודאות, והשינויים בהם עשויים להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות המוצגות בדוחות הכספיים. חלק מההערכות והאומדנים הינם קריטיים למצב הכספי ולתוצאות הפעילות המשתקפות בדוחות הכספיים וזאת בשל מהותיות הנושא, מורכבות החישובים, או מידת ההיתכנות של התממשות אירועים לגביהם קיימת חוסר וודאות, אומדנים אלה נחשבים ונקראים "נושאים קריטיים". קיימת אפשרות שאופן התממשותם בעתיד של ההערכות והאומדנים יהיה שונה מכפי שהוערך בדוחות הכספיים.

להלן פירוט המדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים:

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קובע את ההפרשות להפסדי אשראי בהלוואות בשעבוד דירת מגורים על פי נוסחת עומק פיגור כפי שנקבעה בהוראה מס' 314 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים. בנוסף, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, מחושבת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין יתרת הלוואות לדיור שלא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות לדיור שלא מוחזקת בגין הפרשה לפי עומק הפיגור או הפרשה פרטנית.

ביתר האשראי הקמעונאי וכן באשראי העסקי, הבנק קובע הפרשותיו בהתאם לחוזר המפקח על הבנקים בנושא: "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" שפורסם ביום 31 בדצמבר 2007. החוזר מבוסס, בין היתר, על תקני חשבונאות בארה"ב ועל הוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב. הוראה זו מיושמת בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים וחברות כרטיס אשראי, החל מיום 1 בינואר, 2011 (בהוראה המקורית - בינואר 2010). ההוראה לא יושמה למפרע בדוחות הכספיים לתקופות קודמות. השפעת חוזר זה על הבנק בא לידי ביטוי בנושאים הבאים:

בדיקה פרטנית - הבנק מזהה לצורך בחינה פרטנית כל לווה (למעט הלוואות לדיור) שיתרתו החוזית הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכן חובות אחרים המזוהים על ידי הבנק (דוגמת תרמיות ופשיטות רגל). כל לווה שנבדק פרטנית וקיימים לגביו סימנים המעידים על בעיה אפשרית ביכולת פירעון האשראי שניתן לו נעשית על ידי הבנק הערכה של הסכום הניתן לגבייה מאותו לווה בהתאם לתזרימי מזומנים הצפויים מפעילותו העסקית, ערך מימוש נכסיו, ערך מימוש ערבויות מצדדים שלישיים ומועד המימוש. מאחר ונתונים אלו מבוססים על אומדנים והערכות, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדן. באשר לתרמיות ופשיטות רגל - חובות אלו נמחקים חשבונאית באופן מיידי ומלא. באשר לשאר החובות הנבחנו פרטנית - לירידת ערך מתבצעת מחיקה חשבונאית לא יאחר משנתיים ממועד ביצוע ההפרשה הפרטנית.

סיווג החוב - הוגדרו ארבעה סיווגים עיקריים היוצרים מדרג בחומרת הבעייתיות של החוב ובקביעת ההפרשות בגינו: חוב תקין, חוב בהשגחה מיוחדת, חוב נחות, חוב פגום.

ההפרשה להפסדי אשראי - נעשתה הבחנה בין הפרשה על בסיס פרטני לחובות שנבדקו פרטנית וזוהו כפגומים לבין הפרשה קבוצתית לכל החובות שאינם מסווגים כפגומים. שיעורי הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מאזני וחופף מאזני מתבסס על ממוצע שיעורי מחיקות חשבונאיות נטו, שנרשמו בענפי המשק השונים בחמש השנים האחרונות בחלוקה בין אשראי לא בעייתי ואשראי בעייתי בהתאם להוראת המעבר של המפקח על הבנקים, לשיעורי הפרשה אלו נעשה תיקוף ועדכון מדי רבעון.

מחיקה חשבונאית - בגין חובות שנבדקו פרטנית וזוהו כחובות שאינם ברי גבייה. מדיניות הבנק למחוק חשבונאית את כל ההפרשות הספציפיות שאורכן הינו מעל שנתיים. כמו כן, מבוצעות מחיקות חשבונאיות עבור חובות שנעשתה להם הפרשה קבוצתית והינם בפיגור מעל 150 ימים. במקרים שבהם חוב כאמור אורגן מחדש וכשל מבוצעות מחיקות חשבונאיות לא יאוחר מהמועד שבו החוב הפך לחוב בפיגור של 60 ימים או יותר. בנוסף, מדיניות הבנק למחוק חשבונאית הלוואות לדיור שמפרשות להפסד אך כתוצאה מהליכי הגבייה אין כנגדן יתרת בטוחה למימוש החוב.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין סיכוני האשראי שאינם פגומים מבטלת את ההפרשה הנוספת והכללית בגין חובות בעייתיים ובגין מאפייני סיכון שהוגדרו בהוראות המפקח על הבנקים. בין מאפייני הסיכון נכללים: סיווג חובות, אשראי לאנשים הקשורים לבנק, היעדר מידע כספי על הלווה, אשראי ללווה או לקבוצת לווים החורגים ממגבלות חבות של "לווה בודד". בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, הבנק המשיך לחשב ההפרשה הנוספת ברטו ממס לצורך השוואה להפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי, כאשר בספרים נרשמת ההפרשה הגבוהה מבין השתיים.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת הדוח הסתכמו בכ- 40.4 מיליוני ש"ח, לעומת כ-18.4 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר השינוי נובע מהכנסה בסיום תהליך גביית חוב עבר בסך 8.0 מיליוני ש"ח אשר נרשמה בתקופה המקבילה אשתקד וכן מגידול בהפרשה בגין אשראי קימעונאי.

לפרטים נוספים אודות ההשפעה הכמותית, ראה [ביאור 13 וביאור 30](#) בדוחות הכספיים ובפרק [סקירת הסיכונים-סיכון אשראי בדוח הדיקטוריון וההנהלה](#).

מיסים נדחים

המיסים הנדחים מחושבים עבור הפרשים זמניים בין ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים לבין הסכומים שיובאו בחשבון לצרכי מס. חישוב המיסים הנדחים נעשה על פי שיעורי המס הצפויים לחול כאשר מיסים אלה יזקפו לרווח והפסד כפי שהם ידועים סמוך לתאריך אישור הדוחות הכספיים. המיסים הנדחים מחושבים לפי שיעורי המס הצפויים לחול בעת ניצול העתודה או מימוש הטבת המס, בהתבסס על חוקי המס אשר היו בתוקף בתאריך המאזן.

בעת רישום מיסים נדחים לקבל הבנק מבצע הערכות ואומדנים לגבי אפשרות מימושם בעתיד.

לפירוט ההשפעה הכמותית - ראה [ביאור 8](#) בדוחות הכספיים.

מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, המכשירים הנגזרים בבנק מוצגים במאזן על פי שווי ההוגן. השווי ההוגן של הנגזרים נקבע על פי מחירי שוק מצוטטים בשווקים פעילים או על אומדן השווי ההוגן שנקבע על פי מחירים של נכסים דומים, או התחייבויות דומות (Mark to model). שיטות ההערכה כוללות שימוש בפרמטרים שונים כגון: עקומי ריבית, שיעורי מטבעות וסטיות תקן. ההערכה כוללת התחשבות בהנחות אודות גורמים שונים כגון סיכוני אשראי של הצד הנגדי לעסקה ונזילותו. לא קיימים מקרים בהם שערון הנגזרים והשווי ההוגן לא נקבע על סמך מודל אלא על סמך ציטוטי מחירים המתקבלים מצדדים שלישיים.

לפרטים נוספים ולפירוט ההשפעה הכמותית - ראה [ביאור 28](#) בדוחות הכספיים.

מדידות שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

ביום 31 בדצמבר 2009 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המחיל על המערכת הבנקאית את תקן ASC 820-10 (FAS 157) בנושא מדידת שווי הוגן. במסגרת יישום התקן, הבנק עושה שימוש בטכניקות הערכת שווי המביאות למקסימום את השימוש בנתונים נצפים רלוונטיים ולמינימום את השימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים הם נתונים שמשקפים את ההנחות משתתפים בשוק היו משתמשים בהן בתמחור הנכס או ההתחייבות, שפותחו בהתבסס על נתוני שוק שהושגו ממקורות שאינם תלויים בבנק. נתונים לא נצפים הם נתונים שמשקפים את ההנחות של הבנק עצמו לגבי הנחות משתתפים בשוק היו משתמשים בהן לשם תמחור הנכס או ההתחייבות, שפותחו בהתבסס על המידע הטוב ביותר הזמין באותן נסיבות.

מדידת שווי הוגן מתבססת על ההנחה שהעסקה מתבצעת בשוק העיקרי (principal market) של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל ביותר.

הבנק מסווג מדידות שווי הוגן תוך שימוש במדרג שווי הוגן שמשקף את המשמעותיות של נתונים ששימשו בביצוע המדידות. מדרג השווי ההוגן מורכב מהרמות הבאות:

רמה 1 - מדידה המבוססת על מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים. מחירים מצוטטים בשוק פעיל מהווים את הראיה המהימנה ביותר לשווי הוגן, ומשמשים למדידת שווי הוגן בכל עת שבה הם זמינים.

רמה 2 - מדידה המבוססת על נתונים נצפים עבור הנכס או ההתחייבות, במישרין או בעקיפין, שאינם מחירים מצוטטים, לרבות: מחירים מצוטטים לנכסים והתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות זהים או דומים בשווקים שאינם פעילים; נתונים הנגזרים בעיקר מנתוני שוק נצפים, או נתונים על ידי נתוני שוק נצפים בדרך של מתאם או באמצעים אחרים.

רמה 3 - מדידה המבוססת על נתונים לגבי נכסים או התחייבויות שאינם מבוססים על מידע שוק ניתן לצפייה ואשר משמעותיים למדידת השווי ההוגן בכללותה.

היררכיה זו דורשת מהבנק שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. ככל אשר הדבר אפשרי, הבנק שוקל מידע שוק נצפה ורלבנטי במסגרת הערכתו. היקף ותדירות העסקאות, המרווח וההתאמה הנדרשת כאשר משווים לעסקאות דומות הינם גורמים שנלקחים בחשבון כאשר נקבע רלוונטיות המחירים הנצפים מאותם שווקים.

קביעת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים המשתייכים לרמה 2 ולרמה 3 מבוססת על הערכות והנחות הנשענות, בין היתר, על שיקול דעת סובייקטיבית.

הבנק פעל ליישום תקן ASC 820-10 בשנת 2011 בהתאם להנחיות בנק ישראל. עם זאת, לא חל שינוי מהותי באופן מדידת השווי ההוגן ובאומדנים עליהם התבסס קודם ליישום תקן זה.

לפירוט נוסף אודות ההשפעה הכמותית ליישום מדידה לפי שווי הוגן - ראה [ביאור 33](#) בדוחות הכספיים ותוספת ד' לסקירת ההנהלה בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ירידת ערך ניירות ערך שאינה בעלת אופי זמני

הבנק בוחן מידי תקופה האם ירידה שחלה בשוויים ההוגן של ניירות ערך הממוינים לתיק הזמין למכירה או לתיק המוחזק לפדיון מתחת לעלותם (עלותם המופחתת) היא בעלת אופי אחר מזמני. לצורך כך נבחנים בין היתר הסימנים הבאים:

- הכוונה והיכולת של התאגיד הבנקאי להחזיק בניירות הערך לתקופה מספקת, אשר תאפשר את השבת נייר הערך לעלותו המקורית.
- ההיקף של שווי הביטחונות המגבים את נייר הערך.
- פרק הזמן בו שווי הנייר היה נמוך בהשוואה לעלותו.
- שיעור ירידת הערך מסך העלות.
- בחינת תנאים המשקפים את מצבו הפיננסי של הגוף המנפיק, לרבות האם ירידת הערך נובעת מסיבות פרטניות הנובעות למנפיק או בשל קיומם של תנאים מאקרו כלכליים.
- בנוסף, בהתקיים אחד מהמצבים הבאים, מכיר הבנק בירידת ערך שאינה זמנית:
 - נייר ערך אשר נמכר עד מועד פרסום הדוח לציבור לתקופה זו.
 - נייר ערך אשר סמוך למועד פרסום הדוח לציבור לתקופה זו, התאגיד הבנקאי מתכוון למכור אותו בתוך פרק זמן קצר.
 - איגרת חוב אשר חלה לגביה ירידת ערך משמעותית בין דירוג האג"ח במועד שבו היא נרכשה על ידי התאגיד הבנקאי לבין דירוג האג"ח במועד פרסום הדוח לתקופה זו.
 - איגרת חוב אשר לאחר רכישתה סווגה על ידי התאגיד הבנקאי כבעייתית.

- איגרת חוב שחל לגביה כשל בתשלום לאחר רכישתה.
 - נייר ערך אשר ככלל שוויו ההוגן לסוף תקופת הדיווח וגם במועד הסמון למועד פרסום הדוחות הכספיים נמוך בשיעור משמעותי מהעלות (העלות המופחתת), אלא אם מוכח ברמה גבוהה של ביטחון ובהתבסס על ראיות אובייקטיביות כי ירידת הערך היא בעלת אופי זמני בלבד.
 - בנוסף, בהתקיים שני המצבים הבאים במצטבר, מכיר הבנק בירידת ערך שאינה זמנית:
 - ירידה של 40% בערך נייר הערך לעומת עלות מופחתת.
 - ירידה לתקופה רציפה של תשעה חודשים.
- במידה והירידה בשווי ההוגן נחשבת כבעלת אופי אחר מזמני, העלות (העלות המופחתת) של נייר הערך תופחת לשווי ההוגן באופן בו סכומי הפסד שנצברו להון בסעיף רווח כולל אחר יסווגו במועד ירידת הערך לדוח רווח והפסד. שווי זה ישמש כבסיס עלות חדש ולא יתוקן גם אם בתקופות דיווח עוקבות למועד ירידת הערך תירשם עליה בשווי ההוגן.
- במועדים עוקבים להכרה בירידת הערך, הכנסות ריבית מהשקעות בניירות ערך שהם מכשירי חוב יוכרו ככלל על בסיס צבירה בהתאם להפרש בין תזרימי המזומנים הצפויים של מכשיר החוב לשווי ההוגן של המכשיר במועד הירידה (בסיס עלות חדש). בזכויות מוטב שנרכשו או זכויות מוטב הממשיכות להיות מוחזקות על ידי התאגיד הבנקאי באיגוח נכסים פיננסיים והמטופלות לפי שיטת הריבית הפרוספקטיבית, יתכן שבמקרים נדירים אם לא קיים כל אומדן סביר לגבי סכומים ולגבי העיתוי של תזרימי המזומנים הצפויים להיגבות, יכיר הבנק בהכנסות לפי שיטת השבת העלות או בהתאם להכרה בהכנסה על בסיס מזומן.
- בשנים 2015 ו-2014, לא בוצעה בבנק הפרשה לירידת ערך.

התחייבויות תלויות

הבנק הינו צד בהליכים משפטיים אשר ננקטו כלפיו על ידי לקוחות הבנק, לקוחות לשעבר וצדדים שלישיים שונים שראו עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק. לצורך הערכת הסיכונים בהליכים המשפטיים מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של עורכי הדין הפנימיים של הבנק, או על חוות דעתם של יועצים משפטיים חיצוניים, הנבדקות על ידי עורכי הדין הפנימיים של הבנק. הערכות אלו מתבססות על מיטב שיפוטם של היועצים המשפטיים, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים וכן על ניסיון משפטי שנצבר בנושאים השונים בארץ.

הערכת הסיכונים בתובענות ייצוגיות כרוכה בקושי רב יותר בשל מיעוט ניסיון משפטי נצבר באשר לאופן התממשותן של תובענות כאלה בישראל. כמו כן ישנן תביעות ייצוגיות שלא ניתן להעריך את סיכוייהן בשל השלב בו הן נמצאות.

יש להביא בחשבון כי תוצאות ההליך עלולות להיות שונות מההערכה שנקבעה לגבי תביעה בשל העובדה שבתחום המשפטי אין אפשרות לתת הערכה ודאית.

לפירוט נוסף אודות ההתחייבויות התלויות - ראה [ביאור 26](#) בדוחות הכספיים.

עתודות לכיסוי זכויות עובדים

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים שיעור ההיוון לחישוב עתודות לכיסוי זכויות עובדים, יתבסס על תשואות שוק של אגרות חוב ממשלתיות בישראל, כמו כן ובהתאם להוראות, קבע הבנק מדיניות ונהלים המפרטים כיצד יש לבחור את אגרות החוב הממשלתיות שעל בסיסן יחושב שיעור ההיוון.

לפירוט נוסף אודות זכויות עובדים - ראה [ביאורים 1 ו-23](#) בדוחות הכספיים.

4.2 אומדנים חשבונאיים קריטיים

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות

והוצאות. התוצאות בפועל של אומדנים אלו עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת ואשר ההנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

4.3 בקורות ונהלים

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי של התאגיד הבנקאי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל התאגיד הבנקאי והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהתאגיד הבנקאי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקה פנימית על דיווח כספי

ביום 5 בדצמבר 2005 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המפרט הוראות ליישום דרישות סעיף 404 של ה-SOX Act. בסעיף 404 נקבעו על ידי ה- SEC וה- PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) הוראות באשר לאחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח בחוזר הנ"ל קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיף 404 וכן את הוראות ה- SEC שפורסמו מכוחו.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO1992 עונה על הדרישות ומשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.
- יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכת תשתית של בקורות פנימיות בבנק והליך פיתוח של מערכות אלה מחייב את הבנק להיערך ולקבוע שלבים ויעדי ביניים עד ליישומן המלא.
- במסגרת יישום ההוראה, ביצע הבנק בשיתוף עם משרד רואי חשבון חיצוני, זיהוי של חשבונות ותהליכים עסקיים הקשורים לדיווח כספי ולגילוי נאות. בתהליכים אלו בוצע תיעוד והערכת סיכונים ובקורות תוך מיפוי הסיכונים והבקורות הפנימיות הקיימות ברמת התהליכים והעסקאות.
- כמו כן, סיים הבנק את הערכת אפקטיביות הבקורות תוך תיעוד בדיקות של אפקטיביות הבקורות וניתוח פערים קיימים אל מול מודל הבקרה הפנימית. הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה.
- במהלך השנה חלו בתהליכים הנובעים מיישום למפרע של כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים ושל כללים בנושא היוון עלויות תוכנה כמתואר בביאור 1.1, 2.1.1. הבנק מיפה וכלל בתהליכים הרלבנטיים את הבקורות הנדרשות על מנת להבטיח את נאותות היישום.

הנהלת הבנק בפקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2015, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק "קוסט פורר גבאי את קסירר", כפי שצוין בדוח שלהם בעמוד 155 לדוח השנתי אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015.

פרק 5 - מידע נוסף שלדעת הדירקטוריון וההנהלה ראוי לכלול אותו בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

קוד אתי

לבנק קוד אתי אשר אושר על ידי ההנהלה בשנת 2009 שמטרתו לתת ביטוי למדיניות הבנק בתחום האתיקה המקצועית של עובדיו ולקבוע את אמות המידה האתיות לפיהן נדרשים עובדיו לפעול. הבנק מקפיד על קיום החוק והוראות הרשויות השונות, ואלו מעוגנים בנהליו. הקוד האתי של הבנק נועד להוסיף תשתית ערכית לנהליו על מנת להבטיח סביבת עבודה ערכית ואיכותית לעובדיו. בבסיס הקוד האתי עומדים מספר עקרונות: יושר אישי, הגינות, אמינות, מקצועיות, אחריות, נאמנות לבנק וללקוחותיו.

תרומות ופעילות קהילתית

- הבנק תורם מזה שנים רבות למטרות חברתיות שונות במסגרת תקציב הבנק המאושר מראש ובהתאם להחלטות וועדת תרומות של הנהלת הבנק ונהל עבודת הוועדה.
- תרומות הבנק מתמקדות בעיקר בעמותות הפועלות לסיוע, תמיכה ועזרה לאוכלוסיות מוחלשות ונזקקות, כלכלית ופיזית. בין העמותות הללו ניתן למנות עמותות הפועלות לסיוע לילדים ונוער במצוקה, נזקקים כלכלית, בעלי מוגבלויות ועוד. חלק מעמותות אלה, בנוסף לסיוע הישיר הניתן על ידן לאוכלוסיות הללו, פועלות גם לסייע לאותם אנשים ולחלץ אותם ממעגל המצוקה בו הם נמצאים.
- בשנים האחרונות, נטלו עובדי סניפי הבנק חלק בפעילויות התנדבויות שונות בתחום העיר בה נמצא הסניף. הבנק מעודד פעילויות אלה בסיוע ובתרומות.
- בנוסף, רוכש הבנק מתנות מבתי עסק או עמותות המעסיקות אוכלוסיות מוגבלות ונזקקות ומעניק אותן כמתנות לעובדי ומנהלי הבנק ולקוחותיו או תורם אותן לאוכלוסיות נזקקות.

דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקיו.

	
גיל טופז	זאב נהרי
מנהל כללי	יו"ר הדירקטוריון

23 בפברואר 2016